

FÜST MILÁN - BERÉNY RÓBERT - TIHANYI LAJOS

www.kieselbach.hu

REMEKMŰVEK A FÜST MILÁN GYŰJTEMÉNYBŐL
KIESELBACH

NYUGAT-EST A ZENEAKADÉMIA MŰVÉSZ-SZOBÁJÁBAN, 1930

Lengyel Menyhért

Acher Oszkár

Szép Ernő

Erdélyi József

Gellért Oszkár

Móricz Zsigmond

Laczkó Géza

Babits Mihály

Tóth Aladár

Török Sophie

Schöpflin Aladár

Füst Milán

Kosztolányi Dezső

Karinthy Frigyes

IV. ÉVFOLYAM.

1911. MÁRCIUS 1.

5. SZÁM.

NYUGAT

FŐSZERKESZTŐ:
IGNOTUS
SZERKESZTŐK:
FENYŐ MIKSA
ÉS OSVÁT ERNŐ

FALVS E.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, V., MÉRLEG-UTCA 9.

Budapesti Nemzetközi Vásár
1929 május 4–13

Nagy utazási és
vizumkedvezmény

NYUGAT

Főszerkesztő:

IGNOTUS

Szerkesztők:

GELLERT OSZKAR, OSVÁT ERNŐ

TARTALOM:

TERSANSZKY J. JENŐ:

A margarétás dal (Regény, III.)

Prof. STEN KONOW:

Hans E. Kinck (A Nyugat számára írt
kéziratból fordította Hajdu Henrik)

MÓRICZ VIRÁG:

A furfangos Sangumang (Maláji mese)

NAGY ENDRE:

Hajnali beszélgetések Jókairól (V.)

ERDELYI JÓZSEF:

Cseresznye (Vers)

SZIRAKY JUDITH:

Nyugtalanok (Novella)

TAMÁS SARI:

Frisslábú Isten kerget (Vers)

BARDOS ARTUR:

Színházi Napló

IGNOTUS:

Irás és árulás (Disputa)

IRODALMI FIGYELŐ:

BENEDEK MARCELL: Reymont regénye: Parasztok — MOHÁCSI JENŐ:
Német háborús regények — ILLYÉS GYULA: Berda József versei: Egyedül

SZÍNHÁZI FIGYELŐ:

SCHÖPFLIN ALADAR: A szürke ruha — Most jelent meg

FILM-FIGYELŐ

BARDOS ARTUR: Dzsingisz kán

KEPZŐMŰVÉSZETI FIGYELŐ:

RABINOVSKY MARIUS: Csoportkiállítás a Nemzeti Szalonban — Focillon
festésetörténete

SZERKESZTŐSÉG:

és

KIADÓHIVATAL:

Budapest

VII., Ilka-utca 31

Telefon J. 371—46

Megjelenik minden hó
1-én és 16-án

XXII. évfolyam

8. szám

FŐBIZOMANYOSOK:

Csehszlovákiában

Lipa könyvkiadóvállalat
Bratislava, Ventúrska ul. 9

Romániában

Pallas könyv- és lapterj. váll.
Cluj, Strada J. Ratiu A.

Jugoszláviában

Literaria lap- és könyvt. váll.
Mavro Heumann, Subotica

Előfizetési ár: negyedévre 10 pengő, 65 cseh kor., 300 lei, 100 dinár

1929 április 16

Ára 2 pengő • 1250 cseh korona • 60 lei • 20 dinár

Az aukció anyagát összeállította:

KIESELBACH TAMÁS művészettörténész

KIESELBACH ÁKOS művészettörténész

MÁTHÉ FERENC festménybecsüs

A katalógust szerkesztette:

KIESELBACH TAMÁS, KOLOZSVÁRY GYÖNGYVÉR

A katalógusban szereplő tanulmányok szerzői: BARKI GERGELY,

PAP ESZTER, ROCKENBAUER ZOLTÁN PHD művészettörténészek

A katalógusban szereplő analógiákat KIESELBACH ÁKOS válogatta

Munkatársak: SZÚCS ANDRÁS, VARGA ZSÓFIA, JOÓ MELITTA

Az aukciós anyag előkészítésében, a kiállítás rendezésében résztvettek:

ORLIK ERIKA, CSALA BENCE, EISLER GÁBOR ANDRÁS, GORETITY PÉTER, VÉKONY BALÁZS

KIESELBACH

Kiadta: KIESELBACH GALÉRIA

Koordinátor: KIESELBACH ANITA

Fotó: DARABOS GYÖRGY

Grafikai tervezés és nyomdai előkészítés: MOLNÁR FERENC, HORVÁTH ISTVÁN

Nyomás és kötés: PAUKER NYOMDA

KIÁLLÍTÁS / EXHIBITION

Kieselbach Galéria

2017. december 5-17.

minden nap 10–18 óráig

ÁRVERÉS / AUCTION

December 18. (hétfő) 18 óra

HOTEL MARRIOTT,

1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 4.

INFORMÁCIÓ / INFORMATION

Kieselbach Galéria, Budapest,

V. Szent István krt. 5.

Tel.: +36-1-269-3148,

+36-1-269-3149,

Fax: +36-1-269-2219

E-mail: gallery@kieselbach.hu

www.kieselbach.hu

AZ ÁRVERÉSRE BOCSÁTOTT 32 FESTMÉNY ÉS GRAFIKA BEVÉTELÉBŐL BEFOLYÓ VÉTELÁR A FÜST MILÁN FORDÍTÓI ALAPÍTVÁNY KURATÓRIUMA HATÁROZATA ALAPJÁN AZ ALAPÍTVÁNYI CÉLOK TOVÁBBI KITELJESÍTÉSÉT SZOLGÁLJA

Füst Milánné Helfer Erzsébet közcélú kötelezettségvállalásakor/végintézkedésekor (1982), ill. halálakor (1987) meglevő vagyonának legértékesebb részét a Füst Milán és felesége Helfer Erzsébet műgyűjteménye képezte, melyből a Magyar Nemzeti Galéria gyűjtőkörébe tartozó festmények és grafikák 257, a Szépművészeti Múzeum gyűjtőkörébe tartozó festmények és grafikák száma 136 művet, mindösszesen 393 művet számlált. A Füst Milán Fordítói Alapítvány Kuratóriuma előre tekintve több évtizedre meghatározta a Kuratórium cél szerinti működésének szempontjából kiemelkedőnek fontosnak tartott célokat, e célok elérése érdekében bocsátott a Kieselbach Galéria téli aukciójára 32 festményt, ill. grafikát, melyek közül a Nyolcak köréhez tartozó, Berény Róbert és Tihanyi Lajos festményei mind a nemzetközi, mind a magyar, valamint az egyes alkotók életművén belül elfoglalt kiemelkedő helyét fő művek, művészi kvalitását tekintve nemzeti értéket képviselnek, úgy mint Berény Róbert: Weiner Leó portréja, 1911, Füst Milán portréja, 1928 körül, Férfi arckép (Varró István), 1918, valamint Tihanyi Lajos: Két férfiaktól, 1912, Őnarckép, 1910-es évek. Kiemelkedik az aukcióra bocsátott festmények közül Rippl-Rónai József két női portréja, valamint Nagy Balogh János: Konyharészlet című festménye. Megjegyezni kívánjuk, hogy Nagy Balogh János művészetét a Nyugatban elsőként Füst Milán méltatta. Távlati céljaink között szerepel a Füst Milán Fordítói Ösztöndíj 2500 Euro, a Füst Milán Költői és Prózaírói Díj összegének 250.000 Ft, valamint a magyar irodalmi művek külföldi megjelenésének támogatására szánt összegeinek felemelése. A Füst Milán Fordítói Alapítvány Kuratóriuma régi adósságát kívánja törleszteni azáltal, hogy a jelenleg katalogizálás alatt álló Füst Milán könyvtárának mintegy 12 ezer darabot számláló kötete elhelyezésére a lakáson belül a 25 m²-es konyha átalakításával könyvtárszobát hoz létre, lehetőséget biztosítva arra, hogy a kutatók tudományos kutatás céljára használhassák Füst Milán könyvtárát, azt a könyvtárat, melyek kötetei alapját képezték Füst Milán tudományos és irodalmi munkásságának. A neki dedikált könyvek reprezentálják a Nyugat első és további nemzedékeinek Füst Milán költő, író, drámaíró, filozófus, gondolkodó iránti elismerését, tiszteletét. Terveink között szerepel Füst Milán és felesége Helfer Erzsébet teljes művészeti gyűjteményének művészeti albumban történő bemutatása, melynek koncepcióját Szegedy-Maszák Mihály, a Füst Milán Fordítói Alapítvány Kuratóriumának elhunyt elnöke dolgozott ki, Költő festmények társaságában címen, s melyben a legkiválóbb – a Füst Milán-gyűjteményhez tartozó festményeket és grafikákat ismerő – művészettörténészek írtak és írnak tanulmányokat. Korszerűsíteni kívánjuk a 254 m²-es, immár a Füst Milán Fordítói Alapítvány tulajdonát képező öröklakás fűtését, melyet jelenleg 1960-as években gyártott korszerűnek éppen nem mondható kazán biztosít.

Dr. Röder Edit, ügyvéd

Füst Milán Fordítói Alapítvány kuratoriumának tagja

FÜST MILÁN: A MAGYAROKHOZ

Oh jól vigyázz, mert anyád nyelvét bízták rád a századok
S azt meg kell védened. Hallgass reám. Egy láthatatlan lángolás
Teremté meg e nagy világot s benned az lobog. Mert néked is van
lángod:
Szent e nyelv! S több kincsed nincs neked! Oly csodás nyelv a
magyar. Révület fog el, ha rá gondolok is.
Ne hagyj tehát, hogy elmerüljön, visszasüllyedjen a ködbe, melyből
származott
E nemes-szép alakzat... Rossz idők futottak el feletted,
Megbontott a téli gond és romlásodat hozta, megtapodtak,
Megbolygatták hitedet, az eszed megzavarták, szavak áradatával
ellepték világodat,
Áradás szennyével borították be a kertjeid, vad vízi szörnyek ették
virágaid, – majd a vad burjánzás
Mindent ellepert utána, – oly termés volt ez e térségeken emberek!
Hogy üszökké vált minden, aminek sudárrá kelle szöknie...

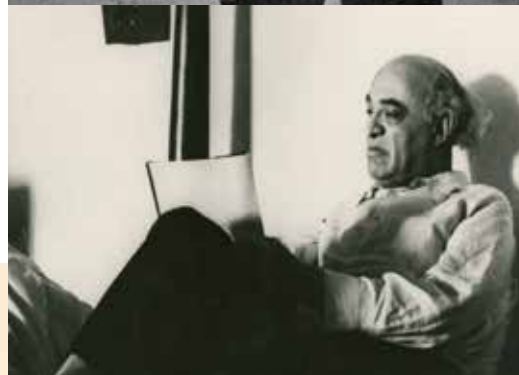

De légy türelmes, – szölok hozzád, – vedd a Libanon
Ős cédrusát, e háromezeréves szűzet, – rá hivatkozom, mert onnan
vándoroltam egykor erre
Tekintsd őt, – türelmes pártájával hajlodoz a szélben, nem jajong,
De bölcsen hallgat s vár, amíg a negyedik nagy évezredben
Kibonthatja gyümölcsét e nagyvilág elé. S tán ez a sorsod itt.
Ki fénnyel sötétséget oszlat, holtat ejt s élőt emel,
Borúlatodra majdan rátekin. Halld meg szavam!
Én prófétáktól származom.

„Füst Milán senkihez sem hasonlít,
messze áll mindenkitől, mint a
sivatag fája. A könyvének olvasása-
hoz megértéséhez sok komolyság
kell, sőt annál is több: áhítat.
Szemlélődő, töprengő, vívódó lélek,
egyedüljáró a sokadalomban, új
anachoréta az élet pusztaságain.”

Nagy Zoltán (Nyugat, 1914)

„Vaskosan realisztikus és kedélyes,
mint egy holland zsánerkép, de
fantasztikus és halkan melankoli-
kus is. A két ellentétes elem
egysége adja a bizarr Füst Milán-i
ízt. Csak a festészetben van mása
e hatásnak; Brueghel Péter
holland kísértet-képein. Brueghel
Péter dalban elbeszélve.”

*Komlós Aladár
(Bécsi Magyar Újság, 1922)*

„Miután megittam a jó Albano dolcét, és
hazafelé igyekeztem, megéltem olaszországi
utam legmegdöbbentőbb kalandját. Mentem,
mendegéltem jókedvűen a sötétben, se egsszer
csak egy téren élembe állt egy látomás. Két
óriási ferde torony, de olyan ferdék, hogy azt
hittem, részeg vagyok. Az egyik jobbra dől, a
másik balra, és ott dülöngéltek némán és
sötéten a téren, félelmesen, az Asinelli és a
Garisenda. Oly groteszken félelmetesek, és oly
stilizáltan középkoriak voltak, mint Füst Milán
némely költeménye.”

Szerb Antal: A Harmadik Torony, 1936

„A lírikus, aki tisztán látja önmagát, a világot tükrözi, igazi valójában,
általa a törvény és az igazság szólal meg.”

Kosztolányi Dezső

FÜST MILÁN: VÉGRENDELET FELESÉGEMNEK

Oh lomha századok, ti szálltok majd felettem,
Mint szunnyadó pásztor felett a felhők nyája.
Kihűllt szájából rézzel vert pipája
S ő alszik önfeledten.
Mert pásztor voltam én is hajdanán,
Már nem emlékszem hol, sok gyermeké
S az én számból is kihűll majd pipám...
Rég elszédelt a nyáj. S hogy halnak, élnek-é?
Ki tudja? Nem tudom. Én már csak arra vágyom,
Hogy minden évszázadban felvessem fejem
És megkérdem: oh édes, mondd, az álom

Vaj' jól esik-e itt, e bús helyen?
Hol régen elfeledted már, ki volt e bús alak,
Hogy mit szenvedtél érte s mit rikattalak,
De rád is néztem olykor csupa könny között...
Hol minden elmúlt: árny s a fény,
Hol mind eloszlott: bűn s erény,
Mert a Teremtés ős-álmába öltözött,
Hol mindent elborít az ősi kód...
Hogy ezt az öröklétet mint tűröd?

KORTÁRSAK FÜST MILÁN RÓL

Füst Milán: „Nem éppen jelentéktelen emberek hallatták hangjukat.”

Baumgarten-díjasok: (balról jobbra) Barta János, Halász Gábor, József Attila, Nagy Lajos, Telekes Béla, Szerb Antal, Weöres Sándor, Füst Milán, Karinthy Frigyes, Budapest, 1935

KARINTHY FRIGYES: FÜST MILÁN

„Füst Milán minden érzésében az Abszolútát keresi: ama ritka költők közé tartozik, kiket kozmikus erők ihletnek.”

(Nyugat, 1911. július 1.)

Karinthy Frigyes karikatúrája
Füst Milánról

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: FÜST MILÁN: VÁLTOZTATNOD NEM LEHET

„A lírikus, aki tisztán látja önmagát, a világot tükrözi, igazi valójában, általa a törvény és az igazság szólal meg.”
„Ezekben a versekben szólal meg először a magyar vers libre. Füst Milán teljesen elveti a külső mértéket a belső mérték javára. Sorai sötét biztonsággal – végtelenül – hőmpölyögnek előre. A szavaknak nincs külső támasztékuk, metrum és rím, mégis határozottan és végzetesen törnek a cél felé, mintha acélsínen gördülnének, a lélek tartja őket vissza.”

(Világ, 1914. április 19.)

KASSÁK LAJOS: FÜST MILÁN

„Füst tudatosan formáló egyéniség, kemény elhatároltsága eleve kizárja a véletlenek játékát. Költészete nem az indulatok, hanem a szenvedélyesség költészete. (Néha ő is így fogalmazza meg önmeghatározásait.)”

(Nyugat, 1927. augusztus)

MÓRICZ ZSIGMOND: „HALVÁNY FÉNYKÉVE”

„Az asszonyi lélek, az emberi lélek megkísértése a pénz által: ez Füst Milán Aranytálán, becses valutájú két és fél „guinea”.
Füst Milán bányász, aki csákányával a pszichikai igazságok aranyerei után kutat: már tartja a telért, és egyre dúsabban aknáz.
Nincs senki irodalmunkban, aki az ő kincses hegyeit már furkálta volna: maga fedezte fel s maga bányássza ki a maga Kálvária-Kúpját. Már nyakig áll a hegyben, és egyre szebb és egyre finomabb kincseket lel.”

(Nyugat, 1922. január 16.)

BABITS MIHÁLY: KÖNYVRŐL KÖNYVRE

„A költők kiválasztásában Gragger láthatólag valami udvarias teljességre törekedett – de a teljességet sem érte el. Íme, négy hiányzó, súlyos név: Gellért Oszkár, Füst Milán, Juhász Gyula és Karinthy Frigyes. [...] Füst Milán a magyar szabad vers első művésze, hangjának bizarr mélységével egészen külön helyet igényelhet.”

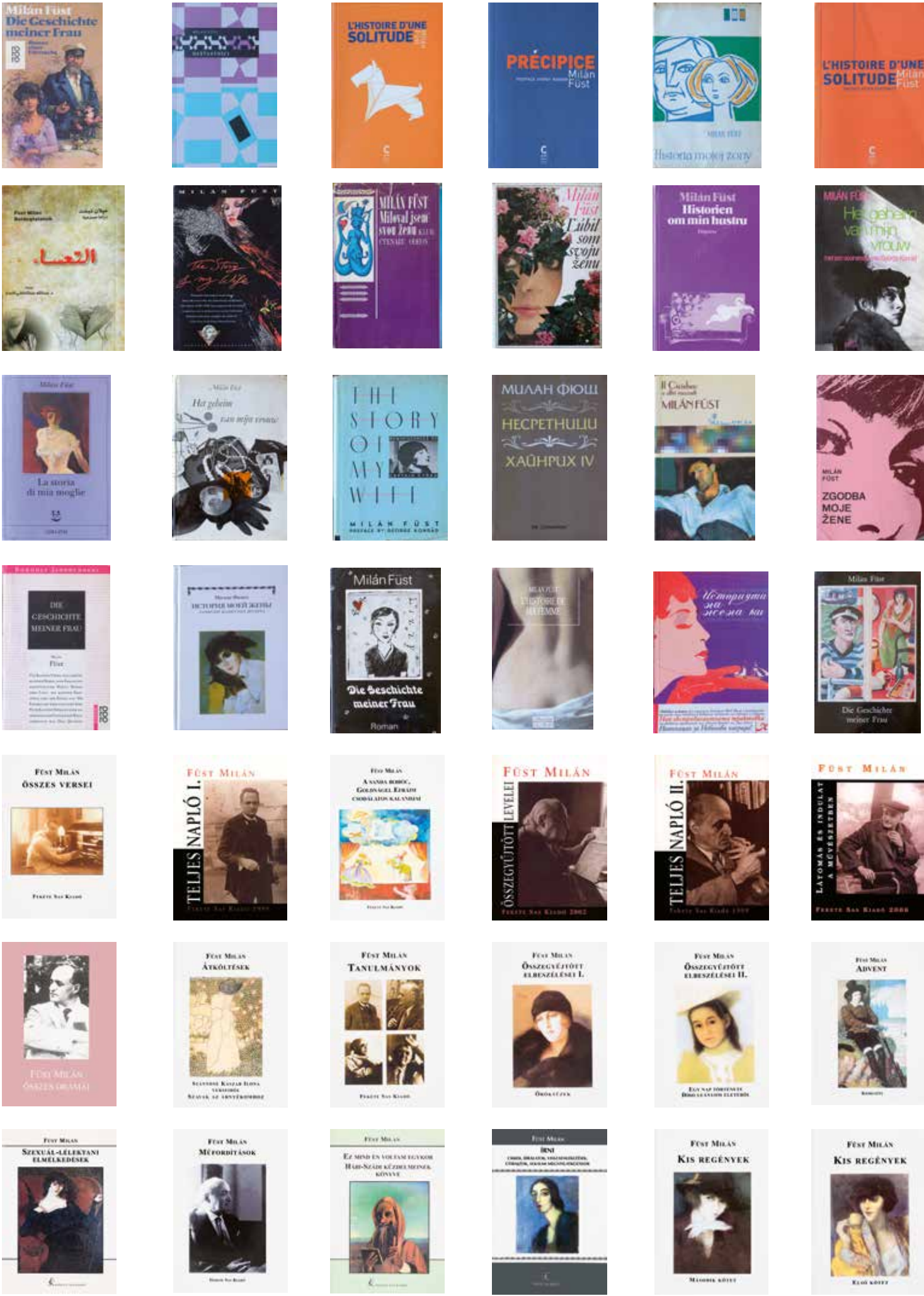
(Nyugat, 1923. március 1.)

NAGY LÁSZLÓ: ÉLETEM

„A könyvnapon Károlyi Mihállyal, Lukács Györggyel, Déryvel, Vas Istvánnal megismerkedtem. Ugyanakkor Füst Milánnal is, aki bemutatkozáskor erősen megcsípte karomon a bőrt: „Majd megtudod, mit a költészet!” Megtudtam.”

1974

VÁLOGATÁS FÜST MILÁN MAGYARORSZÁGON ÉS FORDÍTÁSBAN MEGJELENT KÖTETEIBŐL

FÜST MILÁN (1888–1967)

Budapesten született 1888. július 17-én elszegényedett zsidó kispolgári családban, Fürst Milán Konstantin néven. Hivatalnok apja korán meghalt, anyja szűkös körülmények között nevelte. 1904-ben tüdővérzést kapott, utókezelésre Abbáziába került, itt kezdte írni naplóját, amelyet 1944-ig folytatott. Az anyag nagy része a második világháborúban megsemmisült, a megmaradt részek azonban később megjelentek. 1912-ben fejezte be közgazdasági és jogi tanulmányait a budapesti egyetemen, majd felsőkereskedelmi iskolákban tanított, **szenvedélyes pedagógus volt**. 1919-ben megszervezte a szellemi munkások első szervezetét, emiatt 1920-ban felfüggesztették állásából, fegyelmit kapott, bujkálni kényszerült.

1921-ben nyugdíjaztatta magát, kitanulta a szücsmasterséget, s életét az írásnak szentelte. **1908-ban lett a *Nyugat* munkatársa**, ekkor kötött barátságot Osvát Ernővel, Kosztolányival és Karinthyval. Első írásai is ebben a folyóiratban jelentek meg, verseire az őszösvetségi zsoltárok és Berzsenyi költeményei hatottak. **Ő a magyar szabadvers egyik megteremtője**: 1914-ben megjelent *Változtatnod nem lehet* című első verseskötetében látványosan szakított a rímmel és a hagyományos versritmusokkal. 1934-ben tette közzé válogatott verseinek kötetét, amelyben az archaizáló stílus és a modernség egyéni ötvözetét hozta létre.

Színműíróként az *Aggok a lakodalmon* című 1910-es darabjával mutatkozott be. 1914-ben egy újsághír nyomán készítette el naturalista drámáját, a *Boldogtalanokat*, amelyet Osvát **kora legjobb magyar darabjának** tartott. A darab 1923-ban könyv alakban is megjelent, és ekkor mutatták be először az Írók Szinpadán, majd közel négy évtizedre el is felejtették. 1962-ben, még az író életében aztán a Madách Színház "leporolta", és műsorára tűzte Pártos Géza rendezésében. Szellemi önarcképét a *Catullus* című drámában és leghíresebb színművében, az 1931-ben írott *IV. Henrik király*ban rajzolta meg, amelynek shakespeare-i léptékű történelmi tablójában a Canossa-járó, naiv és szertelen, vad és ájtatos Henrik vergődését és bukását festette meg.

Már első kisregényeiben, amelyekben a 19. századi lélektani próza eszközeit alkalmazta (*Advent, Az aranytál*), kifejeződik alapvető létélménye, a magányosság és a hontalanság. **Leghíresebb szépprózai műve *A feleségem története***, amely 1942-es megjelenésekor nem keltett különösebb feltűnést, az **1958-as francia kiadás után világsiker lett**. Füst egy szokványos féltékenységi történetből teremtett fausti művet az üdvösség keresése és a pokoljárás, a fenséggest a nevetségessel összeelegyítő groteszk önirónia révén.

A második világháború után **ismét katedrára állhatott**, szabadegyetemi előadásaihoz helyreállította elveszett esztétikáját, amely *Látomás és indulat a művészetben* címmel 1948-ban jelent meg. Ebben az évben lett a budapesti egyetemen az esztétika magántanára, és **ekkor kapott Kossuth-díjat** is. A pesti bölcsészkaron tartott Shakespeare-kollégiumai máig legendások, tanulmányt is írt az angol bárdról, és 1961-ben lefordította a *Lear király*t. Kései kisregényei *Őszi vadászat* címmel 1955-ben jelentek meg, majd sorra láttak napvilágot emlékezőskötetei, amelyekben erkölcsfilozófiáját is kifejtette (*Önvalломás a pálya végén, Ez mind én voltam egykor*).

1958-ban készült el bölcseleti műve, filozófiai naplója *Hábi-Szádi küzdelmeinek* könyve címmel, amelynek "szépségben és humorban fürdetett" történetei az *Ezeregyéjszaka* meséit idézik. 1961-ben született utolsó befejezett regénye, *A Parnasszus felé*, és ekkor jelentette meg összegyűjtött elbeszéléseit is *Öröktűzek* címmel. **1965-ben a Nobel-díj várományosaként emlegették**, de a díjat nem kapta meg. 1967. július 26-án halt meg Budapesten, utolsó művét, a *Szexuál-lélektani elmélkedéseket* csak halála után, 1970-ben Párizsban adták ki először.

IRODALMI NOBEL-DÍJ JELŐLÉS, 1965

ÖNÉLETRAJZOM A FRANCIA, GALLIMARD-FÉLE KIADÁS ELÉBE

Nem vadásztam Dél-Amerikában, továbbá: sajnos, nem csábítottam el férjétől Lilian Mayforth világhírű filmszínésznőt, nem voltam kalózhajó kapitánya sem, de foglya sem – **a munka foglya voltam, a szürke pokol legaljáé. Ennélfogva életrajzom nincs is, csak munkarajzom van.**

Tegnapelőtt, vagyis tizenöt évvel ezelőtt elmentem egyszer a szegények utcájában, oda, ahol fiatalságomat töltöttem mint újságárus gyerek és egyéb efféle. Igen elegáns voltam: hatalmas, hódprémes bunda volt rajtam és hatalmas perzsasapka fekete püspöki süveghez hasonló. Kora délutáni idő volt, s valami csodálatos rőt fény borította be ezt a szegénynegyedet, amely világításról ma se tudom, honnan eredt, hogy vajon mitől pirulhatott ennyire ez a zsúfolt tömkeleg, hiszen, mondom, még távol volt az alkonyat. Lehet, hogy a falak így akarták üdvözölni régi gyermeküket. S az üzleteket amerikanizált nyomor öntötte el: óriási cégtáblák támadtak itt apró, kis üzleteken, s ezeken mindenféle kedélyeskedő felírás volt olvasható. Mondjuk, ilyesmi: Schützmann József szatócs például ilyeneket íratott megajánlott portékái alá: – Jöjjön Schücihez vásárolni, meglátja, jól fog jární. Megálltam az egykori, jól ismert ház kapuja előtt, azt is hosszan megbámultam, aztán bementem az udvarába, és ott álldogáltam vagy két óra hosszat. Az udvarra a szegénységnek ugyanaz a félhalott, tompa csendje borult, mint valamikor, s a foszladozó lábtörlőkön csudák csudája ugyanaz a fajta macskaféle üldögélt álmosan, mint réges-régen valamikor. Ezek a fehér-fekete-tarka macskák voltak akkor is, most is homlokukon hegyes, fehér függönyöcskével a bal szemük fölött. Régi ösmerőseim voltak ezek. A vasak pedig épp olyan rozsdásak voltak, mint valaha, s a feljárat éppoly reménytelen, mint egykor. – Hogy volt ez lehetséges vajon, hogy valaki ebből a vörhenyes szomorúságból és tompa reménytelenségből mégiscsak fel tudott vergődni valahova? – kérdeztem magamtól. – Micsoda erőfeszítés kellett ehhez, nemde! A szürke poklok legmélyét kellett ehhez megjárnia nyilván, mert másképp nem lehet. Ezt gondoltam. De aztán azt is megkérdeztem magamtól, hogy hát hova is emelkedik az ilyen? A fénybe? – Milyen fénybe? – feleltem magamnak azonnal. – Semmilyen fénybe.

Születtem 1888-ban. Sok hányattatás után tanár lettem és író. Jelenleg tíz év óta az egyetemen vagyok tanár. Nagyon sokat dolgoztam, megéltem jó néhány életveszélyt is, és most már fáradt vagyok. És ennyi az életrajzom.

1957 október

Füst Milán 1962. július 29-én 1225. levelében Schüching Mirzának a következőket írta „...Gallimard három év után közölte velem, hogy könyvem tizenhat kiadása után még én tartozom neki 150 újfrankkal. T. i. Gallimard is egy svihák."

MEGEMLEKEZÉS

FÜST MILÁNROL ÉS FÜST MILÁNNÉ HELFER ERZSÉBETRŐL

I. A megemlékezés tapasztalatom szerint az a műfaj, amelyet az emlékező szinte mindig önmagával kezd. Hiába. Az ember önmagával kezd az életét is. Első éves joghallgató koromtól, 1953-tól az Egyetemi Újság munkatársa voltam. A szerkesztőség bölcsészhallgató munkatársai egy alkalommal így szóltak hozzám: – Edit, szombaton 5-7 között tartja Füst Milán esztétika előadását, gyere velünk, mert ilyet még nem hallottál! Zavarban voltam, mert bár 4 éves koromtól 18 éves koromig könyvtárnyi könyvet olvastam ki Füst Milán kötet nem került még kezembe. – Tudnátok valami olvasnivalót adni tőle? – kérdeztem, s az egyik fiú átadta Füst Milán verseskötetét. Találomra kinyitottam, s a könyv A magyarokhoz című versnél nyílt ki. Ezt útmutatásnak éreztem.

„Oh jól vigyázz, mert anyád nyelvét bízták rád a századok
S azt meg kell védened...
Szent e nyelv! S több kincsed nincs neked. Oly csodás nyelv
a magyar..

A vers végét már könnyezve olvastam. Valahányszor olvasom vagy hallom e verset, Füst Milán hangját idézi fel bennem, mert tőle is hallottam.

Eljött a számomra nevezetes szombati nap. A Bölcsészkar nagyterme zsúfolásig megtelt. Füst Milán előadásai társadalmi eseményszámba mentek, divat volt előadásaira járni!

Következett a bevonulás.

A tolokocsit felesége, Erzsí tolta. A tolokocsiból igen szép, fiatal bölcsészhallgató lányok segítették ki, s emelték fel a katedrára. Füst Milán magas boltozatos homlokával, sűrű szemöldöke alatt hangsúlyos szuggesztív tekintetével, a Sixtusi kápolna mennyezetére Michelangelo által festet Joel prófétára hasonlított. Már nem emlékszem, hogy a 12 előadásból álló stúdiumból melyik hangzott el azon a napon, arra azonban igen, hogy szavai hatására kitágult a világ, tért adva a művészi látomásnak, víziónak, azt az érzetet keltve bennünk, hogy Füst Milán bepillantást enged költői világának titkaiba. Előadás közben rápillantottam a tanterem ajtajához támaszkodó feleségére Erzsire: mosolygott! Akkor még gondolni sem mertem arra, hogy a tőlem fényévnyi távolságra álló költőt, író, drámaíró, pedagógust, mágikus színészt és prófétát, Füst Milánt és feleségét, Helfer Erzsébetet megismerhetem, hogy barátjukká fogadnak, s hogy közös akarat-elhatározásuknak, annak, hogy aki később hal meg, az akként végrendelkezik, hogy a halálakor meglevő teljes vagyona a magyar költészet és irodalom külföldi megismertetését szolgálja, én fogom megfogalmazni és mint végrendeleti végrehajtó végrehajtani is.

Elmaradhatatlan látogatója lettem Füst Milán stúdiumainak, s mire a 12. stúdium végére értünk gyógyíthatatlan Füst Milán betegséget kaptam a csodálattól, szeretettől, s attól a vágytól, hogy megérthessem tanításait.

Végrendelet című írásából tudjuk, hogy egyszer a következő szavakkal kezdte előadását:
„– A lépcsőn jövet találkoztam a dékán úrral, aki közölte velem, hogy hallja, mennyire kedvelnek engem a hallgatóim, csak épp hogy sokszor nem értenek az irodalmi ítéleteimmel egyet. Azt válaszoltam neki: – Mit képzelsz? hogy értenének húszéves süvölvények egyet egy hetven egynéhány éves aggastyán ítéletével? Arra kérlek tehát Benneteket, kedves süvölvényeim, tekintsétek jelen ítéleteimet az aggságtól befolyásolt, maradi helytelenségnek akár, csak éppen hogy érdemesítetek rá, és tartsátok emlékezetetekben, amit tőlem hallotok. És ha majd szorgalmasok is lesztek, és tehetségeitek is lesz hozzá, akkor találkozunk majd ötven év múlva. Mert akkor érdekelni fog, hogy még mindig számárságnak ítélik-e, amit tőlem ma hallotok?”

Nem ötven, de hatvan év is eltelt azóta, s az akkori süvölvények egyike Poszler György akadémikus, irodalomtörténész fog vallani arról, hogy számárságnak tartja-e Füst Milán irodalmi ítéleteit.

Füst Milán gyermekkorában, fekete-fehér eredeti pozitív

A BERLINI HÁZ

II. Füst Milán és volt felső-kereskedelmi iskolai tanítványa Helfer Erzsébet 1923 áprilisában házasságot kötött.

– Tudod Aranyom – mondta évtizedek múltán Erzsí – Milán gyerekkora, ifjúsága, s házasságkötésünkig férfikora is, nagy szegénységben, nyomorúságban telt el, ezért házasságunkat követően úgy döntöttem, hogy bérházat vásárolok neki Berlinben, hogy anyagilag független legyen, és, ha akar, bármikor elválhasson tőlem.

Ez a ház Berlinben a Hemanus Platz mellett az Eckert strs. 6. sz. alatti négyszintes, huszonhárom bérleményből álló bérpalota volt, szecessziós homlokzattal, melyet, mint Füst Milán mondotta volt „szerencséjére” jellemzően Berlin első bombázások találat ért, homlokzata leomlott. Azt már én teszem hozzá, hogy az állam által nyújtott hitelből a homlokzatot szocreál stílusban újjáépítették, s a telekkönyvbe bejegyzett jelzalogjoggal biztosították az állam által nyújtott hitelt. Füst Milán házát 1988-ban eladósodás jogcímén állami tulajdonba vették.

A berlini fal leomlását követően a német állam a Vitás vagyonügyek rendezéséről szóló törvénnyel megteremtette a jogalapot arra, hogy a törvényben felsorolt jogcímen az állami tulajdonba vett ingatlanokat tulajdonosaik, vagy jogutódjaik visszaigényelhessék. A Füst Milán Fordítói Alapítvány igényét 1990. október 9-én jelentettem be a Tartományi Kompenzációs Hivatalhoz Füst Milán tulajdonában volt Berlin Eckert Strs. 6. szám alatti ingatlanra. Az eljárás időtartama alatt Kelet-Berlinből a szürke szocreál városból a német, olasz, japán és amerikai és építészek látomásai, azaz tervei alapján üvegből, acélból és márványból felépült a 21. század egyik világvárosa. 17 év telt el! A bonyolult, összetett eljárás részleteivel nem terhelem Önöket. Az eljárás hét szakaszából négy epizódot emelek ki.

Első epizód

A Tartományi Kompenzációs Hivatal határozatának előfeltétele volt, hogy a Berlini Hagyatéki Bíróság kiállítsa az ú.n. korlátozott örökösödési bizonyítványt, melyben

A berlini ház U alakú épületének udvari részlete bombázás előtt

A ház „szocreál” stílusban helyreállított homlokzata, 1991

igazolja, hogy a kérelmező a károsult jogutódja. A sors iróniája, hogy Füst Milánné Helfer Erzsébet nagyvonalú gesztusa, az hogy a berlini házat Füst Milán nevére vette, azt eredményezte, hogy előzetesen le kellett folytatni Füst Milán után örökösi minőségének megállapítása iránti eljárást, s csak azt követhette Füst Milánné Helfer Erzsébet utáni, a Füst Milán Fordítói Alapítvány javára szóló korlátozott, saját jogú örökösödési bizonyítvány kiadása. Ezt követhette volna a határozathozatal – ha a Berlini Hagyatéki Bíróság nem hívott volna fel annak bizonyítására, hogy Füst Milán írásaira figyelemmel igazoljuk, hogy Füst Milánnak nem volt gyermeke. Lelki szemeim előtt elvonultak Füst Milán nevelt fiai és leányai, s elképzelni sem tudtam, hogy egy berlini bíró honnan ismerheti Füst Milán levelezését, amelyek akkor még idegen nyelven nem jelentek meg... Nem a bíró ismeri Füst Milán leveleit – villant át agyamon! A bíró olyan személytől vagy szervezet-től szerezhetett tudomást a levelek tartalmáról, aki maga, vagy akik maguk is érdekeltek az ügyben. Néhány naplórészlettel bizonyítottuk, hogy Füst Milánnak nem volt gyermeke. Az ügyet lezáró határozatból szereztünk tudomást arról, hogy egy külföldi alapítvány is bejelentette igényét a berlini házra, amelyet – Alapítványunk kérelmének helyt adva – a Tartományi Kompenzációs Hivatal elutasított.

Második epizód

A Berlini Beruházási Bank elszámolási határozata a felhasznált fenntartással folyósított források (hitelek) végső rendezése érdekében a támogatással nem minősített (el nem engedett) hitel megfizetésére kötelezte Alapítványunkat. A határozat ellen fellebbezést nyújtottunk be, melyben jogi érveinken túl politikai és erkölcsi érveinket is előterjesztettük:

Első tétel: a II. világháborút nem Füst Milán robbantotta ki. Második tétel: Berlin bombázásában is vétlen. Harmadik tétel: Azért sem volt felelős, hogy az Eckert Strss. 6. sz. alatti ingatlan a szovjet megszállási zónában, Kelet-Berlinben állami kezelésbe került. Nem felelős az irreálisan alacsony bérleti díj megállapításáért, amelyek

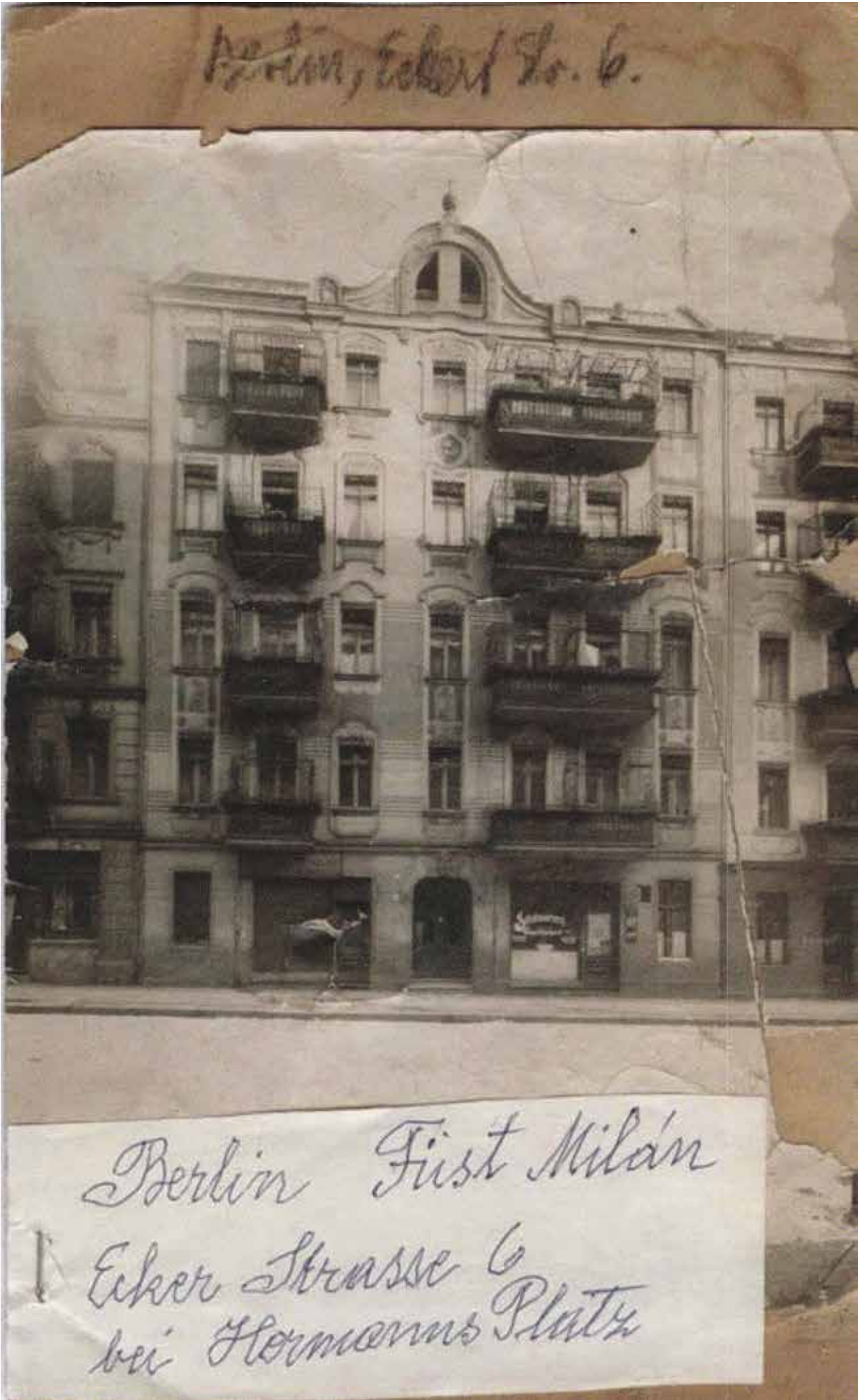
következtében nem lehetett fedezni a felújítással, a fenntartással és a karbantartással kapcsolatos költségeket. Füst Milán magyar állampolgár a II. világháborút követően meg volt fosztva a tulajdonost megillető alapjogoktól, a birtoklás, rendelkezés és használat jogától. Ezt megkérdése nélkül helyette Berlin városa gyakorolta. Negyedik tétel: Az MTA Füst Milán Fordítói Alapítvány olyan kiemelten közhasznú szervezet, melynek célja olyan akár bel-, akár külföldi alkotók díjazása, akik a magyar irodalom idegen nyelvre fordításával magas művészi színvonalú alkotást hoznak létre. 1990-2002. között 32 ország 116 fordítója részesült Füst Milán-díjban, ill. Füst Milán Ösztöndíjban. Berlin Város Szenátusa fellebbezésünknek helyt adott, mentesítette az Alapítványt a követelés megfizetése alól. Úgy a Berlini Beruházási Bank, mint a Berlini Szenátus méltányos eljárást ma is nagyra értékelem.

Harmadik epizód

Nem említettem, hogy költségkimélés miatt nem vettük igénybe német ügyvéd segítségét. A jogszabályokat magam szereztem be és tanultam meg egyiket a másik után. A legnagyobb kihívást a német adótörvények tanulmányozása jelentette. A tét óriási, ha az ingatlan értékesítése után Alapítványunknak adót kell fizetnie, az elérheti a többszázezer eurót. Itt csak a csoda segíthet! Fohászkodtam. Segített! A Berlini Spandau Adóhivatal előadója – gondoltam – a feszültség oldása érdekében kérte beszéljek Füst Milánról. Kitört rajtam a Füst Milán betegség. Nem részletezem mit mondtam, elég legyen annyi, hogy az előadó asszony figyelme egy percig se lankadt, sőt a csodálkozás kifejezését láttam az arcán. – Ismerem Füst Milán nevét, olvastam tőle A feleségem történetét, többször is! Most rajtam volt a csodálkozás sora. – Füst Milán: A feleségem története című regénye kötelező irodalom a gimnáziumokban – mondotta. Igaz, villant át agyamon a regény eddig kilencszer jelent meg német nyelven. Azóta 2007-ben, tizedszer is megjelent. E párbeszédet követően közösen ellenőriztük az adótörvény azon szakaszait, amelyek az ingatlan értékesítése utáni adó megfizetése alól mentesítési lehetőséget biztosítanak a nonprofit szervezeteknek. Az értékesítés után nem kellett adót fizetnünk.

Negyedik epizód

A berlini ház értékesítése reménytelennek tűnt, legalábbis rövid időn belül és elfogadható áron. Túlkinálat volt Berlinben az ingatlanpiacon. Ahogy ment az ember az utcán táblák sokaságát látta: Ez a ház előadó! Lakás kiadó! Bérház eladására – nem kis szerencséivel – az számíthatott, akinek a házában nem, vagy alig volt üres lakás. Füst Milán Eckert Strs. 6. sz. alatti 4 emeletes 23 bérleményből álló bérházában hogy hogy nem mindig voltak bérlők. Miért? Nincs rá magyarázat, hacsak az nem, hogy egy mágus ennél nehezebb dolgokat is megold, s Füst Milán mágus is volt!

A berlini ház szecessziós homlokzata. A fotón felül Füst Milán kézírásával a ház címe: Berlin Eckert Str.6., a fotó alján ugyancsak Füst Milán írásával a ház címe szerepel az utcanév tévesen Ecker-ként írva, toldatként bei Hermanus Platz felíráttal

Füst Milán feleségével, Helfér Erzsébettel, 1929. május, fekete-fehér eredeti pozitív

A Berlin Eckert Strs. 6. sz. alatti ingatlant – tehermentesítése után – a Berlinben akkor a hasonló fekvésű és műszaki állapotú ingatlanoknak megfelelő áron sikerült értékesítenünk.

Füst Milánné Helfér Erzsébet házastársa Füst Milán iránti szerelmét, szeretetét és tiszteletét kifejező, függetlenségét biztosító, nemes lelkű ajándéka – a berlini ház ellenértéke – Füst Milán által szentnek, csodálatos dallamúnak és ritmusúnak tartott, végtelenül szeretett magyar nyelvén írott, írt és írandó magyar irodalom magas művészi színvonalú idegen nyelvre fordításával a magyar költészet, próza és drámairodalom megismertetését szolgálja az európai és Európán kívüli nemzetek számára.

III.

1964

A Madách Színház Pártos Géza rendezésében bemutatta Füst Milán férfi kora fényességét, büszkeségét Negyedik Henrik király című drámáját. A már súlyosan beteg, gerinc bántalmai miatt mozgásában korlátozott Füst Milán elment a bemutatóra. A siker óriási. A páholy szélébe kapaszkodva felállt, s meghajolt a közönség és a színészek előtt. Fenséges jelenség, csupa fény.

1967

A súlyosan beteg Füst Milán dolgozószobájában ült íróasztala mellett. A keze ügyében levő kedvenc, letört fülű csészéjében rég kihűlt a kávé. Nézett maga elé. Nem tudom ma sem, hogy az íróasztalával szemben a falra felhelyezett Raffaello másolatot A Szent Család című festményt nézte-e, vagy befelé tekintett, s meg nem született gyermekükre gondolt... vagy barátaira Tihanyi

Lajosra, Berény Róbertre, akiknek remekművei ugyanúgy a dolgozószoba falát díszítették, amiként Rippl-Rónai József és Gulácsy Lajos remekei is. Néha megszólalt. Mondott vagy kérdezett valamit. Szerette, ha van valaki körülötte. Elköszöntem tőle. Utánam szólt: – Szeresd Erzsimet! – Szeretem...

IV.

2008

Ismeretlen férfi hívott fel, elmondotta, hogy ő a Hársfa u. 6. sz. alatti társasház közös képviselője, s azért keresett meg, hogy bejelentse, hogy a társasház lakói emléktáblát kívánnak elhelyezni Füst Milán szülőházán, születése 120. évfordulója alkalmából, s ehhez szeretnék kérni az Alapítvány segítségét. 2008. július 17-én Füst Milán születése 120. évfordulója napján a koszorúzással egybekötött megemlékezésen és emléktábla-avatáson Bodnár György professzor, kuratóriumunk akkori elnökének betegsége miatt az ünnepi beszédet én tartottam. A ház udvarán ünnepélyes csendben gyülekeztek a ház lakói. Kedves, barátságos emberek. Beszéd közben figyeltem arcukat. Érdeklődéssel vegyes büszkeséggel hallgatták, hogy az ő lakóházuk szülötte Füst Milán milyen jelentős szerepet tölt be a magyar irodalomban, s hogy műveit több idegen nyelvre lefordították, Nobel-díjra is jelölték. Az, hogy közadakozásból neves államférfiaknak, hadvezéreknek, költőknek, íróknak nem sorolom tovább szobrot állítanak, az köztudott. Az azonban nem ismert előttem, hogy más író ért-e olyan megtiszteltetés, hogy szülőházának falán, az utána jövő ötödik nemzedék emléktáblát állított. Csodálatos az élet! Füst Milánt a Nyugat költői, írói a kevesek költőjének, a költők költőjének tartották, s lám a Nyugat születése után 100 évvel később szülőházának lakói tisztelegtek a költő emléke előtt.

V.

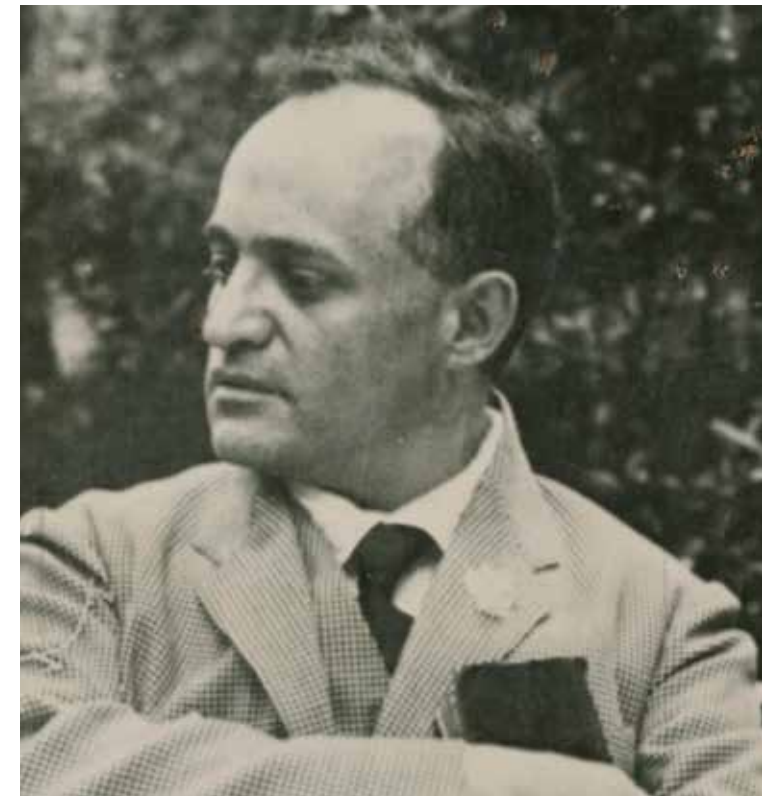
Füst Milán halála után Erzsivel az idő múlásával egyre szorosabbá vált a barátságunk. Fél szavakból, sőt szavak nélkül is értettük egymást. Ha meglátogattam, rendszerint Füst Milán naplójának kézírataiból olvasott fel... Csak aki egy Füst Milán kéziratot vagy gépiratot is látott az tudja, hogy ez mekkora teljesítmény. Időnként letette a kéziratot, s egy-egy történetet elevenített fel, vagy terveztük az Alapítvány létrehozását. Erzsi egész életét cselekedeteit és gondolatait egy cél hatotta át Füst Milán műveinek kiadása magyar és idegen nyelven egyaránt. 1978-ban nagy hírrel tért haza a Frankfurti Könyvvásárról. – Képzeld – mondotta – a Rowolth kiadja Milán Feleségem történetét ro, ro, ro-ban (népszerű kiadásban) is! A tárgyalásról kijövet megpillantottam tükörképemet a kirakat üvegében, s a boldogságtól szépnék láttam magam!

Füst Milán szerelmeiről tőle magától olvashatunk. Szerelmeihez intézett leveleit, mint mindent, ami Füst Milánnal kapcsolatos, híven őrizte a feleség Erzsi, akár fájó emlékeket, akár a közös szép percekét, akár az írói munka gyötrelmeit, akár az író elismerését tartalmazta, mert idézem Erzsitől: „Ez mind Miláné!” Legszűkebb baráti köréhez tartozó barátai Radnóti Fifi, Gerő Sándor professzor, a III.-as számú Belgyógyászati Klinika igazgatója Füst Milán volt kezelőorvosa és felesége Körmöczy Zsuzsi, valamint én elneveztük Erzsit: Milán néninek!

Halála előtt Erzsi hónapokat töltött a Kútvölgyi úti Kórház belgyógyászatán. Szabad bejárásom volt hozzá. 1987. március 20-án – meglepetésemre – az ápolónők, amikor megláttak, elém jöttek és arra kértek várjak, mert az igazgató főorvos beszélni kíván velem, mielőtt bemegyek a kórterembe. Az igazgató főorvos – Isten áldja meg az emlékéit! – megfogta a kezem, s azt mondta:

Máté Olga: Füst Milánné Helfér Erzsébet mellképe, 1922 körül. fekete-fehér eredeti pozitív, papír

Székely Aladár (?): Füst Milán, fekete-fehér eredeti pozitív

– Erősnek kell lennie. Erzsi néni – mindenki így szólította – az éjjel zuhanyozni ment, elcsúszott, forró víz ömlött rá, s mire segélykiáltásait meghallották, súlyos égési sérüléseket szenvedett. Állapota válságos, nagy fájdalmai vannak, szenved, de nem panaszkodik. Beléptem a kórterembe, steril ágyban, hálóban feküdt, teste bepólyázva, csak a szemei látszottak ki. Némán néztünk egymásra, a sírás fojtogatott. Megszólt: – Tudod, aranyom, Milán... – Tudom, mondtam, mert tudtam, hogy Füst Milán születésének közelgő 100 éves évfordulójára gondol. Elmentem, utána néhány óra múlva meghalt 1987. március 21-én. Utolsó éveiben Erzsi egyre többször beszélt a halálról, s arról, hogy temetését ne hozzam nyilvánosságra, s csak néhányan, a legközelebbi barátai legyenek jelen. A temetésen senki se tartson beszédet, csak zene szőljön. Bach. Kérte, hogy Milán nyugalmát – közös urnafülkékük van – ne zavarjuk, élő virágot ne helyezzünk el. Minden kérését betartottam egy kivétellel: urnájára élő mirtuszkoszorúval díszített fátylat helyeztem annak jelképeként, hogy tanár és tanítványa nem egy rövid emberi életre, de az örökkévalóságra egyesül egymással.

Dr. Róder Edit

Füst Milán 1929-ben, fekete-fehér eredeti pozitív

FÜST MILÁN: VÉGRENDELET FELESÉGEMNEK

Oh lomha századok, ti szálltok majd felettem,
Mint szunnyadó pásztor felett a felhők nyája.
Kihúllt szájából rézzel vert pipája
S ő alszik önfeledten.
Mert pásztor voltam én is hajdanán,
Már nem emlékszem hol, sok gyermeké
S az én számból is kihúll majd pipám...
Rég elszéledt a nyáj. S hogy halnak, élnek-é?
Ki tudja? Nem tudom. Én már csak arra vágyom,
Hogy minden évszázadban felvessem fejem
És megkérdezzelek: oh édes, mondd, az álom

Vaj' jól esik-e itt, e bús helyen?
Hol régen elfeledted már, ki volt e bús alak,
Hogy mit szenvedtél érte s mit ríkatallak,
De rád is néztem olykor csupa könny között...
Hol minden elmúlt: árny s a fény,
Hol mind eloszlott: bűn s erény,
Mert a Teremtés ős-álmába öltözött,
Hol mindent elborít az ősi köd...
Hogy ezt az öröklétet mint tűröd?

Várkonyi Stúdió: Füst Milán feleségével, Helfer Erzsébettel, fekete-fehér eredeti pozitív

Füst Milán Hankóczy Jenő utcai dolgozósobájának részlete

Füst Milán íróasztala, háttérben írószekrénye

FÜST MILÁN IRODALMI JUTALOM

Füst Milánné Helfer Erzsébet 1975. november 1-jén a kulturális miniszter által jóváhagyottan közlélü kötelezettséget vállalt, melynek célja: erkölcsi elismerést és anyagi támogatást nyújtani azoknak a költőknek és íróknak, akik Füst Milán irodalmi munkásságának szellemében az egyetemes emberi haladás értékeit magas, művészi szinten fejezik ki műveikben.

A jutalmakat 3-3 tagú kuratórium ítéli oda évente felváltva aszerint, hogy költő vagy prózaíró a jutalmazott. A költői, illetve prózaírói jutalmat adományozó kuratórium elnöke és egyik tagja költő, illetve prózaíró, a harmadik tagja a Kulturális Minisztérium Irodalmi Osztályának mindenkori vezetője volt. A Kuratóriumok tagjait Füst Milánné Helfer Erzsébet egyetértésével a Kulturális Minisztérium Irodalmi Osztályának vezetője jelölte ki.

Füst Milánné Helfer Erzsébet haláláig 1987. március 21-éig eleget tett vállalt vagyoni kötelezettségének.

Füst Milánné Helfer Erzsébet 1982. május 17. napján kelt közlélü kötelezettség-vállalásá~ban/végintézkedésében akként rendelkezett, hogy a halálakor meglevő teljes vagyonából a Magyar Tudományos Akadémia hozza létre a Füst Milán nevét viselő fordítói alapítványt, melynek kötelezettségévé tette, hogy gondoskodik az általa alapított Füst Milán irodalmi jutalom összegének kiegészítéséről, illetve biztosításáról. Füst Milánné Helfer Erzsébet által az irodalmi jutalom fedezete céljából letétbe helyezett összeg 2004-re teljesen elfogyott, ettől az időponttól kezdve az MTA Füst Milán Fordítói Alapítvány viseli a Füst Milán irodalmi jutalom költségeit.

Az MTA Füst Milán Fordítói Alapítvány kuratóriuma kérésére dr. Réthelyi Miklós, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium minisztere 2011. május 12-i levelében az MTA Füst Milán Fordítói Alapítványra ruházta át mindazokat a jogokat és kötelezettségeket, amelyek Füst Milánné közlélü kötelezettségvállalásában a minisztériumot illették meg.

A Füst Milán költői Jutalom Kuratóriumának

elnöke: Gergely Ágnes

tagjai: Térey János költő

Marmo János költő

A Füst Milán prózaírói jutalom Kuratóriumának

elnöke: Sándor Iván író

tagjai: Földényi F. László író

Márton László író

A Füst Milán irodalmi: költői és prózaírói jutalom oklevélből, Füst Milánt ábrázoló emlékéremből

és 250-250 ezer Forint jutalomból áll.

A Füst Milán költői díj emlékérmé

A Füst Milán prózaírói díj emlékérmé

A Füst Milán díj emlékérmé

A Füst Milán fordítói díj emlékérmé

1975–2016 között
Költői díjban részesült:

	Év	Név
Tandori Dezső	1975	Tandori Dezső
	1977	Toldalagi Pál
		Székelv Magda
		Végh György
	1979	Beney Zsuzsa
		Kiss Tamás
	1981	Kálnoky László
		Rákos Sándor
	1985	Mezey Katalin
		Oravecz Imre
	1988	Márton László
		Rába György
	1990	Imre Flóra
		Markó Béla
Kántor Péter	1992	Kántor Péter
		Lator László
	1994	Gergely Ágnes
		Kovács András Ferenc
	1996	Kemenczky Judit
		Vasadi Péter
	1998	Szepesi Attila
		Vörös István
	2000	Horváth Elemér
Nádasdy Ádám		Nádasdy Ádám
	2002	Térey János
		Tózsér Árpád
	2004	Borbély Szilárd
		Deák László
	2012	G. István László
		Poós Zoltán
	2014	Halasi Zoltán
		Tábor Ádám
		Tótfalusi István
	2016	Peer Krisztián
		Lanczkor Gábor

*2006, 2008, 2010. évben a költői jutalom kiosztása Somlyó György költőnek, a Költői Kuratórium elnökének halála miatt szünetelt, mert új kuratóriumi elnök jelölésére csak azt követően került sor, hogy a Nemzeti Erőforrás Minisztérium minisztere ezt a jogát az MTA Füst Milán Fordítói Alapítványra ruházta át.

1975–2015 között
Prózaírói díjban részesült:

	Év	Név
Nádas Péter	1976	Gyergyai Albert
		Lakatos Menyhért
	1978	Nádas Péter
Sütő András		Sütő András
	1980	Hajnóczy Péter
		Szentkuthy Miklós
	1983	Esterházy Péter
Szentkuthy Miklós		Kertész Imre
	1987	Csiki László
	1989	Sarusi Mihály
Esterházy Péter		Andrassew Iván
	1991	Ács Margit
Kertész Imre		Bertha Bulcsú
	1993	Garaczi László
		Bogdán László
	1995	Szántó Piroska
Andrassew Iván		Grendel Lajos
	1997	Lengyel Péter
		Gábor Miklós
	1999	Györe Balázs
Garaczi László		Tolnai Ottó
	2001	Karátson Endre
Grendel Lajos		Márton László
	2003	Háy János
		Pályi András
	2005	Csaplár Vilmos
Háy János		Végel László
	2007	Darvasi László
Spiró György		Spiró György
	2009	András Sándor
		Forgách András
	2011	Balázs Attila
Dalos György		Schein Gábor
	2013	Dalos György
		Ungváry Rudolf
	2015	Lágh Júlia
Dragomán György		Nyerges András
		Dragomán György
		Keresztury Tibor

Füst Milán Fordítói Díjban 1990 és 2015 között
10 ország 21 fordítója részesült:

1990	Janina Isganaityte	Litvánia
1991	Ivan Sanders	USA
	Kassai György	Franciaország
1993	Hans-Henning Paetzke	Németország
	Karol Vlahovsky	Szlovákia
1995	Frederick Turner	USA
	Ozsváth Zsuzsa	USA
1997	Kabdebó Tamás	Írország
1999	Marinella d'Alessandro	Olaszország
	Vickó Árpád	Jugoszlávia
2001	Olga Volodarszkaja	Oroszország
	Volodarszkij Leonid Alekszandrovics	Oroszország
	Kovaljova Vlagyimirovna	Oroszország
	Belokrilov Iván Alekszandrovics	Oroszország
	Jean-Luc Moreau	Franciaország
2007	Makkai Ádám	USA
2009	Tatjana Voronkina	Oroszország
	Hannu Launonen	Finnország
2011	Jurij Guszev	Oroszország
2013	Terézia Mora	Németország
2015	Elzbieta Sobolewska	Lengyelország

A Füst Milán Fordítói Díj 5000 Euro pénzjutalomból, Füst Milán emlékéremből és emléklapból áll.

Füst Milán Fordítói Ösztöndíjban 33 ország 143 pályázója részesült:

1991.	1. Troung Dang Dung	Vietnam
	2. Jörg Buschmann	Németország
	3. Sophie Kepes	Franciaország
1992.	4. Sava Babic Szerbia	
	5. Fázsy Anikó	Magyarország
	6. Vjacseszlav Szereda	Oroszország
	7. Virág Ibolya	Franciaország
	8. Jorgos Alevras	Svédország
	9. Marc Martin	Franciaország
	10. Vickó Árpád	Jugoszlávia
	11. Mirella Jordanova	Bulgária
	12. Pop Annamária	Románia
	13. Rajšli Emese, Andrea Tátosova	Szlovákia
1994.	14. Peter Hargitai	USA
	15. Hans Skirecki	Németország
	16. Jurij Guszev	Oroszország
	17. Deuts Paul-Toma	Románia
	18. Anna Valentová	Cseh Köztársaság
	19. Gencso Hrisztoszov	Bulgária
	20. Szaladze Manana	Grúzia
	21. Xantus Judit	Spanyolország
	22. Zaremba-Husvai Natália	Franciaország
	23. Nicoletta Ferroni	Olaszország
	24. Güngörmüs Naciye	Törökország
	25. Marjanca Mihelic	Szlovénia
	26. Elzbieta Sobolewska	Lengyelország
	27. Járás Ágnes	Franciaország
	28. PhDr. Katarína Králová	Szlovákia
	29. Andrew Bock	USA
	30. Emma Roper Evans	Anglia
1996.	31. Timár György	Magyarország
	32. Tasnádi Edit	Magyarország
	33. Molnár Eszter	Magyarország
	34. Koch Valéria	Magyarország
	35. Dr. Karol Wlachovsky	Szlovákia
	36. PhDr. Katarína Králová	Szlovákia
	37. Julia Szolnokiova	Szlovákia
	38. Itámár Jaoz Kesz	Izrael
	39. Jurij Skrobinec	Ukrajna
	40. Olga Volodárszkaja	Oroszország
	41. Leonid Volodárszkij	Oroszország
	42. Hannu Launonen	Finnország
	43. Bakucz Marianne	Portugália
	44. Marius Tabacu	Románia
	45. Patricia Moncorgé	Franciaország
1998.	46. Olchváry Pál	Magyarország
	47. Bárdos László	Magyarország
	48. Jelena Malihina	Oroszország
	49. Sava Babic	Szerbia
	50. Hannu Launonen	Finnország
	és Jávorszky Béla megosztva	Magyarország
	51. Krystyna Pisarska	Lengyelország
	52. Peter Sherwood	Anglia
	53. Zollman Péter	Anglia
	54. Sztefka Hruszanova	Bulgária
	55. Timár György	Magyarország
	56. John Batki	USA
	57. Baranyai Edit	Magyarország
	58. Gyukics Gábor	Magyarország
	59. Gittainé dr. Csisztay Gizella	Magyarország
	60. Szevta Kjoszeva	Bulgária
	61. Perian Florica	Románia
	62. M. Abdul-Hadi	Egyiptom
	63. Karinthy Judit	Franciaország

	64. Christian Polzin	Németország
	65. Sárközy Júlia	Olaszország
	66. Grünberg Ferenc	Románia
1999.	67. Jurij Skrobinec	Ukrajna
2000.	68. Tatjana Voronkina	Oroszország
	69. Hamvai Kornél	Magyarország
	és David Evans megosztva	Anglia
	70. Oleg Konsztantinovics Rosszjanov	Oroszország
	71. Jurij Guszev	Oroszország
	72. Xantus Judit	Magyarország
	73. Marc Delouze	Franciaország
	74. Daváhügin Ganbold	Mongólia
	75. Paul Drumaru	Románia
	76. Joëlle Dufeuilly	Franciaország
	77. Alföldy Mária	Hollandia
	78. Vjacseszlav Szereda	Oroszország
	79. Jože Hradil	Szlovénia
	80. Szöllősy Judit	Magyarország
	81. Aleksander Nawrocki	Lengyelország
	82. Kemény Kari Erzsébet	Norvégia
	83. Kjoszeva Szevta	Bulgária
	84. Timár György	Magyarország
	85. Báthori Csaba	Magyarország
	86. Janina Ona Isganaityté	Litvánia
	87. Dr. Adan Kovacsics	Spanyolország
	88. Tiü Kokla Észtország	

2002.	89. David Robert Evans	Anglia
	90. Georgi Krumov	Bulgária
	91. Hetényi Zsuzsa	Magyarország
	és Markis Simon megosztva	Svájc
	92. Karlheinz Schweitzer	Németország
	93. Kemény Kari Erzsébet	Norvégia
	94. Marko Cudic	Szerbia
	95. Pop Annamária	Románia
	96. Thierry Loisel	Franciaország
	97. Timár György	Magyarország
	98. Xantus Judit	Spanyolország

2004.	99. Juliana Szolnokiova	Szlovákia
	100. Tatjana Voronkina	Oroszország
	101. Elzbieta Sobolewska	Lengyelország
	102. Hannu Launone	Finnország
	103. Joelle Dufeuilly	Franciaország
	104. Choli Daróczy József	Magyarország
	105. Vera Gheno	Olaszország
	106. Szevta Kjoszeva	Bulgária

2007.	107. Prof. dr. Sava Babic	Szerbia
	108. Itamar Yaoz-Kest	Izrael
	109. Prof. dr. Naciye Güngörmüs	Törökország
	110. Kjoszeva Szevta	Bulgária
	111. Marjanca Mihelic	Szlovénia
	112. Kemény Kari Erzsébet	Norvégia
	113. John Batki	USA
	114. Sophie Aude	Franciaország
	115. Gács Éva	Olaszország
	116. Lauri Eesma	Észtország

2009.	117. Nikolaj Bojkov	Bulgária
	118. Mihail Csemisev	Oroszország - Mari Köztársaság
	119. Elizabeta Sobolewska	Lengyelország
	120. Natalia Zaremba-Huzsvai	Franciaország (megosztva)

	Charles Zaremba	
	121. Sztefka Hruszanova	Bulgária
	122. Martin Vaszilev Hrisztov	Bulgária
	123. Julia Krumova	Bulgária
	124. Anna Górecka	Lengyelország
	125. Bernard Adams	Anglia
2011.	126. Makarewicz Irena	Lengyelország
	127. Martin Vasilev Hristov	Bulgária
	128. John Batki	USA
	129. Krumova Júlia	Bulgária
	130. Reet Klettenberg	Észtország
	131. Nelli Dimova	Bulgária
	132. Zádor Éva	Magyarország
2013.	133. Dr. Rodionova Elena	Oroszország
	134. Elzbieta Cygielska	Lengyelország
	135. Jurij Guszev	Oroszország
	136. Nelli Dimova	Bulgária

2015	137. Abdallah Abdel-Ati	Abdel-Salam Mohamed	Egyiptom
	138. Sztefka Hruszanova	Bulgária	
	139. Reet Klettenberg	Észtország	
	140. Thierry Loisel	Franciaország	
	141. Irena Makarewicz	Lengyelország	
	142. Patrick Mark Mullenwey	USA	
	143. Vjacseszlav Szereda	Oroszország	

A Füst Milán Fordítói Ösztöndíj emléklapból és 2500 Euro pénzjutalomból áll.

FÜST MILÁN: A MAGYAROKHOZ

Oh jól vigyázz, mert anyád nyelvét bízták rád a századok
S azt meg kell védened. Hallgass reám. Egy láthatatlan lángolás
Teremté meg e nagy világot s benned az lobog. Mert néked is van
lángod:

Szent e nyelv! S több kincsed nincs neked! Oly csodás nyelv a
magyar. Révület fog el, ha rágondolok is.

Ne hagyd tehát, hogy elmerüljön, visszasüllyedjen a ködbe, melyből
származott

E nemes-szép alakzat... Rossz idők futottak el feletted,
Megbontott a téli gond és romlásodat hozta, megtapodtak,
Megbolygatták hitedet, az eszed megzavarták, szavak áradatával
ellepték világodat,
Áradás szennyével borították be a kertjeid, vad vízi szörnyek ették
virágaid, – majd a vad burjánzás
Mindent ellepett utána, – oly termés volt ez e térségeken emberek!
Hogy üszökké vált minden, aminek sudárrá kelle szöknie...

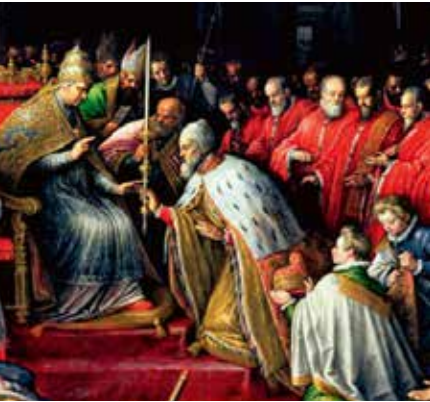
De légy türelmes, – szólok hozzád, – vedd a Libanon
Ös cédrusát, e háromezeréves szűzet, – rá hivatkozom, mert onnan
vándoroltam egykor erre
Tekintsed őt, – türelmes pártájával hajladoz a szélben, nem jajong,
De bölcsen hallgat s vár, amíg a negyedik nagy évezredben
Kibonthatja gyümölcsét e nagyvilág elé. S tán ez a sorsod itt.
Ki fénnel sötétséget oszlat, holtat ejt s élő emel,
Borúlatodra majdan rátekint. Halld meg szavam!
Én prófétáktól származom.

29 ■ FERENCZY BÉNI (1890-1967)

Füst Milán előad (Hódolat)
Milán Füst Speaking

28,5x22,5 cm
Ceruza, papír | Pencil on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Ferenczi Béni
Felirat jobbra lent | Inscription lower right: Olvastam! Olvasás után érzéseimet e rajzban próbáltam kifejezni Ha kitalálja az illető, őszinteségében nem fog kételkedni

Kikiáltási ár: 100 000 Ft / 326 EUR
Becsérték: 140 000 - 280 000 Ft
Estimated price: 452 - 903 EUR

Leandro da Ponte Bassano: III. Sándor pápa felajánlja az áldott gyertyát Sebastiano Ziani dózsénak, 16. század, Palazzo Ducale, Venice

Arnolfo di Cambio: Szent Péter bronzszobra, Szent Péter Bazilika, Vatikán

30 = KORDA VINCE (1897-1979)

Nagybányai táj, 1924
Landscape

31x24 cm
Akwarell, papír | Watercolour on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Korda 1924

Kikiáltási ár: 160 000 Ft / 516 EUR
Becsérték: 200 000 - 400 000 Ft
Estimated price: 645 - 1 290 EUR

A fiatal Korda Vince, 1930-as évek

Korda Vince: Nagybányai táj, 1923, Bedő-gyűjtemény

31 ■ PEKÁRY ISTVÁN (1905–1981)

Magyar táj (Kompozíció Kodály Marosszéki táncok háttéréhez),
1930-as évek
Hungarian Landscape, 1930s

29,5x42 cm
Tus, gouache papír | Indian ink, gouache on paper
Jelzés nélkül | Unsigned
Hátoldalon felirat | Reverse inscription: Kodály: Marosszéki táncok

Kikiáltási ár: 220 000 Ft / 710 EUR
Becsérték: 300 000 – 600 000 Ft
Estimated price: 968 – 1 935 EUR

Pekár István

Kodály Zoltán: Marosszéki táncok partitúrája

A LEGHÍRESEBB MODERN MAGYAR FESTMÉNY amely kilépett a múzeumok kapuin

Berény Róbert - Weiner Leó - Füst Milán

Magyar Tudományos Akadémia

Berény Róbert: Weiner Leó portréja

Petőfi Irodalmi Múzeum

A LEGHÍRESEBB MAGYAR KÉPEK KÖZÖTT

Legalább 27 alkalommal állították ki, reprodukcióinak számát megbecsülni is alig lehet: száznál is többször került könyvek, folyóiratok és napilapok oldalaira. Dokumentumfilmek sorában mutatták be, megsárgult fényképe még egy 1981-es, ismeretterjesztő diafilmen is megjelenik. Egyike annak a néhány modern magyar festménynek, amely beutazta szinte Európa összes országát. Kiállították többek között Róma, London, Párizs, Bécs, Stockholm, Helsinki, Genova, Zágráb, Luzern, Malmö és Göteborg múzeumaiban. Nincs még egy magángyűjteményben őrzött magyar festmény, amelyet ennyien láttak volna, amely ekkora ismertséget, ekkora nemzetközi presztízt szerzett volna az elmúlt negyven évben.

MÚZEUMOKBÓL KILÉPVE

Bár Berény Weiner-portréja – a Füst Milán gyűjtemény többi darabjához hasonlóan – mindig is magánkézben, illetve alapítványi tulajdonban volt, mégis az elmúlt évtizedekben sokak szemében múzeumi darabbá nemesedett. 2002-től – a Füst Milán Fordítói Alapítvány letétjeként – tíz éven át a Magyar Tudományos Akadémia képtárát gazdagította. Ezután a festmény a Petőfi Irodalmi Múzeumban került letétbe, és szinte folyamatosan kiállításokon szerepelt Budapesten, Bécsben, Rómában és Párizsban. Mindaddig senki sem hitte, hogy ez a korszakos remekmű valaha kilép a múzeumok világából és egy magángyűjtő számára is megszerezhetővé válik. A Weiner-portré ebből a szempontból hasonló utat jár be ahhoz, amelyet Gauguin jól ismert – 2015-ben a hírek szerint Qatarba eladott – remekműve befutott. Az 1892-ben festett kompozíció, a Nafea faa ipoipo (When you will marry) a baseli Kunstmuseumból került ki. A festményt 1946 óta – közel 70 éven át – a Rudolf Staechelin család alapítványának letétjeként őrizték a múzeumban, melyet a gyűjtő unokája értékesített.

A MODERN MAGYAR MŰVÉSZET IKONJA

Weiner Leó portréja nem csupán a Füst Milán gyűjtemény legjelentősebb darabja, de az egész magyar modernizmus egyik megkérdőjelezhetetlen koronaékszere is. A festő, a zeneszerző és az író barátságának szimbóluma, a Nyolccat körülvevő szellemi elit összetartozásának jelképe.

32 ■ BERÉNY RÓBERT (1887-1953)

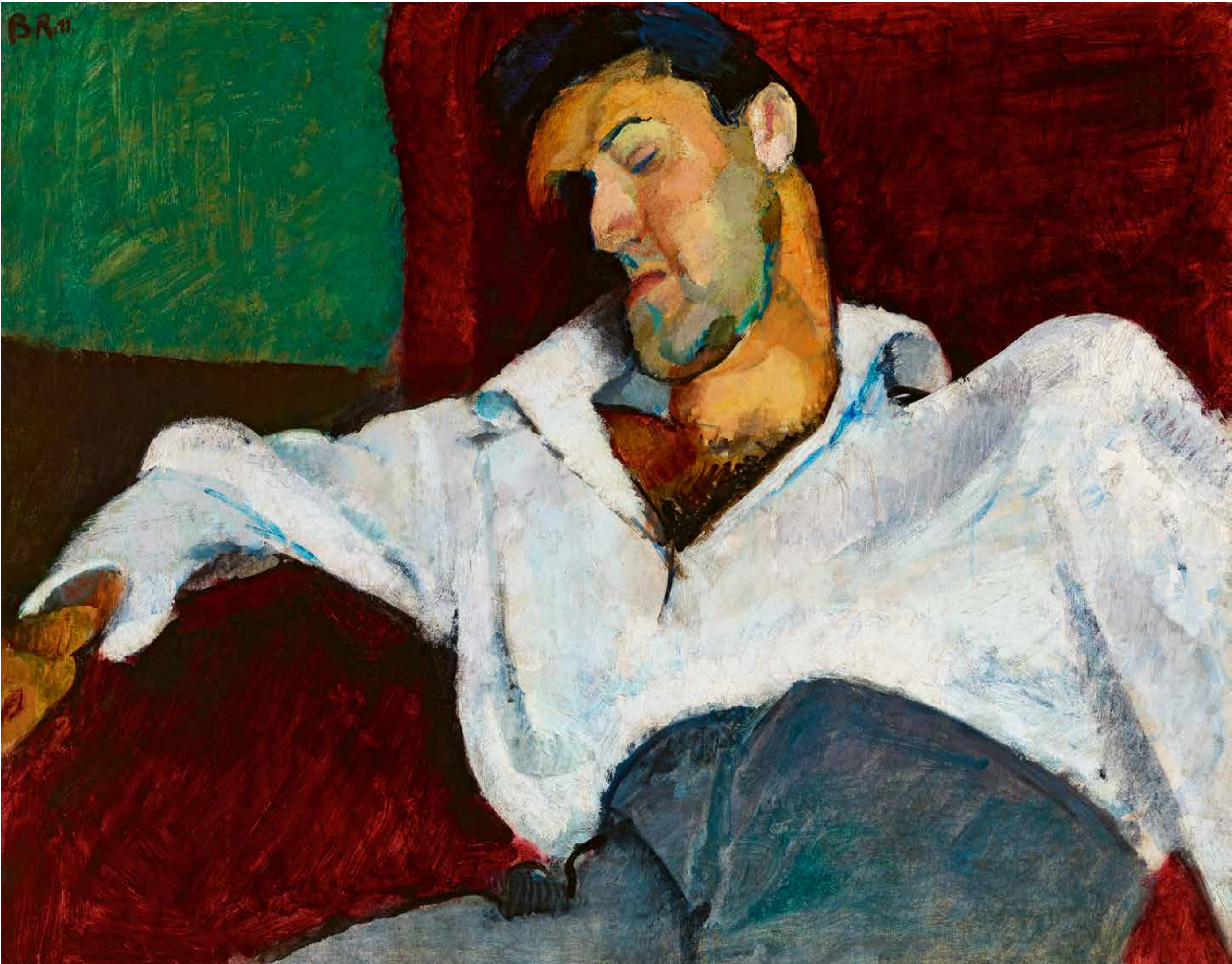
Weiner Leó portréja, 1911
Leo Weiner's Portrait, 1911

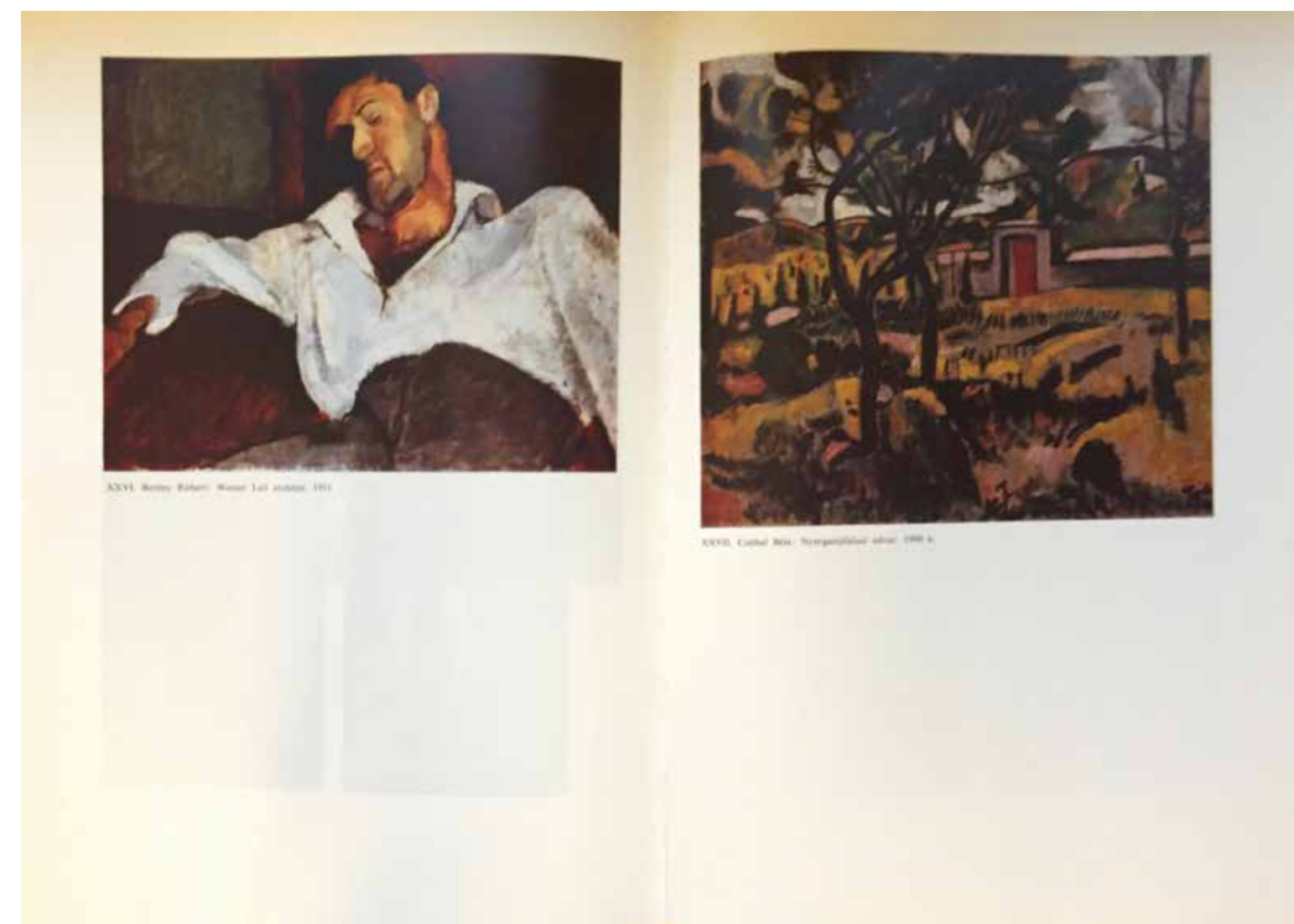
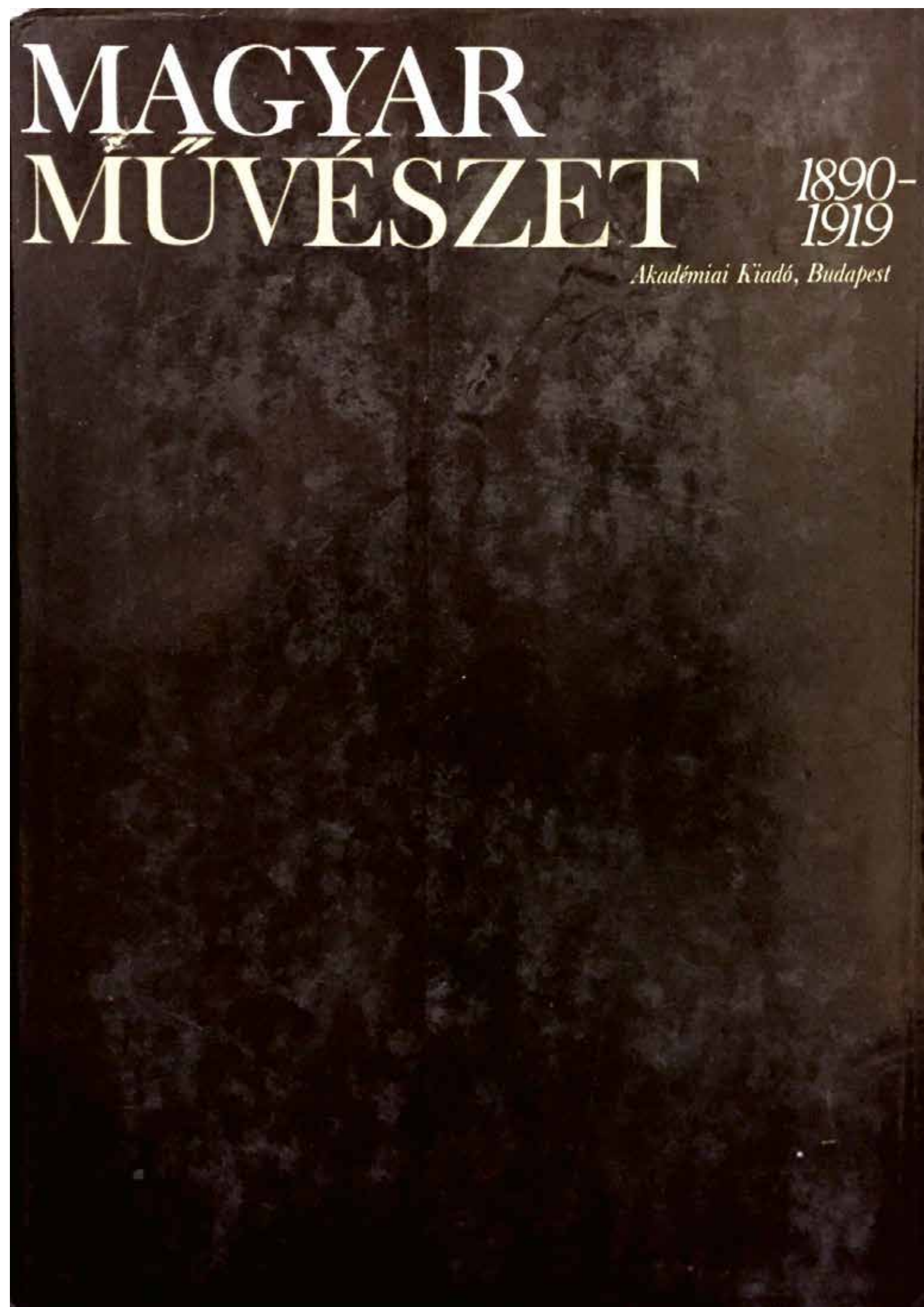
63x79 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra fent | Signed upper left: BR11

Kikiáltási ár: 48 000 000 Ft / 154 838 EUR
Becsérték: 60 000 000 ---
Estimated price: 193 548 – 451 613 EUR

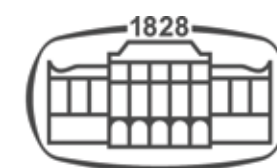
PROVENIENCIA | PROVENANCE

- Egykor Varró István gyűjteményében,
majd Füst Milán és Helfer Erzsébet gyűjteményéből
a Füst Milán Fordítói Alapítvány tulajdonába került.

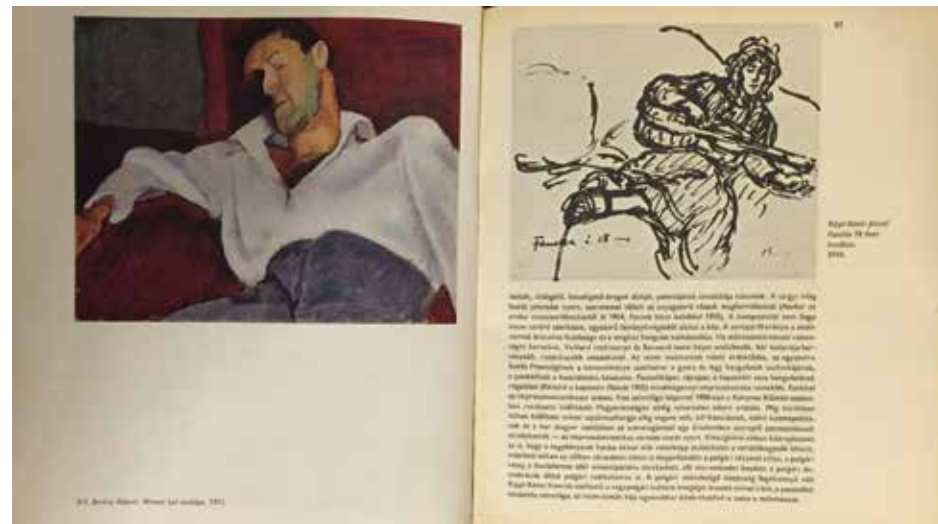

A Németh Lajos által 1981-ben szerkesztett kétkötetes Magyar Művészet 1890-1919 összefoglaló mű képanyagában, melyet a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatócsoportja állított össze, a színes táblákon hét festmény szerepel a Nyolcak csoport alkotásaiból. Ezek egyike Berény Róbert: Weiner Leó portréja.

AKADÉMIAI KIADÓ

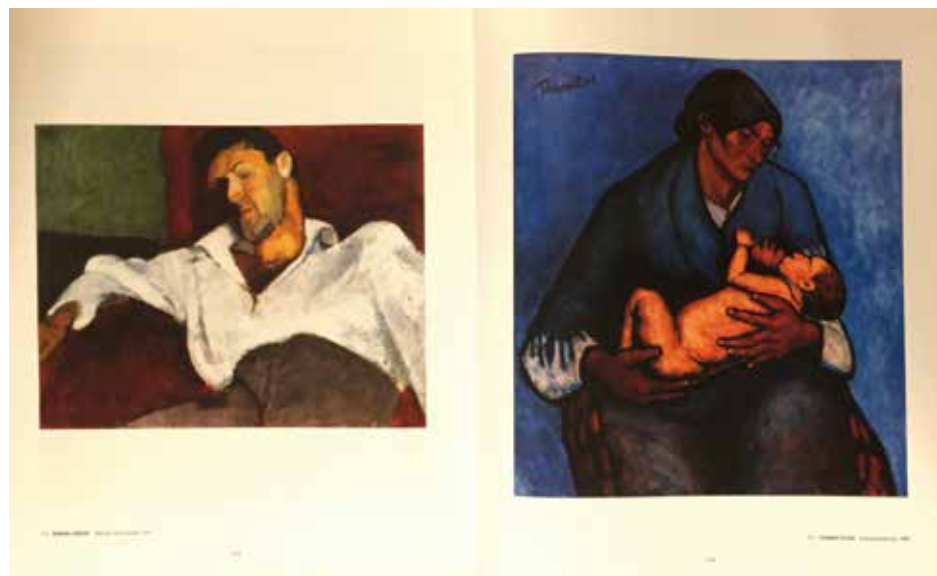
A szerkesztőbizottság tagjai: Aradi Nóra, Dercsényi Dezső, Entz Géza, Garas Klára, Gerevich László, Kontha Sándor, Marosi Ernő, Miklós Pál, Németh Lajos, Pogány Ö. Gábor, Szabolcsi Hedvig, Székely György, Vayer Lajos, Zádor Anna

Németh Lajos: Modern magyar művészet. Corvina Kiadó, Budapest, 1968.

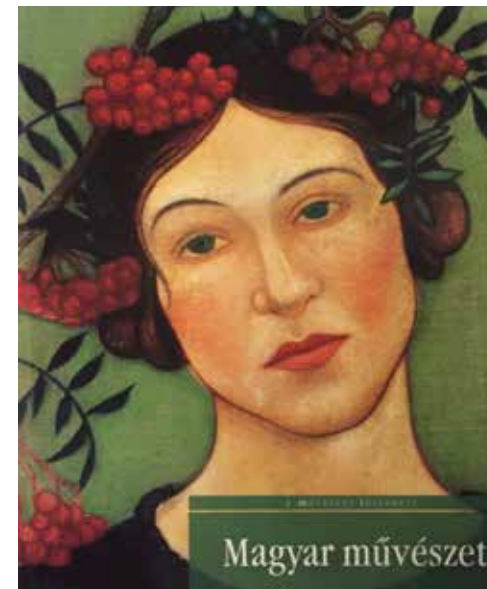
András Gábor, Pataki Gábor, Szűcs György, Zwickl András: Magyar képzőművészet a 20. században. Corvina Kiadó, Budapest, 1999.

Modern Magyar Festészet 1892-1919. szerk: Kieselbach Tamás, Budapest, 2003.

Kovalovszky Márta: A modern magyar festészet remekai 1896-2003. Corvina Kiadó, Budapest, 2005.

Bellák Gábor, Jernyei Kiss János, Keserü Katalin, Mikó Árpád, Szakács Béla Zsolt: Magyar művészet. Corvina Kiadó, Budapest, 2009.

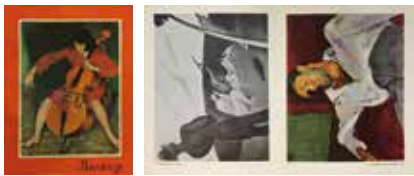

Bellák Gábor, Jernyei Kiss János, Keserü Katalin, Mikó Árpád, Szakács Béla Zsolt: Magyar művészet, Corvina Kiadó, Budapest, 2015.

REPRODUKÁLVA REPRODUCED

FONTOSABB KÖZLÉSEK:

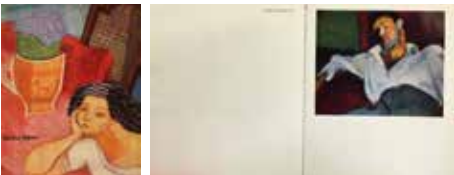
1. – Szij Béla: Berény Róbert festői fejlődése legkorábbi műveitől Bartók Béla portréjáig. Művészettörténeti Értesítő, 1961. 218.
2. – Szij Béla: Berény Róbert életútja gyermek éveitől a berlini emigrációig. Bulletin de la Galerie Nationale Hongroise, 1963. IV, 26.
3. – Szij Béla: Berény Róbert. Budapest, 1964. 9. kép
4. – Szij, Béla: Róbert Berény. Acta Historiae Artium, 1966. 171.
5. – Horváth Béla: Weiner Leó arcképe Berény Róberttől. Művészettörténeti Értesítő, 1967. 119.
6. – Passuth Krisztina: A Nyolcak festészete. Budapest, 1967. 86. kép
7. – Kortársak szemével. Írások a magyar művészetről 1896-1945. [szerk. Németh Lajos], Budapest, 1967. XI. tábla
8. – Németh Lajos: Modern magyar művészet. Budapest, 1968. XII. színes tábla
9. – Somlyó György: Füst Milán. Emlékezés és tanulmány. Budapest, 1969. 220.
10. – Kunst in Ungarn 1900 – 1950. Kunstmuseum, Luzern, 1975. [katalógus] o.sz.n.
11. – Szij Béla: Berény Róbert. Budapest, 1981. 6. kép
12. – Nyolcak és Aktivisták, A Magyar Nemzeti Galéria és a Janus Pannonius Múzeum kiállítása [katalógus], Budapest, 1981.33.
A kép reprodukciója többnyire reprodukálásra került a Nyolcak és aktivisták c. kiállítás külföldi tárlatait bemutató katalógusokban is.
13. – L'avant garde en Hongrie 1910-1930. Galerie arts et civilisations, Quimper, 1984. [katalógus], o.sz.n.
14. – Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 1992. [katalógus] o.sz.n.
15. – Bajkay Éva: Avantgárd után. Válogatás Füst Milán képzőművészeti gyűjteményéből. Új művészet, 1992/8. 40.
16. – Fehérvári Kiállítások 1963-1993, A Szent István Király Múzeum közleményei, B. sorozat 44. szám, 1994. 20.
17. – Gábor András, Gábor Pataki, György Szücs, András Zwickl: The History of Hungarian Art in the Twentieth Century. Corvina Kiadó, Budapest, 1999
18. – András Gábor, Pataki Gábor, Szücs György, Zwickl András: Magyar képzőművészet a 20. században. Corvina Kiadó, Budapest, 1999.
19. – Berény Róbert a Magyar Tudományos Akadémián. [szerk. Majoros Valéria], Budapest, 2000. 16.
20. – Modern Magyar Festészet 1892-1919. [szerk. Kiesebach Tamás], Budapest, 2003. 478.
21. – Berlász Melinda: Weiner Leó és tanítványai. Emlékeink Weiner Leóról. Budapest, 2003. o.sz.n.
22. – A Magyar Tudományos Akadémia képzőművészeti kincsei. [szerk. Papp Gábor György, András Edit], Budapest, 2004. 283.
23. – Kovalovszky Márta: A modern magyar festészet remekei 1896-2003. Corvina Kiadó, Budapest, 2005. .
24. – Majoros Valéria Vanília: Képekről, versekről, Füst Milánról és egy kisleányról In: Angyalokra szükség van. Tanulmányok Bernáth Mária tiszteletére. szerk. András Edit, Budapest, 2005. 142.
25. – Rockenbauer Zoltán: A muzikális Nyolcak. Múzsák randevúja a pesti kávéházakban. In: Magyar Zene és kép. [szerk. Kiesebach Tamás], Budapest, 2006.64-65.
26. – Rockenbauer, Zoltán: The Eight with a Gift for Music. Rendezvous of the Muses in the Cafés of Budapest.
27. – Hungarian Art and Music. [Ed. Tamás Kiesebach]. Budapest, 2007. 64-65.
28. – Bellák Gábor, Jernyei Kiss János, Keserü Katalin, Mikó Árpád, Szakács Béla Zsolt: Magyar művészet. Corvina Kiadó, Budapest, 2009.
29. – A Nyolcak. (Centenárium kiállítás [Cézanne és Matisse bűvöletében]), [katalógus, szerk. Markója Csilla, Bardoly István],
30. Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010. 151.
31. – The Eight (A centenary exhibition), [cat., ed. Markója, Csilla; Bardoly, István], Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010. 151.
32. – Passuth Krisztina: A Nyolcak festészete. Budapest, 2010. 123.
33. – Die Acht – Ungarns „Highway” in die Moderne, Kunstforum, Bécs 2012. [katalógus] 148.
34. – Il tempo della modernità. Pittura ungherese tra il 1905 e il 1925. Galleria Nazionale d'Arte Moderna, Róma, 2013. [katalógus], 97.
35. – Allegro barbaro. Béla Bartók et la modernité hongroise, 1905-1920. Musée d'Orsay, Párizs, 2013. [katalógus], 225.
36. – Allegro Barbaro. Bartók és a modern magyar festészet (1905-1920), [összeáll. Rockenbauer Zoltán], Artmagazin, 2013/3. 47.
37. – Körner András: Hogyan éltek? A magyar zsidók hétköznapi élete 1867-1940. Budapest, 2013. 115.
38. – Bellák Gábor, Jernyei Kiss János, Keserü Katalin, Mikó Árpád, Szakács Béla Zsolt: Magyar művészet, Corvina Kiadó, Budapest, 2015.
39. – Barki Gergely: Berény Róbert. Budapest, 2015. 27.

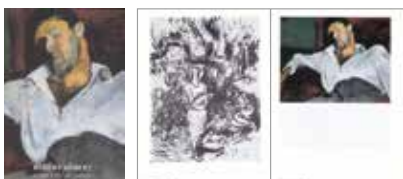
Szij Béla: Berény Róbert. Budapest, 1964.

Kortársak szemével. Írások a magyar művészetről 1896-1945. [szerk. Németh Lajos], Budapest Corvina, 1967. XI. tábla

Szij Béla: Berény Róbert. Budapest, 1981.

Berény Róbert a Magyar Tudományos Akadémián. Budapest, 2000.

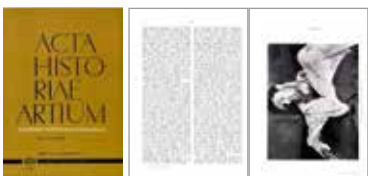
A Nyolcak. Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010.

Die Acht – Ungarns „Highway” in die Moderne, Kunstforum, Bécs 2012.

Allegro Barbaro. Bartók és a modern magyar festészet (1905-1920), Artmagazin, 2013/3.

Szij, Béla: Róbert Berény. Acta Historiae Artium, 1966. 171.

Németh Lajos: Modern magyar művészet. Budapest, Corvina, 1968. XII. színes tábla

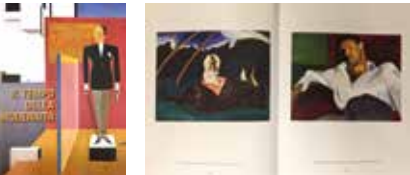
Nyolcak és Aktivisták, A Magyar Nemzeti Galéria és a Janus Pannonius Múzeum kiállítása [katalógus], Budapest, 1981.33.

A Magyar Tudományos Akadémia képzőművészeti kincsei. Budapest, 2004.

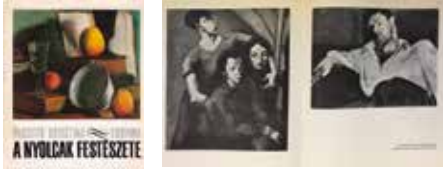
The Eight, Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010.

Il tempo della modernità. Pittura ungherese tra il 1905 e il 1925. Galleria Nazionale d'Arte Moderna, Róma, 2013.

Barki Gergely: Berény Róbert. Budapest, 2015.

Passuth Krisztina: A nyolcak festészete. Corvina Kiadó, 1967.

Somlyó György: Füst Milán. Emlékezés és tanulmány. Budapest, 1969.89.

Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből, PIM, 1992.

Magyar Zene és kép. Budapest, 2006.

Passuth Krisztina: A nyolcak festészete. Fapadoskonyv.hu Kft., 2010

Allegro barbaro. Béla Bartók et la modernité hongroise, 1905-1920. Musée d'Orsay 2013

Füst Milán: Irni, Fekete Sas Kiadó, 2014

KIÁLLÍTVA EXHIBITED

- A Nyolcak harmadik kiállítása, **Nemzeti Szalon, Budapest, 1912**, kat. 1. Olajfestmény (arckép) címen.
- „1919-es forradalom – képzőművészet” A Dési-Huber István Kör kiállításai IV. **Budapest, 1949**. kat. 56.
- Berény Róbert emlékkiállítása, **Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1963**. kat. 14.
- A Nyolcak és aktivisták köre. A huszadik század magyar művészete 2. **Csók István Képtár, Székesfehérvár, 1965**. kat. sz. n.
- Kunst in Ungarn 1900 – 1950. **Kunstmuseum, Luzern, 1975**. kat. sz. n.
- L'Art en Hongrie 1905–1930. Art et révolution, **Musée d'Art et d'Industrie, Saint-Étienne, 1980**. kat. 6.
- The Hungarian avant garde. The Eight and the Activists. **Hayward Gallery, London, 1980**. kat. 6.
- Gli Otto e gli attivisti, **Palazzo Barberini, Róma, 1980**. kat. 6.
- Avanguardia Ungherese 1905–1930. **Teatro del Falcone, Genova, 1980**. kat. 6.
- L'Art en Hongrie 1905–1930. Art et révolution, **Musée d'Art moderne de la Ville de Paris, Párizs, 1980**. – 1981. kat. 6.
- Nyolcak és Aktivisták, **Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1981**. kat. 6.
- Unkarin avantgardismi ryhmä kahdeksan ja aktivistit, **Amos Andersonin taidemuseossa, Helsinki, 1981**. kat. 6.
- Unkarin avantgardismi ryhmä kahdeksan ja aktivistit, **Porin taidemuseo, Pori, 1981**. kat. 6.
- Ungersk konst. Avant garde och modernism från 1905 till idag. **Liljevalch Konsthall, Stockholm, 1981**. kat. 6.
- Ungers konst. Avant garde och modernism från 1905 till idag. **Göteborgs Konstmuseum, Göteborg, 1981**. kat. 6.
- Ungers konst. Avant garde och modernism från 1905 till idag. **Konsthall, Malmö, 1982**. kat. 6.
- Madžarska avangarda – osmorica i aktivisti, **Galeria Likovnih Umjetnosti, Eszék, 1982**. kat. 6.
- Madžarska avangarda – osmorica i aktivisti, **Muzej Savremene Umentnosti, Belgrád, 1982**. kat. 6.
- Madžarska avangarda – osmorica i aktivisti, **Umjetnički paviljon, Zágráb, 1982**. kat. 6.
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből, **Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 1992**. kat. sz. n.
- Berény Róbert a Magyar Tudományos Akadémián. **MTA, Budapest, 2000**. kat. 6.
- A Nyolcak. (Centenárium kiállítás [Cézanne és Matisse bűvöletében]), **Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010**. kat. 24.
- A Nyolcak, **Szépművészeti Múzeum, Budapest, 2011**. kat. sz. n.
- Die Acht – Ungarns „Highway” in die Moderne, **Kunstforum, Bécs, 2012**. kat. sz. n.
- Il tempo della modernità. Pittura ungherese tra il 1905 e il 1925. **Galleria Nazionale d'Arte Moderna, Róma, 2013**.
- Allegro barbaro. Béla Bartók et la modernité hongroise, 1905–1920. **Musée d'Orsay, Párizs, 2013**. kat. 129.
- „A mester én vagyok” Füst Milán és felesége, Helfer Erzsébet műgyűjteménye. **Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 2015**. kat. n.

Berény Róbert Weiner portréja a Nyolcak és aktivisták kiállításán.1965, Székesfehérvár

Berény Róbert Weiner portréja a Magyar Nemzeti Galéria 1963-as Berény emlékkiállításán

Sajtósok a Musée d'Orsay Allegro barbaro kiállításán, 2013

Rockenbauer Zoltán rendezés közben. Die Acht kiállítás, Kunstforum, 2012

Weiner Leó portréja a Galleria Nazionale d'Arte Moderna kiállításán, 2013.

Barkó Gergely, a „képvadász” Facebook profil képe Berény-Weiner Leó pázban, 2010 óta

A mester én vagyok kiállítás a PIM-ben, 2015

Szegedy-Masák Mihály a Mester én vagyok című kiállítás makettjével a Petőfi Irodalmi Múzeumban

„HIC ET NUNC”

(Walter Benjaminnal élve, nem csak a szuperlatívuszok kedvéért!)

Ritkán nyílik lehetőség arra, hogy az ember annak a zenéjét hallgathatja írás közben, aki modellje volt a festménynek, amiről éppen ír. Még ritkábban adódik alkalom arra, hogy olyan kivételes, muzeális rangú kép kerüljön aukcióra, amelyről korábban a legmerészebb álmokban sem merülhetett fel, hogy valaha is hozzáférhetővé, elérhetővé válik. Ezúttal nem csupán az egykori Füst Milán gyűjtemény legkiemelkedőbb csúcstaraja, s nem is pusztán Berény oeuvre-jének az egyik legemblematikusabb remekműve, de a magyar festésettörténet – s megkockáztatom –, az egyetemes modernizmus egyik legunikálisabb főműve kerül kalapács alá. Az elmúlt bő egy évtizedben számos külföldi szaktekintélyt láttam megrendülve, döbrent csodálattal állva Berény *Weiner Leó portréja* előtt, bárhol is állítottuk ki. Kurátortársaink Párizsban, a Musée d’Orsay-ban, vagy a bécsi Kunstforumban hezitálás nélkül, első körben válogatták be akár a legszűkebb műtárgylistába is, de érdemes végigtekinteni korábbi kiállításátörténetén, hiszen e festmény az elmúlt fél évszázadban beutazta a kontinenst, a legmértőbben reprezentálva a magyar piktúra magas színvonalát nemzetközi porondon. Berény *Weiner Leó portréja* örökös, tiszteletbéli tagként foglal helyet a magyar festészeti kánon legelőkelőbb párholyában. Emberemlékezet óta csakis múzeumi környezetben kiállítva volt látható, mintegy sokhelyszínes állandó tárlat rendíthetetlen darabja, így szinte homályba veszett, hogy valaha is magántulajdonban volt. E permanensnek tűnő státuszát felváltva, most egy elkötelezett szerencsés gyűjtőnek (vagy gyűjteménynek?) nyílik lehetősége arra, hogy Füst Milán nyomdokaiba lépve, zászlóshajót iktasson kollekciója élére. Nem titkolhatom, hogy személyes kedvencem is e megkérdőjelezhetetlen remekmű, ahogy egykori tulajdonosa, sőt maga a festő is a legjobb festményei között tartotta számon. Nem véletlen az sem, hogy e sorok írója épp ezt a portrét választotta Facebook-profilképének, kis csavarral önnön arcképével „parafrázálva”.

BERÉNY–WEINER–FÜST–VARRÓ

A Füst Milán gyűjtemény legnagyobb számú műtárgygyűjtése Berény Róberttől származik és sokukról biztosan tudjuk, hogy a festő ajándékaént kerültek az író birtokába. A kollekcio csúcstarabja, a Nyolcak korszakából származó főmű, *Weiner Leó portréja* azonban nem közvetlen Berénytől jutott a gyűjteménybe. Korábbi tulajdonosa nem is az arckép modellje, a híres zeneszerző volt, ahogy azt a gyűjtemény első bemutatkozó kiállításának alkalmával gondolták,¹ hanem Berény és Füst, valamint, Weiner közös jóbarátja, Varró István szociológus, kinek remek portréja szintén most cserél gazdát az aukción. Hogy Varró miként jutott A Nyolcak 1912-es kiállításán debütáló portréhoz, nem tudni, de a lakása egyik szegletét megőrző fényképfelvétel tanúsága szerint 1934-ben már és még az ő birtokában volt.² Őt évre rá az Egyesült Államokba emigrált, ekkor adta író barátjának a képet több más Berénytől származó művel egyetemben. Horváth Béla Füst özvegyével, Helfer Erzsébettel folytatott beszélgetéséből tudjuk, hogy „*Berény mindig is mint egyik legjobb arcképét tartotta számon*.”³ Am e portré nem csupán alkotója miatt vált Füst számára is kollekciója egyik legmegbecsültebb darabjává, de modellje, Weiner Leó miatt is, akivel éppen Varrón keresztül, egészen pontosan a szociológus felesége, Gréte révén ismerkedett meg és élete végéig közeli barátja volt. Így miután a kép Füst Milánhoz került, szimbolikusan négyük barátságának ikonjává vált a lakásban.

Berény már gyerekkora óta barátjánk tudhatta Weinert. E korai köteléket többek között Berénynek egy 1905 telén Monacóban festett kis vedutája dokumentálja, melyet jelzetében Leónak dedikált,⁴ valamint egy 1906-os karikatúra is, amely feltehetően a Berényéknél szokásos kamarazenélések alkalmával készült róla és baráti köréről. Weiner két évvel később, egy hónapig Párizsban is együtt lakott festő barátjával, annak montparnasse-i műtermében, de csalódott a francia főváros zenei életében, így négy hét elteltével inkább Berlinbe utazott.⁵ A két fiatal férfi a következő években is többször találkozott, Berény egy ideig komponista barátjánál zeneszerzést hallgatott a Zeneakadémián és az 1910-es évek elejétől rendszeresen közölt zenei kritikákat a *Nyugatban*. Elsősorban a mindkettőjüket tagjai között tudó UMZE, vagyis az Új Magyar Zeneegyesület tevékenységét népszerűsítette, de az egyik, 1911 végén megjelent cikkében Weiner muzsikájáról is nagy elismeréssel számolt be.⁶

PSZICHOANALÍZIS A VÁSZNON, AZ EXPRESSZIONISTA VÁLTÁS

Ugyanebben az évben, tehát a portré megfestésének időszakában Weiner és Berény együtt nyaraltak Siófokon, ahonnan a fiatal festő továbbutazott Dr. Ferenczi Sándor pszichoanalitikussal, akkor már jó barátjával a Csorba-tóhoz. Weiner ekkor még nem ismerte Ferenczit, de éppen a róla készült portré kapcsán merül fel leginkább Berény pszichoanalitikai érdeklődése. A Ferenczi Sándorral, Freud egyik legközvetlenebb munkatársával való kapcsolat nem mellékes epizód az életművön belül, ismeretségük hatással volt Berény piktúrájára, festői felfogására is. Freud tanaival, a pszichoanalízis legújabb fejleményeivel feltehetően Ferenczin keresztül ismerkedett meg. Valójában nem pusztán kettejük kapcsolatáról, hanem egy kissé szélesebb köről van szó, amelynek középpontjában egy erős szellemi háromszög, Berény, Ignotus és Ferenczi barátsága állt. Berény Ferenczi Sándorral való megismerkedésének pontos körülményeit nem ismerjük. Barátságuk létrejöttében szerepet játszhatott a korszak egyik meghatározó intellektusa, Ignotus is, akivel Berény talán szintén csak ekkoriban ismerkedett meg, ugyanis a festő írásai is 1911-től kezdve jelentek meg az Ignotus által szerkesztett *Nyugatban*. Ignotus Ferenczi halálát követően írt nekrológjában így emlékezett erre az időszakra: „*A Ferenczi első írásainak megjelenté után ő, a freudista, s én, a nyugatos, napról-napra összejöttünk a Nyolcak kiállításán szintén akkor feltűnt festőnek, Berény Róbertnek városmajori műtermében s kertjében s velünk még Doktor Halle, egy bécsi gyáros és kémikus s a fiatal Doktor Radó, ki akkor jogász volt, de aztán orvos lett s ma Amerikának egyik első analitikusa. Reggelbe nyúló*

Berény Róbert: Fekvő akt, 1907 körül, Magyar Nemzeti Galéria

délutánokon s esteken át itt vitattuk meg a Ferenczi elképesztő megfigyeléseit s következtetéseit, együtt az Einstein relativitásával, mely ugyanazon napokban kólintotta fejbe a világot.”⁷

A sokat látott Városmajor utcai házban egy alkalommal maga Freud is élvezte Berényék vendégszeretetét.⁸ Somló Léni, Berény felesége így számolt be a család barátjának, Tersánszky Józsi Jenőnek az eseményekről: *„Holnap együtt fogok vacsorázni az öreg Freud professzorral és Pest összes psychoanalitikusával, kíváncsi vagyok az öregre, nagyszerű ember.”⁹* Weiner később szintén érintkezésbe lépett a Ferenczi körül formálódó pszichoanalitikus körrel, sőt a kép későbbi tulajdonosai, Varró István és Füst Milán is. Utóbbit maga Berény is analizálta.

A festő a már említett, *Nyugatban* megjelent kritikájába is beleszővi Freud professzort, s elemzése során Weiner muzsikájában mindenekefelett azt üdvözli, hogy: *„Olyannak jelent meg mint vártam: előretekintőnek, már-már bátor férfiúnak, aki hol lendületes, hol mélyázó, hol haragos, hol hangos kacajú, öklével döngető, egészséges, fiatal és erős. Ez a darabja a felszabadulás örömet harsogja.”* Majd hozzáteszi:

„Általában azt tartom nagy művésznek, aki a legjobban szunnyadó ösztöneinket ráncigálja elő belőlünk.”¹⁰ Az utolsó mondat már saját, a freudizmus által (is) expresszív irányba tolódott *ars poetica*-ját tükrözi, s ennek a jelei a most vizsgált portrén is megmutatkoznak. A képpel kapcsolatban Cézanne hatását a kortársak mellett az utókor kritikusai is rendre hangsúlyozzák, Felvinczi Takács Zoltán azonban már akkor felfedezte e mellett az irányváltás jeleit is. Erről így írt a Nyolcak utolsó tárlatát ismertetői kritikájában: *„Weiner Leó képmásán, meg egy csendéleten még Cézanne inspirálta tónusok éreztetik a testek plasztikáját, de már ezeken is feltűnő az új törekvés az összes képelemek ritmikus egyensúlyozására a térhatás egységesítése alapján.”¹¹*

A tónusos festésmód, a kolorit, s elsősorban az arc színei valóban Cézanne-ra emlékeztetnek, de a megformálás módja már valami egészen új irány felé mutat. A portré készültkor már nem Cézanne volt a fő mintakép. Berény stílusa ebben az időszakban komoly változásokon ment keresztül. Ennek az expresszivitás irányába elmozduló folyamatnak az első állomását jelenti a *Weiner-portré*. A korábbi arcképekkel összevetve ez esetben Berény láthatóan a modell belső világára koncentrált, s annak kifejezésére törekedett, s ehhez többek között a freudizmus révén jutott el.

A századelő magyarországi viszonyai között több szempontból is radikálisan újnak, kifejezetten merésznek tűnhetett ez a portré, nem csupán az akkoriban "ultramodernnek" vélt stílusa miatt. Felrúgva a portréfestészet szabályait (eleve a fekvő formátum is szokatlan), az elismert, komoly zeneszerzőt, öntudatos zeneakadémiai tanárt hanyag pózban, borostásan, szundikálva festette meg, abban a bordó karosszékben, amely a család emlékezete szerint a festő mélylélektani analíziseinek is nyugodt körülményeket biztosított. (Néhány hónappal korábban egy meztelen bakfist festett meg ugyanebben a bordó fotelben kuporodva, mely a Nemzeti Szalonban bemutatkozó festő utoljára elkészült képe volt a Nyolcak 1911-es tárlatán.)

Berény az álomba merülő arc megfestésével sem portréhűségre, sem pillanatnyi benyomás rögzítésére nem törekedett, célja a zeneszerző rejtett pszichikumának megragadása volt. A jobb arcfél helyén tátongó űr a felfedezésre váró, ismeretlen, tudatalatti világ bravúros képi megjelenítése. Az álomba merülés folyamatát szintén zseniális, *par excellence* festői eszközzel érzékeltette: a homlok vonalának semmibe vesző, elmosódó foltjával szinte plasztikusan érzékelhetővé válik ez a(z időbeli) folyamat.

Egy újságírónak – nem melleleg a futuristák kapcsán – néhány hónappal később Berény így nyilatkozott: *„Az ember nem csak térben, időben is lát...”¹²* Az álomba zuhant komponista alakja hatalmassá nő, és a feltűnően kiemelt, férfias mellkas, valamint a borostás arc hangsúlyozása révén kifejezetten erős, maszkulin dominanciája érvényesül, ahogy a *Nyugat*-béli kritikájában is a muzsikájában feszülő férfiaságot emelte ki Berény. A fotók tanúsága szerint Weiner a valóságban középtermetű és inkább sovány ember lehetett. Csáth Géza a *Nyugatban* megjelent kritikájában például „cिंगár fiúnak” becézi.¹³ Berény nem irodalmias kliséket alkalmazott, hanem kizárólag festői eszközökkel igyekezett kifejezni mondanóját. A láthatatlan láttatásának kivételes módját választotta, s ami a legmeglepőbb, épp egy olyan műfajban, ahol ez cseppet sem megszokott. Az alvó embernek csak a teste passzív, szellemi aktivitása az éber állapot sokszorosára nő. Ezt a legjobban épp a freudisták tudták, s tanították. A fesztelen, gátlásoktól mentes póz pedig arra való, hogy a festő a megváltozott tudatállapotba mélyedt barátját nyugodt körülmények között analizálhassa.

Balázs Béla naplójában található egy érdekes, idevágó feljegyzés, mely összecseng a *Weiner-portré* interpretációjával is:

„Lerajzolni egy embert vagy analizálni: vallásos aktus. A régi zsidók és mohamedánok nagyon érezhették, mert tilalom volt.”¹⁴

Ambivalensnek tűnő kettősség jellemzi a portrét. Árad belőle a férfias nyugalom, de az ösztönös póz mögött ott feszül a szellemi tevékenység lüktető ereje is. Az elernyedtesttartás nyugodtságát a képmező szűkre szabott, feszült tere ellenpontozza, bizonyítva, hogy Berény kisméretű vásznain is monumentális hatásokra volt képes. A képalkotás módjában legalább olyan fölényes, mint amilyen rendíthetetlen biztonsággal interpretálja a modell szellemvilágát. Berény még több mint fél tucat alkalommal készített portrét Weinerről, ám e későbbi művek egyike sem mérhető a most kalapács alá kerülő *chef d'œuvre*-höz. Megismételhetetlen remekmű, soha vissza nem térő alkalom!

Barki Gergely

¹Petrányi Ilona: „Uram, ha ezt a képet megvehetném!” (Füst Milán képzőművészeti gyűjteményéről). In: Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből. Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992. o.n.

²Az ismeretlen fotós fényképfelvételét közli: Körner András: Hogyan éltek? A magyar zsidók hétköznapi élete 1867–1940. Corvina Kiadó, Budapest, 2013. 115. ³Horváth Béla: Weiner Leó arcképe Berény Róberttől. Művészettörténeti Értesítő, 1967.116.–121.

⁴Berény Róbert: Monacói háztetők, 1905. Magántulajdon ⁵Weiner Leó Hacker Boriskának címzett levelezőlapjai (1908. február 27. Párizs és 1908. március 19. Berlin), Régi Zeneakadémia, Weiner Leó hagyaték. ⁶Berény Róbert: Új Magyar Zene Egyesület. Nyugat, 1911. december 16., 1112.–1114.

⁷Ignotus: Búcsúztató. Magyar Hírlap, 1933. május 28. Újra-közli: Mészáros Judit: Emlékezés Ferenczire. Két nekrológ. Thalassa, 1999/1. 148–150.

⁸Sigmund Freud Ferenczi Sándor levelezés II/2 (1917–1919), Thalassa Alapítvány-Pólya Kiadó, Budapest, 2003. 251.

⁹Somló Léni Tersánszkyhoz írott levele, Budapest, 1918. július 16. PIM, V.4330/19/10

¹⁰Berény Róbert: Új Magyar Zene Egyesület. Nyugat, 1911. december 16., 1112.–1114.

¹¹Felvinczi Takács Zoltán.Négyen a nyolcak közül – Glosz-szák egy modern művészeti kiállításhoz. Nyugat, 5. 1912. II. 763–768.

¹²Breszlovsky Ernő: Megjegyzések a futuristákról, Népszava, 1913. január 19. 6.

¹³Csáth Géza: Vándor-Weiner Leó. Nyugat, 1908. 5.sz.

¹⁴Balázs Béla: Napló 1903–1914. Szerk.: Fábri Anna, Budapest, 1982. 455.

— W E I N E R L E Ó —

Weiner Leó

Berény Róbert rajza Weiner Leóról (1915)

Hans Koessler 1906-ban végzett tanítványaival, jobb oldalon áll Weiner Leó

Weiner Leó: Rókatánc

Csáth Géza azt jósolta, hogy Weiner Leó révén köszönt majd be az új reneszánsz a magyar zenetörténetbe. Valóban, Weinert mind zeneszerzői, mind zenepedagógusi tevékenysége a múlt század zenei életének egyik legjelentősebb szereplőjévé tették.

Zeneelemzésben megmutatkozó tehetsége korán megmutatkozott. Együtt kezdte pályafutását Bartók Bélával és Kodály Zoltánnal, akikkel szinte közös műhelyben nőtt fel ugyanazon mester „vezénylete” alatt: a zeneszerzés-professzor, Koessler János egyik tehetséges tanítványaként. Weiner már pályája kezdetén nagy sikereket ért el zenekari műveivel, a remek zenei humorról tanúbizonyságot tevő 1906-os *Szerenáddal* és az 1907-es *Farsanggal*, és a következő évtizedre sem vesztett lendületéből: a *Csongor és Tünde* kísérőzenéje a kor új magyar zenéinek legköltoőbb alkotásaként rögzült a köztudatban. A kritika egyenesen csodagyerekként emlegette, az akkor még zenekritikus Kálmán Imre az egyik legtehetségesebb fiatal zeneszerzőnek nevezte.

Weiner korai vonósnégyeseiben és szonátaiban Mendelssohn, Schumann és Brahms hatása érezhető, azonban megtartotta a századforduló jellegzetes magyar stílusát is. Környezetének hatására művészete a harmincas években egy tonális alapokon álló, konzervatívabb irányt vett, mely előtérbe helyezte a magyar népzenei forrásokat, így a *Magyar parasztdalok* ötrészes zongora-sorozatában és a zenekari divertimentókban – utóbbi szerzemények máig a jelenkori magyar zeneszerzés kiemelkedő opuszai. *Rókatánc* divertimentóját többek között számos változatban, önállóan is játsszák. Weiner élete során mintegy negyven zeneművet komponált, 1908-ban Ferenc József jubileumi pályadíjat nyert, 1922-ben II. vonósnégysesével elsőnek szerezte meg az amerikai Coolidge-díjat, élete során kétszer tüntették ki Kossuth-díjjal (1950-ben és 1960-ban) és 1953-ban megkapta a kiváló művész címet is.

Weiner öt évtizeden átívelő zenepedagógiai tevékenysége ugyancsak jelentős: a Zeneakadémián elméleti és gyakorlati tárgyakat is oktatott: 1908-tól zeneelméletet, 1913-tól a zeneszerzést, 1923-tól kamarazenét tanított, majd zenei korrepetitoraként dolgozott, végül a vonósnégyесek betanító munkájával koronázta meg tanári munkájának páratlan gazdagságát. Weiner művészi látásmódja a pedagógusi pályáján is segítségére volt – a zenei részletek analitikus ismeretét és gyakorlatban való alkalmazását hagyta örökül diákjai, a későbbi karmesterek, hangszeres szólisták, kamaramuzsikuskok számára.

Weiner Leó emlékbélyeg

Weiner Leó és Berény Róbert

Berény Róbert Weiner Leóról készített festménye a Petőfi Irodalmi Múzeumban

NYUGAT

FŐSZERKESZTŐ: IGNOTUS

SZERKESZTŐK: BABITS MIHÁLY, GELLÉRT OSZKÁR, OSVÁTH ERNŐ
FŐMUNKATÁRSÁK: ELEK ARTÚR, FENYŐ MIKSA, FÜST MILÁN,
KARINTHY FRIGYES, KOSZTOLÁNYI DEZSŐ, LACZKÓ GÉZA,
MÓRICZ ZSIGMOND, NAGY LAJOS, NAGY ZOLTÁN, SCHÖPFLIN
ALADÁR, SZINI GYULA, TERSÁNSZKY J. JENŐ, TÓTH ÁRPÁD

TARTALOM:

BECK O. PÜLÖP: Mórca Zsigmond mellszobra. (Mű melléklet.)

BABITS MIHÁLY: A gyémántszőrű asszony. (Vers Mórcahoz)
MÓRICZ ZSIGMOND: Vallomás és könny az élet csücskén.
ELEK ARTÚR: Mórca Zsigmond kezdőkora.
ADY ENDRE: Először a „Hét krajcár”-ról.
SZINI GYULA: A Boldog világ költőjéről.
KUTICZ ALADÁR: A galamb papné.
FEJA GÉZA: A galamb papné.
FALU LAMÁS: Hormatos rózsza.
HEVESY IVÁN: Tragédia.
MAHSCWZSKY MIKLÓS: Sárarany.
FÜST MILÁN: Sárarany.
SZINI GYULA: Magyarok. — Csillagcsatt.
FOLDI MIHÁLY: Az isten báta mögött.
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Árvadányok.
KARINTHY AUREL: Fala.
ZILAHY LAJOS: Kerek Perkő.
BERNÉES IMRE: Kerek Perkő.
DÖRNY JENŐ: Nem élhetek muzsikázó nélkül.
RETT ÖDÖN: Karak szultán.
KOSZTOLÁNYI JÁNOS: A tűznek nem szabad kialudni.
NAGY ENDRE: Mórca Zsigmond arcképe.

HALÁSZ GYULA: Vében-vásban.
MIKLÓS JENŐ: Szegény emberek.
KARINTHY FRIGYES: Szegény emberek.
BIRO LAJOS: A faklya.
SZEP ERNŐ: A kicsi szindarabjai felől.
GELLÉRT OSZKÁR: Fortunátus — és még valami.
KOSÁRYNÉ REZ LÓLA: Szerelmes levél.
HARSANYI ZSOLT: Légy jó mindhalálig.
NAGY ZOLTÁN: Légy jó mindhalálig.
LENGYEL GÉZA: Tündérvár.
IGNOTUS: Tündérvár.
LÁNYI VIKTOR: Házasságtörés.
SCHÖPFLIN ALADÁR: Egy okor, egy pásztor.
FOLDESSY GYULA: Ház az erdőben és még egy és más.
REVÉSZ BELA: Jó szerencsét!
LENGYEL MENYHÉRT: Mórca Zsigmond, a drámaíró.
KRUDY GYULA: Kiváló és kiváló.
FENYŐ MIKSA: A vadkan.
LACZKÓ GÉZA: Mórca Zsigmond helye köztünk és köztük.
HORVÁTH HENRIK: Mórca Zsigmond írásainak fordításáról.

FEBRUÁR 16.

4. SZÁM.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

NEGYEDÉVRE 60000K
EGYES SZÁM 15000 „

XVII. ÉVFOLYAM
:: 4. SZÁM ::
:: 1924. II. 16. ::

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
VI. KER., VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 51. III.
TELEFON: 63-50.

KÜLFÖLDÖN:

NEGYEDÉVRE 100000K
EGYES SZÁM 25000 „

MEGJELENIK
MINDEN HÓ ELEJÉN
ÉS KÖZEPÉN

MÓRICZ ZSIGMOND SZÁM

Ára 15000 korona

NYUGAT

SZERKESZTIK:

BABITS MIHÁLY ÉS GELLÉRT OSZKÁR
TÁRSZERKESZTŐK: SCHÖPFLIN ALADÁR ÉS ILLYÉS GYULA

XXXXI. ÉVF. 10. SZÁM

1938 OKTÓBER

KARINTHY FRIGYES UTOLSÓ ARCKÉPE

	OLDAL
BABITS MIHÁLY: Karinthy, szellemidézés	233
SCHÖPFLIN ALADÁR: Karinthy	236
NAGY ZOLTÁN: Karinthy Frigyes versei	238
FÜST MILÁN: Néhány fájdalmas szó Karinthyról	244
BALINT GYÖRGY: A két macska költője	247
NAGY LAJOS: Néhány jegyzet Karinthyról	249
KARINTHY GÁBOR: Vers	253
REICHARD PIROSKA: Vers	254
BARTALIS JÁNOS: Vers	255
DEVECSERI GÁBOR: Vers	256
CS. SZABÓ LÁSZLÓ: Az idegen (Elbeszélés)	257
RADNÓTI MIKLÓS: Vers	270
KÉPES GÉZA: Versek	271
SZERB ANTAL: Könyvek és ifjúság elégiaja	273
VESZI ENDRE: Vers	281
WEÖRES SÁNDOR: Versek	282
NAGY LAJOS: Muszáj nevetni Csorónkánén (Novella)	283
ERDÉLYI JÓZSEF: Versek	289
KASSÁK LAJOS: Versek	291

FIGYELŐ:

VEGH HANNA: Jules Romain: Les hommes de bonne volonté (293) — FARKAS
ZOLTÁN: Képzőművészeti szemle (296) — SCHÖPFLIN ALADÁR: Színházi bemu-
tatók (297)

ÖRJÁRAT:

CS. SZABÓ LÁSZLÓ: Harag az a pap bácsi (301) — Ki fűzet? (301) — Közélet a
hátsó lépcsőn (301) — Már a művész is! (302) — A rang jele (302) — Az ország
szíve (302) — A nóta ereje (303) — A hóbóc (303) — KÓSA JÁNOS Amerikai film (304)

ELŐFIZETÉSI ÁR
ILLETMÉNYKÖTETTEL EGYÜTT
EGY HÓNAPRA 4 PENGŐ

EGYES SZÁM ÁRA
ILLETMÉNYKÖTET NELKÜL
2.40 PENGŐ

33 = SCHEIBER HUGÓ (1873-1950)

Olvasó nő (Füst Milánné)
Woman Reading

60x44,5 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve középen lent | Signed lower centre: Scheiber

Kikiáltási ár: 300 000 Ft / 968 EUR
Becsérték: 400 000 – 800 000 Ft
Estimated price: 1 290 – 2 581 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992. március 19-augusztus 31.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992.

Stefan Bollmann: Az olvasó nők veszélyesek

Márffy Ödön: Olvasó nő, 1950 körül

34 ■ BERÉNY RÓBERT (1887-1953)

Múza virággal
Muse with Flower

31x24,5 cm
Akwarell, papír | Watercolour on paper
Jelezve balra fent | Signed upper left Berény

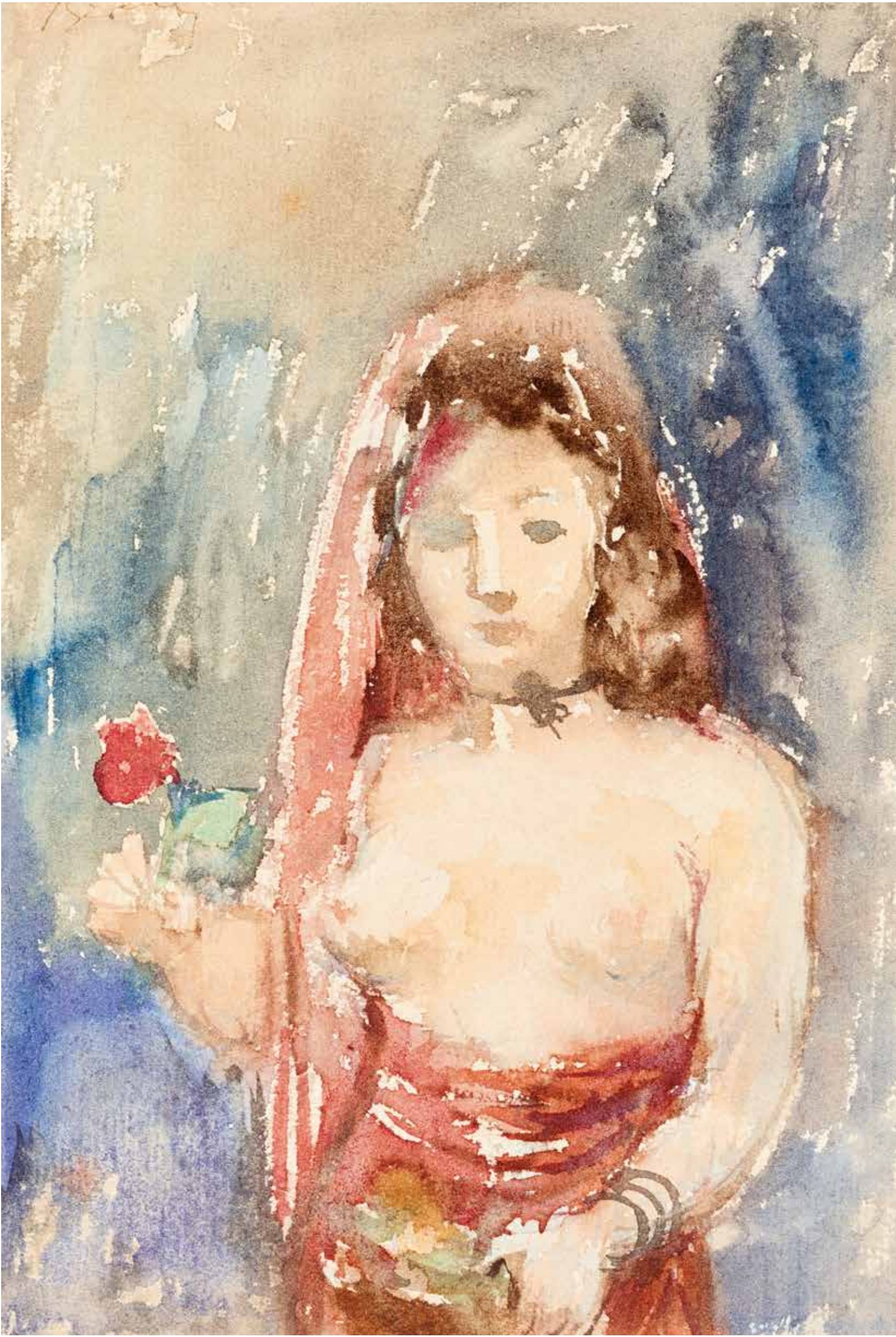
Kikiáltási ár: 240 000 Ft / 774 EUR
Becsérték: 300 000 – 600 000 Ft
Estimated price: 968 – 1 935 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Berény Róbert a Magyar Tudományos Akadémián.
MTA, Budapest, 2000. kat. 12.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Berény Róbert a Magyar Tudományos Akadémián.
[szerk. Majoros Valéria], Budapest, 2000. hátsó borítón

Múza virággal, 1930-as évek, (olaj, vászon, 110x79 cm)
magántulajdon

35 ■ KERNSTOK KÁROLY (1873–1940)

Ifjú (Keresztelő Szent János), 1910 körül
John the Baptist, c. 1910

21x18 cm
Tus, papír | Indian ink on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: KK

Kikiáltási ár: 240 000 Ft / 774 EUR
Becsérték: 300 000 – 600 000 Ft
Estimated price: 968 – 1 935 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992. március 19–augusztus 31.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992.

Kernstok Károly: *Füákt vízparton*, 1908 körül, Römer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr, egykor a Radnai-gyűjteményben

Szentendrei táj
Szentendre Landscape

24x31 cm
Akwarell, papír | Watercolour on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kmetty

Kikiáltási ár: 260 000 Ft / 839 EUR
Becsérték: 300 000 – 600 000 Ft
Estimated price: 968 – 1 935 EUR

A festmény hátoldala

Fényes Adolf: Szentendre, 1907, Magyar Nemzeti Galéria

Magyar Tudományos Akadémia

Tihanyi Lajos: Falusi kentaur

Petőfi Irodalmi Múzeum

TITOKZATOS FESTŐI ÜZENET

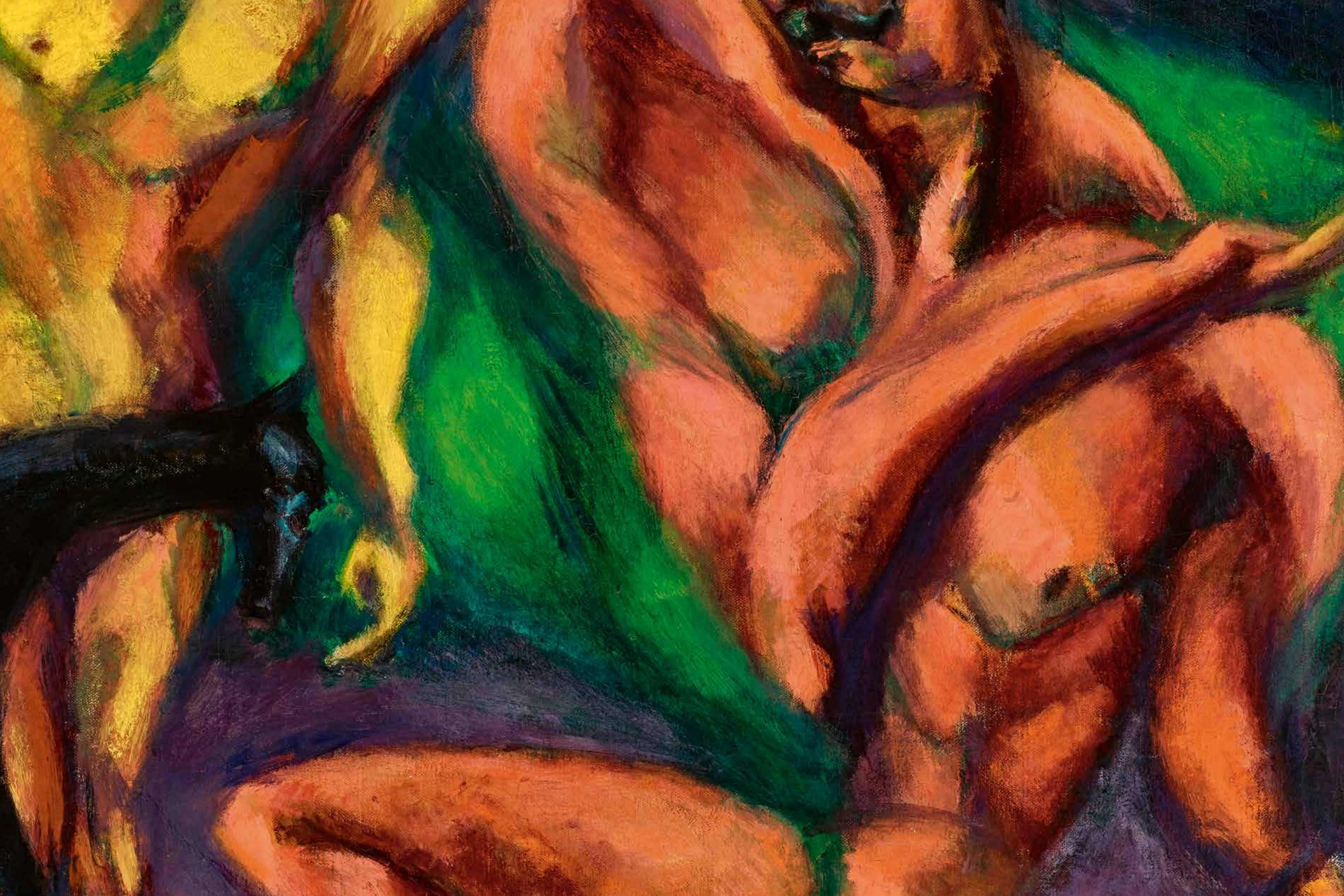
Tihanyi Lajos Falusi kentaur című képe a modern magyar festészet egyik legtitokzatosabb kompozíciója. Az évtizedek óta ismert, számos alkalommal kiállított és reprodukált alkotást mindeddig – a Nyolcak körében igen népszerűnek számító – aktos csoportképként tartották számon. Barki Gergely legújabb kutatásai szerint azonban a festményen megjelenő férfiak a korabeli fényképek alapján pontosan azonosíthatók: a jobb oldalon látható akton a korszak jeles műkritikusa, Elek Artúr arcvonásait ismerhetjük fel, középen maga a festő jelenik meg, míg az apró lófigura Kernstok Károlyt, a Nyolcak vezérét szimbolizálja. A rejtett üzenetet feltehetően csak a beavatottak, a festő legközelebbi barátai tudták kódolni, a ma nézőinek az izgalmas kétely, az élvezetes intellektuális kihívás marad.

CÉZANNE FESTÉSZETÉN TÚL

A festmény nem csupán titokzatos témájával, de radikálisan modern festői stílusával is megdöbbeníti nézőjét. Tihanyi ezen a művén már túllép a Nyolcak legfőbb ideálján, Cézanne képeinek inspiráló hatásán. A valós arányokat a kompozíció belső erőinek engedve, a képmező dinamizálása érdekében szabadon alakítja, a perspektíva, az anatómia és a plasztikus formálás megtanult szabályait a kifejezőerő fokozása érdekében felülírja. A múlt frissen felfedezett óriása, El Greco elementáris művészete Magyarországon leginkább Tihanyi képeire hatott: ennek legszebb példája éppen a Falusi kentaur. Expresszív formanyelve Kokoschkától Francis Baconig számos nemzetközi nagysággal rokonítható.

TÖKÉLETES FELÜLET – GAZDAG FAKTÚRA

Különleges szerencse, ha Magyarországon egy festmény épségben vészel át több mint száz évet. A ritka kivételek közé tartozik Tihanyi remekműve. A finom tónusátmenetek, a változatos felületi kialakítás és a színek tompítatlan fénye miatt a Falusi kentaur csorbítatlanul közvetíti alkotója eredeti művészi szándékát.

37 = TIHANYI LAJOS (1885-1938)

Falusi kentaur, 1912
Village Centaur, 1912

78x86 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Tihanyi L 1912

Kikiáltási ár: 40 000 000 Ft / 129 032 EUR
Becsérték: 50 000 000 ---
Estimated price: 161 290 – 354 839 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE

- Füst Milán és Helfer Erzsébet gyűjteményéből a
Füst Milán Fordítói Alapítvány tulajdonába került.

TIHANYI LAJOS AUTOGRÁF ŐEUVRE KATALÓGUSÁBAN

- Korábban a „169. Comp. vázlat (2 alak), Bpest,
1912. otthon” tétellel azonosítva
- Feltehetően inkább a „151. Komp. 2 act,
Bp. 1912 (?) nálam” tétellel azonosítható.

Berény Róbert: Jelenet IV, 1912, magántulajdon

El Greco: Laokoön, 1610-14, National Gallery of Art, Washington

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED

- Kérdőjelesen kiállítva: A Nyolcak harmadik kiállítása, Nemzeti Szalon, Budapest, 1912. kat. 72, 73, vagy 74. Kompozíció tanulmány címen.
- Tihanyi Lajos emlékkiállítása, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1973. kat. 9.
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 1992. kat. sz. n. Két férfiakt lóval (Falusi kentaur) címen.
- Válogatás Füst Milán gyűjteményéből, MTA Művészeti Gyűjtemény, Budapest, 2001-2002. kat. sz. n.
- A Nyolcak. [Centenárium kiállítás [Cézanne és Matisse bővületében]], Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010. kat. 412.
- A Nyolcak, Szépművészeti Múzeum, Budapest, 2011. kat. sz. n.
- Die Acht – Ungarns „Highway” in die Moderne, Kunstforum, Bécs 2012. kat. sz. n.
- Az expresszionizmus kanonizálása, Köln 1912. – A Sonderbund kiállítás és magyar művészei c. ülésszakot kísérő minitárlat, MTA Művészeti Gyűjtemény, Budapest, 2013. kat. n.
- „A mester én vagyok” Füst Milán és felesége, Hefler Erzsébet műgyűjteménye. Petőfi Irodalmi Múzeum, 2015. kat. n.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED

- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből, Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992. o. sz. n.
- Bajkay Éva: Avantgárd után. Válogatás Füst Milán képzőművészeti gyűjteményéből. Új művészet, 1992/8. 41.
- Majoros Valéria Vanília: Tihanyi Lajos írásai és dokumentumok. Budapest, 2002. 18. színes tábla
- A Magyar Tudományos Akadémia képzőművészeti kincsei. [szerk. Papp Gábor György, András Edit], Budapest, 2004. 286.
- A Nyolcak. [Centenárium kiállítás [Cézanne és Matisse bővületében]], [katalógus, szerk. Markója Csilla, Bardoly István], Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010. 453.
- Die Acht – Ungarns „Highway” in die Moderne, Kunstforum, Bécs, 2012. 161.
- Bellák Gábor: Erők harmonikus egyensúlya. Egy rejtőzködő főmű – Tihanyi Lajos festménye 1912-ből. Artmagazin, 2015/8. 44-48.
- Kemény Gyula: Se vele, se nélküle. Közelítések Tihanyihoz Cézanne nyomvonalán. In: Enigma, 2017/90. [Passuth Krisztina 80.], Ill. színes tábla.

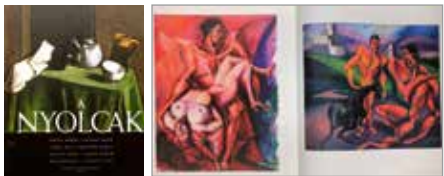
Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből, PIM, 1992.

Majoros Valéria Vanília: Tihanyi Lajos írásai és dokumentumok. Budapest, 2002.

A Magyar Tudományos Akadémia képzőművészeti kincsei. Budapest, 2004.

A Nyolcak. Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010.

Die Acht – Ungarns „Highway” in die Moderne, Kunstforum, Bécs 2012.

Artmagazin, 2015/8. 44-48.

Füst Milán egykori gyűjteményének – Berény Weiner Leó portréja mellett – legjelentősebb darabja Tihanyi Lajos Kompozíciós vázlat (2 alak) címen ismert festménye, mely a festő életművében is mérföldkövet jelent, s bizonyos tekintetben az oeuvre egyik legtitokzatosabb, máig megfejtésre váró kulcsművének is tekinthető.

Az egyszerűség és a könnyebb azonosítás kedvéért a már bevett Falusi kentaur címen emlegessük ezúttal is!

A talán Füst Milánhoz köthető címadás minden bizonnyal utólagos, s bár valójában sem kentaur, sem falu nem látható a művön – hiszen a háttérben egyértelműen a Trencséni vár azonosítható –, mégis találó e cím, mely mindenképp jelzi, hogy nem szokványos kompozícióról van szó.

MODERN RÉBUSZ, AGYAFÚRT FESTŐI FELADVÁNY

Szokatlanul bonyolult, ugyanakkor izgalmas feladat elé állít a kép témájának megfejtése. A Nyolcak festői közül többen előszeretettel festettek férfiaktokat: Kernstok szinte kizárólagosan, Pór is igen gyakran, még Berény korai oeuvre-jében is előfordul egy-egy mű erejéig. Tihanyinál általában női aktokkal együtt jelennek meg a meztelen férfitestek, hacsak éppen nem birkóznak vagy bokszolnak. Akad olyan műve is, amely kifejezetten erotikus töltetű, tehát nem pusztá aktstúdiumokról, kompozíciós kísérletekről beszélhetünk. A szóban forgó gyűjteményi darab kettős férfiaktja azonban mindezekről alapjaiban eltér: különös és szokatlanul egyedinek számít Tihanyi életművében.

A jobb oldalon furcsa, kicsavart pózban látható férfialak hasonló motívuma számos grafikai stúdiumán köszön vissza, de ezek a vázlatok látszólag nem az olajkép konkrét előtanulmányai, hanem önálló kompozíciós kísérletek, amelyekben általában a férfialakok mellett egy vagy több nőalak jelenik meg. Az egyik olajképén a majdnem ugyanebben a pózban feltűnő fiatalabb férfi mellett egy igen sematikusn ábrázolt, erősen kubizáló női akt látható: nyilvánvaló, hogy ebben az esetben pusztán egy kompozíciós olajvázlatról van szó, amely mögött nem kell tartalmi utalást feltételezni.

A Falusi kentaurt vizsgálva azonban felsejlik, hogy a festő intenciója ennél lényegesen több, nagyobb igényű és szofisztikáltabb lehetett, s bizonyos képi elemekkel szinte kikényszeríti, hogy a kompozíció mögött valamiféle narratívát, vagy üzenetet sejtünk. A meghökkentő arányú fekete ló, vagy lószzerű lény motívuma és a többi aktképtől eltérően sokkal karakteresebb férfifejek mindenképpen erre utalnak.² A kép középtengelyében álló meztelen férfi alakját minden bizonnyal önmagáról formázta Tihanyi, hiszen ha összevetjük a korabeli fotókkal és önarcképekkel, az azonosság szinte megkérdőjelezhetetlen. Tihanyi saját műtárgyjegyzékében egy ma még ismeretlen, lappangó, szintén 1912-es Önarcképvázlata mellé azt a megjegyzést fűzte, hogy “act, (fej befestve)”,³ tehát úgy tűnik, hogy ebben az időben amúgy is foglalkoztatta az önmagáról festett akt témája. A tőle jobbra, profilban látható karakteres arcél szintén olyan, a szokványos aktoktól eltérő, markáns vonásokat mutat, melyek konkrét személyre utalhatnak. A korabeli fényképekkel összevetve úgy tűnik, hogy e rejtett portré modellje Elek Artúr lehetett.

Elek Artúr

Reth Alfred: Aktok fehér lóval az erdőben, 1911

Tihanyi Lajos: Kompozíció, 1912, magánygyűjtemény

Tihanyi Lajos: Kompozíciós vázlat, 1911 körül, MNG

Az író-műkritikus Nyugatosként a Nyolcak szellemi holdudvarához tartozott, a társaság egyéni és csoportos kiállításairól támogató kritikákat írt, de arról nincs tudomásunk, hogy Tihanyival esetleg közelebbi kapcsolatban állt volna. A Falusi kentaur nagy valószínűséggel kiállításra került a Nyolcak utolsó, 1912 végén rendezett tárlatán, melyről Elek Artúr is írt tudósítást. Az Ujságban megjelent kritikájában Tihanyit is megemlítette, s úgy tűnik, hogy művészi szándékait ő sem értette meg maradéktalanul: „A nagyon tehetséges Tihanyi Lajos törekvései kevésbé bonyolultak ugyan, mint Berényéi, de bennök eligazodni sem könnyű feladat; és, sajnos, a művészek katalógusbeli fejtegetése sem igen segít ezen az állapoton.”⁴

Elképzeltető, hogy Tihanyi képi utalásait még az egyik "megszólitott" sem értette? A reneszánsz és a manierizmus rejtett szimbólumoktól hemzsegő festményeihez hasonlóan ezen a futurizmussal és kubizmussal rokonítható enigmatikus kompozícióin is bonyolult értelmezésértegekkel találkozunk, melyek szándékosan homályban maradó rébuszként állnak előttünk. Olyan szimbólumok kulcsát keressük, amelyek egykoron talán csak Tihanyi legszűkebb baráti köre előtt tárultak fel. Kire utalhat például a kis lószérű fekete figura? A Nyolcak körénél maradvá természetesen adódik a kézenfekvő azonosítás Kernstok Károllyal, hiszen magányos és csoportos lovasképei révén e motívum a festő szimbólumaként is értelmezhető. Ha mindehhez hozzávesszük, hogy egy Jules Pascin és Hermann Lipót által közösen rajzolt, 1911 körüli karikatúrán Kernstok kentaurként jelenik meg, amint Nyergesújfalunál a Duna partján nyargal, hátán a faunszerű Tihanyival, mindjárt más megvilágításba kerül a kép utólagos, metaforikus címadása is.⁵ Tihanyi nem volt kifejezetten jóban Kernstokkal, levelezésében több helyütt inkább negatív hangot ütött meg vele kapcsolatban, törekvéseik is nagyon különböztek már ekkoriban. A Kernstok-féle patetikus idolk és görögös izomkolosszusokkal szemben ő a deformáltsággal hivatkozva, a klasszikus szépségesszményt végérvényesen megtagadva deheriozált, aszketikus testeket jelenített meg vásznain. A ló figurája is megdőbbentően szokatlan, arányaival és kicsavart mozdulatával mintha torz tükröt, vagy még inkább fügét mutatna annak a pátosszal sújtott magasztosságnak, ami Kernstok Magányos lovasának lóalakjából árad. Kemény Gyula szavaival élve „Kernstok klasszicizmusára reflektáló antiklasszikus parabola”.⁶ Ez a múlton túllépni vágyó, elődöket provokáló futurista attitűd ekkoriban csúcspontodott Tihanyi festészetében, s bár néhány kortársa szerint tévúton járt, magam részéről úgy vélem, hogy igenis átgondolt, programszerű festői elgondolás végkifejlete, összegzése e mű. Nem spontán, öncélú deformációról van itt szó, hanem számos előkészítő alak- és kompozíciós vázlattal (nem csak grafikával, de festménnyel is) megtámasztott kiforrott koncepció megnyilvánulása áll előttünk. A futuristáktól eltérően viszont nagyon is az elődökre, de már nem az ekkoriban atyaúristennek kikiáltott Cézanne-ra, hanem El Greco monumentális műveinek reminiscenciáira épít és manierisztikus túlzásaiban is leginkább hozzá köthető.

A hatás nem pusztán stílári, de egy konkrét mű akár ihlető kiindulópontként is szolgálhatott Tihanyi számára: a washingtoni National Gallery of Art-ban őrzött Laokoon című pannón nem csak a kicsavart pózú főalakok feltűnően hasonló, de a szinte jelentéktelenné kicsinyített trójai faló motívuma is párhuzamba állítható, ahogy a háttérrel lezáró városfal megjelenítése is analóg. Egy modern trójai parafrázist láthatunk Tihanyi vásznán, hommage á El Greco? Ha mindehhez hozzávesszük, hogy Berény Róbertnek ugyanekkor, a Nyolcak harmadik kiállításán szerepelt egy Jelenet IV. című festménye, amelyen szintén megjelenik egy sötét lósziluett a kompozíció egyetlen felöltözött emberi alakja által vezetve, s repoussoire-motívumként a tengerből mintha a haragos Poszeidón kelne ki, mellette Laokoon-csoport-szerűen összegabalyodott testek halmozával, sőt a

Tihanyi Lajos: Trencsényi vár, 1912, Szombathelyi Képtár

háttérben mintha egy égő város (Trója?) képe derengene, akkor már-már úgy tűnik, hogy a Nyolcak két legradikálisabb festője mintha összebeszélt volna. Vagy talán a reneszánsz és barokk génuszok mintájára, egyfajta modern festői vetélkedés volt ez a két kompozíció a jól ismert Trója-témára?

A válasz ma még nem egyértelmű. De talán éppen ez az izgalmas kétely a nagy művek egyik legfontosabb jellemzője: a lezárt tudás helyett inspirálóbb az új utakra hívó bizonytalanság. Ha tehetős gyűjtő lennék, csakis hasonló, élvezetes intellektuális kihívásokkal, s ugyanakkor kimeríthetetlen esztétikai élményekkel csábító műveket válogatnék falaimra.

Barki Gergely

¹Tihanyi Lajos autográf műjegyzékében ezen a címen nem szerepel alkotás. A festő monográfiája, Majoros Valéria Vanília a 169-es számú Comp. [Kompozíció] vázlat (2 alak) címen bejegyzett 1912-es olajképpel azonosította, mely 1936-ban Tihanyi műjegyzése szerint "otthon", azaz Budapesten maradt. A listában szerepel azonban még a 151-es számú Komp. 2act című, szintén Budapesten festett 1912-es kép is, mely 1936-ban Párizsban volt, Tihanyi műtermében, s mivel azonosítatlan műről van szó, de a képcím megfelel a témának, valószínűsíthető, hogy tárgyalt festményünk inkább ezzel azonos.

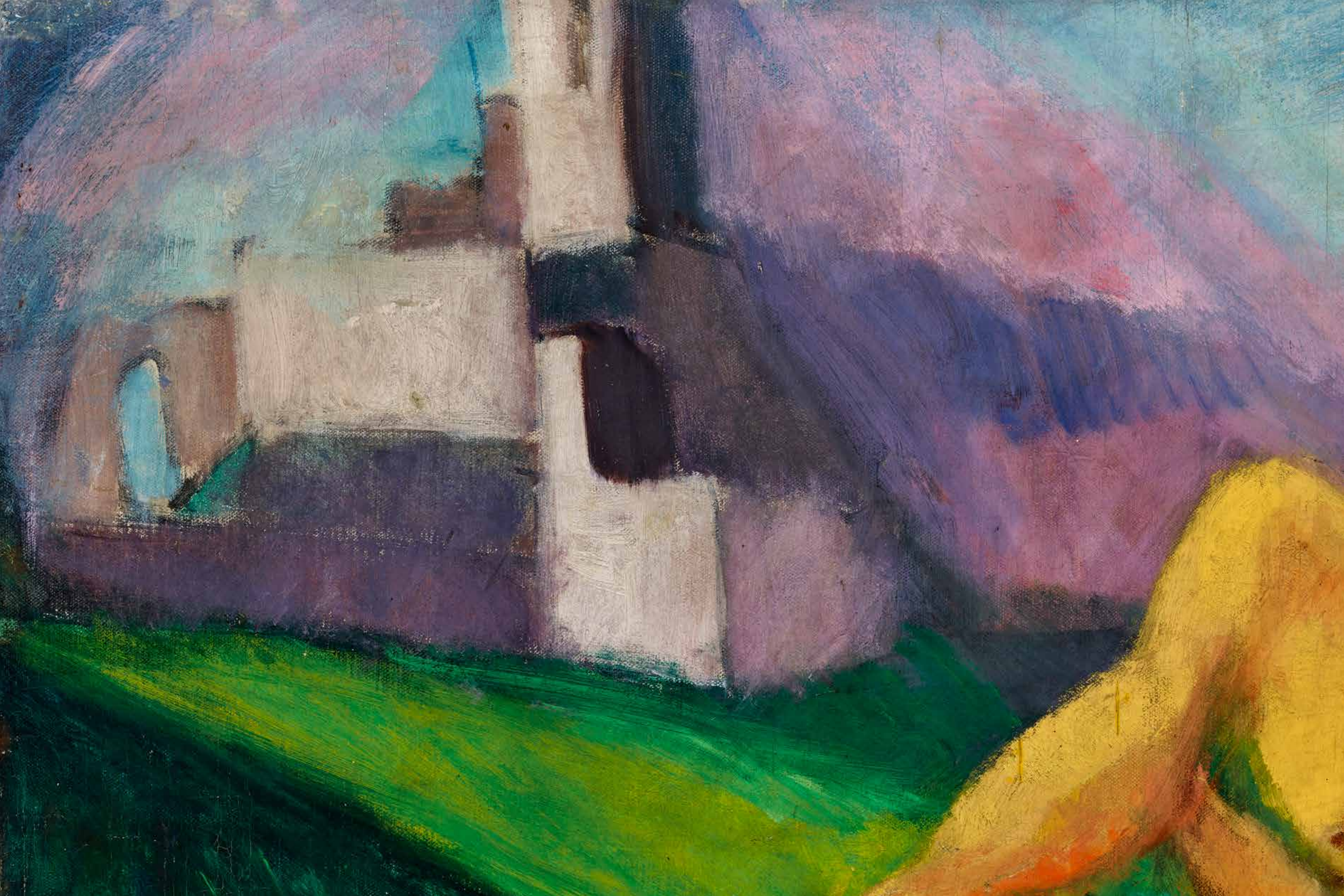
²Érdemes megjegyezni, hogy a már említett 1911-12-es férfi-nő párost megjelenítő Kompozíciós vázlat férfifeje leginkább Tihanyi barátjának, Tersánszky Józsi Jenőnek a vonásaira hasonlítanak.

³Tihanyi autográf oeuvre katalógusa, (MNG, Adattár, Ltsz.: 18803/74-14.) 180.

⁴Elek Artúr: A Nyolcak. Az Ujság, 1912. november 15. 18.

⁵A rajz reprodukcióját ld.: Mravik László: Pascin Magyarországon – Pascin in Hungary. Művészettörténeti Értesítő XL. 1991. 1-2. sz. 30-48.

⁶Kemény Gyula: Se vele, se nélküle. Közelítések Tihanyihoz Cézanne nyomvonalán. In: Enigma, 2017/90. [Passuth Krisztina 80.], 38.

38 = HATVANY FERENC (1881-1958)

Női akt
Female Nude

90x68 cm
Olaj, karton | Oil on cardboard
Jelezve balra lent | Signed lower left: Hatvany

Kikiáltási ár: 280 000 Ft / 903 EUR
Becsérték: 300 000 – 600 000 Ft
Estimated price: 968 – 1 935 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Elveszett örökség-Bárá Hatvany Ferenc, a művész gyűjtő,
Kieselbach Galéria, 2017. november 10-26.

*Elveszett örökség,
Budapest, 2017*

Hatvany Ferenc a műteremben

39 - BÁLINT REZSŐ (1885-1945)

Budapesti látkép (Kilátás a Budai Várból)
Budapest View

59x42,5 cm
Pasztell, lemezpapír | Pastel on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Bálint R

Kikiáltási ár: 220 000 Ft / 710 EUR
Becsérték: 250 000 - 500 000 Ft
Estimated price: 806 - 1 613 EUR

Bálint Jenő művészeti író testvére. 1906-tól Nagybányán, illetve Szablya-Frischauf Ferenc magániskolájában tanult. 1909-ben Párizsban képezte magát, közös műterme volt Modiglianival, együtt állítottak ki Archipenko társaságában. A Kéve tagjai közé tartozott, 1911-1912-ben a kecskeméti művésztelepen dolgozott. 1920-tól Izbégen élt.

Bálint Rezső és Modigliani Cardozonál 1910-ben rendezett kiállítás meghívója

Budapesti látkép, képeslap 1918

40 = ZÁDOR ISTVÁN (1882-1963)

Fiatal lány sárga garbóban, 1935
Young Woman in a Yellow Pullover, 1935

60x51 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra fent | Signed upper left: Zádor István 1935
Hátoldalon | Reverse: Nemzeti Szalon törzslapja

Kikiáltási ár: 260 000 Ft / 839 EUR
Becsérték: 320 000 -650 000 Ft
Estimated price: 1 032 - 2 097 EUR

Greta Garbo, 1936 körül

Tolnay Klári, 1938 körül

Konyharészlet, 1910 körül
Kitchen, c. 1910

13,5x17,8 cm
Olaj, papírolemez | Oil on cardboard
Jelezve balra fent | Signed upper left: NBJ

Kikiáltási ár: 6 500 000 Ft / 20 968 EUR
Becsérték: 7 500 000 – 14 000 000 Ft
Estimated price: 24 194 – 45 161 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE

- Egykor Füst Milán és felesége, Hefler Erzsébet
gyűjteményében, majd a Füst Milán Fordítói Alapítvány
tulajdonában.

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED

- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből.
Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 1992.
„A mester én vagyok” Füst Milán és felesége, Hefler
Erzsébet műgyűjteménye. Petőfi Irodalmi Múzeum, 2015.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED

- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből.
Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 1992.

Németh Lajos: Nagy Balogh János,
Budapest, 1960

Vannak művészek, akiknek felfedezése, ihletett értékelése írókhoz, költőkhöz kötődik, akiknek alkotásai előtt a tanult művészettörténészek és műkritikusok kezdetben bizonytalanul, értetlenül álltak. A magyar festészet történetében talán Gulácsy életműve a leggyakrabban idézett példa, mikor művésztszaksak és szépírók mutatták meg az utat a nehezen megnyiló műalkotások felé. Akik ódzkodva, félve lépnek túl a műtörténet és az esztétika törvénné merevedő szabályain, azok anatómiát és perspektívát keresnek ott, ahol derengő álmok torzítják a látványvilág mulékony felszínét. Gulácsy életműve fontos tanulsággal szolgál: bármennyire is csábító és kényelmes volna, a művészet ellenáll minden mechanikus megközelítésnek, nem lehet kronológia, stílusfejlődés, iskolák és hatások mégoly bonyolult, de kötött és merev viszonyrendszerében tárgyalni.

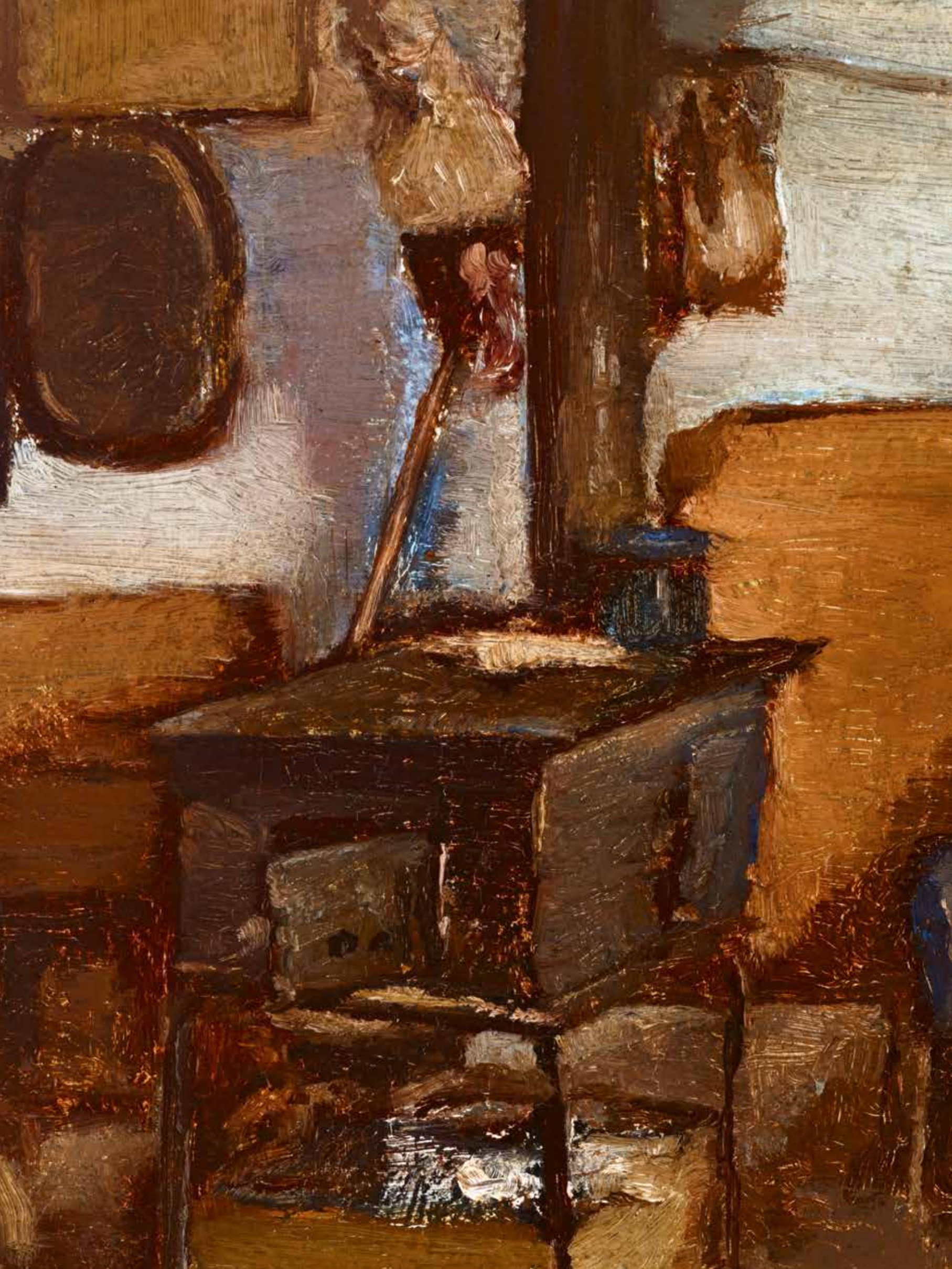
Nagy-Balogh János életművének megértéséhez sem juthatunk el jól ismert, kényelmesen bejárható utakon. Őt is művészek, írók fedezték fel először: Kosztolányi Dezső, Füst Milán, Tersánszky Józsi Jenő ihletett méltatásai nyújtottak segítséget a művek egyszerű, puritán, végtelenül zárt világának megközelítéséhez. Nagy-Balogh és Gulácsy: látszólag két gyökeresen különböző élet, két gyökeresen eltérő művészet. Az utak valóban mások, a

vágy, a cél azonban közös: a dolgok felszíne mögé pillantani. Gulácsy a hangulat, a bizonytalanság, a belső képeket kivetítő formátlanság, a tovaterjedő remegés festője, Nagy-Balogh viszont objektív, érzelmeket levetkőző koncentrációval a szilárd állandóságot kutatja, zárt és magába forduló világot teremt. Az ő útja olyan, mint az élete. Egyszerű, puritán, tiszta és rusztikus. „Nem ő szól, hanem maguk a dolgok beszélnek; ő csak rögzít, és láthatóvá teszi az amúgy is megmutatkozni akarót” – írta róla Németh Lajos. A lemondás, az elengedés művésze, aki saját, személyes univerzumának szűk korlátai között, az őt körülvevő világ tárgyaira fókuszálva lép túl a kézzel fogható valóságon. Monoton megszállottsággal ismétli motívumait, lehántva róluk minden esetlegességet. Életműve társtalan a magyar festészet történetében, attitűdje, művészi hozzáállása alapján talán leginkább az olasz Giorgio Morandival állítható párhuzamba.

Molnos Péter

Mednyánszky László: Kályha mellett ülő férfi,
magántulajdon

42 ■ BERNÁTH AURÉL (1895-1982)

Arion (Galathea diadala)
Arion (Galathea's Triumph)

27,5x34,5 cm
Akwarell, ceruza, papír | Watercolour, pencil on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: BA Erzsinek,
Milánnak szeretettel, 1940, XII

Kikiáltási ár: 240 000 Ft / 774 EUR
Becsérték: 300 000 - 560 000 Ft
Estimated price: 968 - 1 806 EUR

Raffaello Sanzio: Galatea diadala, 1512, Villa Farnesina, Roma

43 ■ BERÉNY RÓBERT (1887-1953)

Zebegényi táj, 1940-es évek
Zebegény Landscape, 1940s

61x73 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Berény

Kikiáltási ár: 900 000 Ft / 2 903 EUR
Becsérték: 1 200 000 – 2 400 000 Ft
Estimated price: 3 871 – 7 742 EUR

44 ■ ISMERETLEN MAGYAR FESTŐ 1860 KÖRÜL

Női arckép
Female Portrait

59,5x46,5 cm
Olaj, vászon papírlemezen | Oil, canvas on cardboard
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 440 000 Ft / 1 419 EUR
Becsérték: 500 000 – 1 000 000 Ft
Estimated price: 1 613 – 3 226 EUR

Magyar Tudományos Akadémia

Tihanyi Lajos: Önarckép

Petőfi Irodalmi Múzeum

A SZÍVRE TETT KÉZ

Tihanyi Lajos festménye több, mint egyszerű önarckép: a különleges kéztartás és az ecset hangsúlyos motívuma miatt inkább sajátos művészi hitvallásnak tűnik, a fiatal, pályája elején álló festő képpé fogalmazott „hűségesküje” látható a vásznon. A szokás szerint tükörből festett kompozíció miatt az oldalak megfordultak, így a látszat ellenére Tihanyi az ecsetet tartó jobb kezét a szíve fölé helyezte, így festette meg saját arcképét.

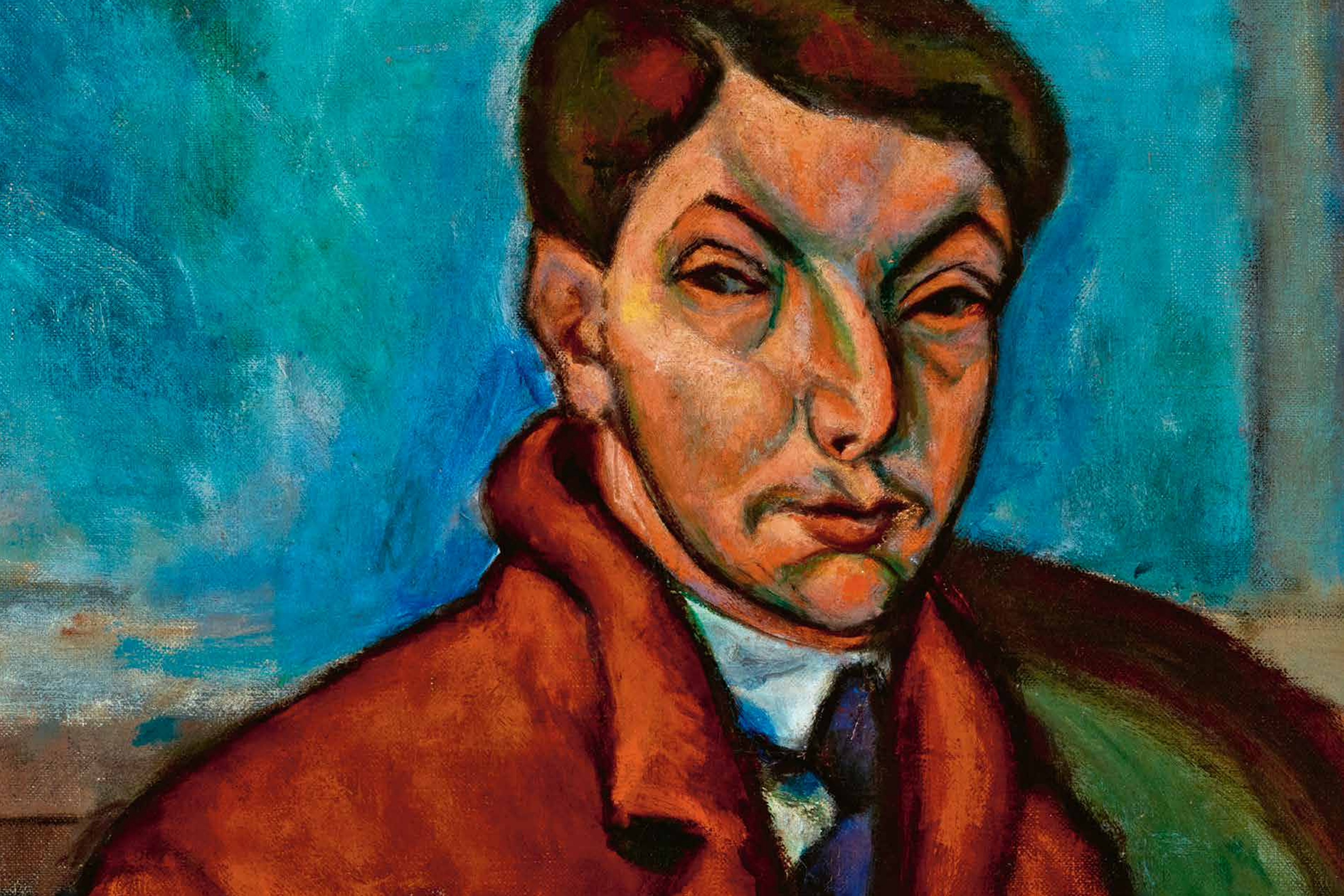
SZÍNEK, REFLEXEK, ECSETVONÁSOK

A tökéletes állapotban fennmaradt festmény felületi kialakítása, fakturális megoldása és színvilága annyira gazdag, hogy ezen a téren alig akad párja az életműben. Tihanyi az arc modellálásakor a fauve elveknek megfelelően lemondott a hagyományos árnyékolásról: a hangsúlyos fekete kontúrral körbefogott fejen lila, rózsaszín, sárga és zöld reflexek villannak fel, finoman összeolvadva az arc pirosas alapszínével. A zakó alól kibukkanó fehér inggallér, mandzsetta és nyakkendő szinte mágnesként vonzza a néző tekintetét. A világító, ropogós fehér foltokat lazúrosan felvitt, leheletfinom kék és zöld ecsetvonások tagolják, míg a kék nyakkendőn lila reflexek sejlének fel.

A festmény minden részlete mozog: a laza, szabad ecsetkezelés löktető ornamentikája dinamikával tölti meg az egész felületet. Tihanyi az egyes képelemeket úgy torzítja, hogy azok tökéletesen szolgálják festői elképzelését. A kárpitozott szék támlájának ívelődő fa kerete az arc felé irányítja a figyelmet, miközben a karok által kijelölt spirális mozgás lendületét tovább fokozza.

TIHANYI ELSŐ ISMERT ÖNARCKÉPE

A Nyolcak festői közül az 1910-es évek során Tihanyi Lajost foglalkoztatta leginkább az önarckép műfaja. A Füst Milán gyűjteményéből származó kép e művek sorában a legkorábbi: a magyar festészet egyik legizgalmasabb önarckép-sorozatának múzeumi rangú nyitánya.

45 ■ TIHANYI LAJOS (1885-1938)

Önarckép, 1910-11 körül
Self-Portrait, c. 1910-11

90x58 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiértési ár: 44 000 000 Ft / 141 935 EUR
Becsérték: 50 000 000 ---
Estimated price: 161 290 – 354 639 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE

- Füst Milán és Helfer Erzsébet gyűjteményéből
a Füst Milán Fordítói Alapítvány tulajdonába került.

TIHANYI LAJOS AUTOGRÁF ŐEUVRE-JEGYZÉKÉBEN

Az alábbi tételek lehetségesek:

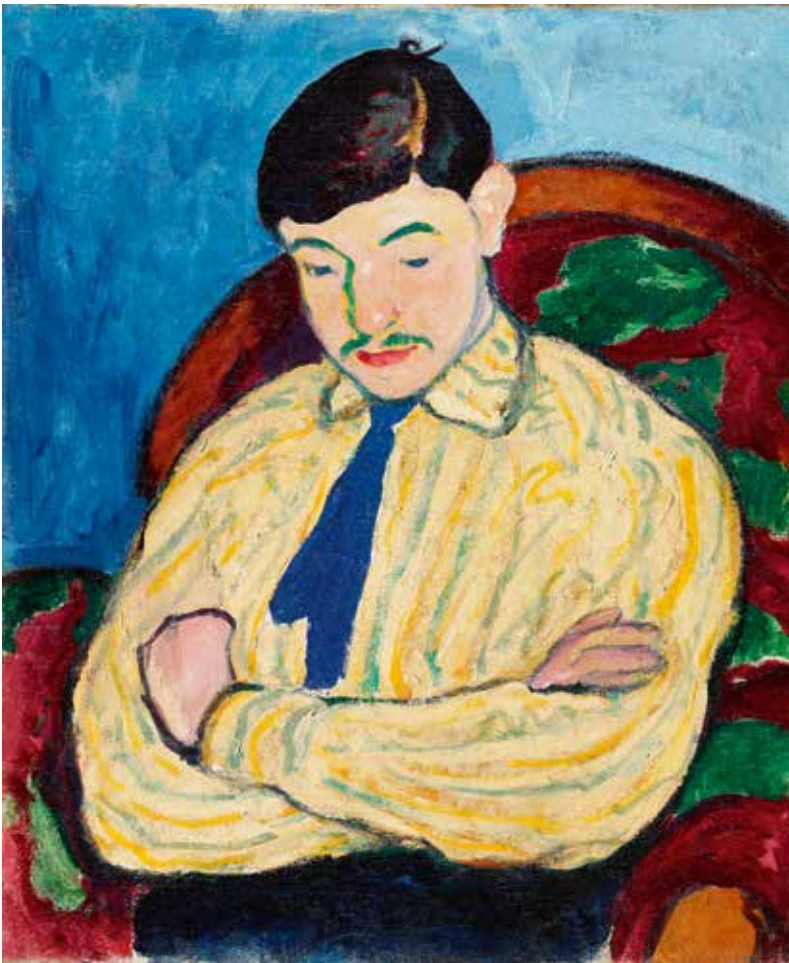
- 153. Önarckép Paris, 1910. nálam [Párizs]
- 162. Önarckép Bp. 1911(?). Dr. Ferenczi Sándor Bp.
- 170. Nevető önarckép Bpest, 1910 (?). otthon [Budapest]

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED

- Tihanyi Lajos emlékkiállítása, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1973. kat. 40.
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 1992. kat. sz. n.
- A Nyolcak. (Centenárium kiállítás [Cézanne és Matisse bűvöletében]), Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010. kat. 403.
- A Nyolcak, Szépművészeti Múzeum, Budapest, 2011. kat. sz. n.
- „A mester én vagyok” Füst Milán és felesége, Helfer Erzsébet műgyűjteménye. Petőfi Irodalmi Múzeum, 2015. kat. n.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED

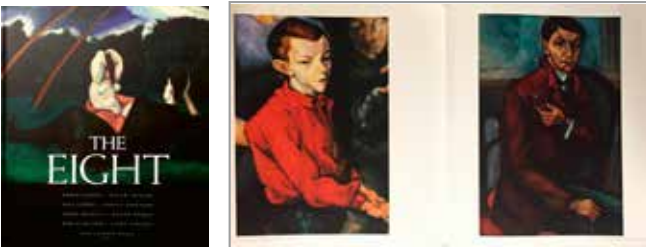
- D-i [Dévényi Iván]: Füst Milán a műgyűjtő, Műgyűjtő, 1971/2.7.
- A Nyolcak. (Centenárium kiállítás [Cézanne és Matisse bűvöletében]), [katalógus, szerk. Markója Csilla, Bardoly István], Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010. 455.
- The Eight (A centenary exhibition), [cat., ed. Markója, Csilla; Bardoly, István], Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010. 441.

Ziffer Sándor: Tihanyi Lajos portréja, 1908, magántulajdon

A Nyolcak. Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010.

The Eight, Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010.

„KÁRPÓTLÁS” EGY EL NEM KÉSZÜLT FÜST MILÁN
PORTRÉÉRT

A most aukcióra bocsátott két Tihanyi Lajostól származó festmény nem csupán az egykori Füst Milán gyűjtemény legjelentősebb műveinek sorában érdemel figyelmet, de a festő és a Nyolcak oeuvre-jében is kivételes alkotásokként tartjuk őket számon.

Füst a Nyolcak társaságából – jóbarátján, Berény Róberten kívül – Tihanyival került a legszorosabb kapcsolatba. Már jóval a csoport 1911-es hivatalos megalakulása előtt találkozniuk kellett, ugyanis egy 1910 őszén Tersánszkyknak küldött levelében a festő már régi közös ismerősükként emlegeti az író: „A Füst Milán mindig üdvözölt amit én mindig elfelejtettem megírni; de azért átadtam neki a viszontüdvözlést, nohát nyugtázzad!”

A Tersánszkyval folytatott intenzív levélváltásban később is fel-felbukkan Füst neve. A világháborút követően például Nevetők című novellájával kapcsolatos észrevételeit osztotta meg egykori nagybányai kollégájával: „A Nyugat rémes igaz, de a Füst novella nekem tetszett. Legalább az első része. A második nyújtott és a „cselekménye” erőszakolt. Azért ez meglepett Füsttől.”² Tihanyi nyílt, egyenes alkat volt, kifejezetten bántó is tudott lenni, s úgy tűnik, hogy csipős véleményét nem egyszer Füst orra alá is dörgölte, – jellemzően legtöbbször éppen a fiatal író kérésére. A Nevetőkkel kapcsolatban magának Füstnek is ha-sonlókat írhatott, legalábbis korabeli naplófeljegyzéséből ez derül ki: „Schöppflin és Tihanyi-festő: ez volt az első munkám, mely nekik tetszett, – a verseim rosszak. Fenyő is körülbelül így van vele – néki a dráma sem tetszett. Tihanyinak a Nevetők első része tetszett jobban, ami meglepő, mert a helyesebb ítélet!”³ Magával a naplóval, pontosabban annak kiadásával kapcsolatban is kikérte Tihanyi véleményét, ami arra utal, hogy kettejük között kölcsönös tiszteleten alapuló, mélyebb, őszinte szellemi kapcsolat bontakozott ki ekkoriban. A festő ezúttal sem rejtette véka alá véleményét: „Naplómat kiadtam: Bokros és Tihanyi, valamint Turcsányi szidták: ez nem mű, az ember ilyet nem ad ki, – nem kell pszichologizálni, – ha analizáltatja magát, az is érdekes – ebből kell a művet megírni, – ez olyan, mintha a festő minden vázlatát kiadná, – ehhez már nagy írónak kell lenni, hogy bárkit is érdekeljen, – tessék komponálni: s abban minden benne lesz. Ez dekompozíció, nyersanyag, műhelyforgács.”⁴

Füst úgy tűnik, díjazta Tihanyi kendőzetlen őszinteségét, kedvelte külön, kicsit hozzá is hasonlóan mogorva-pokróc jellemét, ugyanakkor a magából hiányzó felhőtlen, gyermeki vidámságot és könnyedséget is. Tihanyi halálakor kelt naplójegyzetéből kiviláglik, hogy mennyire közel állt hozzá, nagyon fájlalta barátja elvesztését: „Augusztus 29. – Karinthy Frigyes meghalt. Meg vagyok dermedve. Ez jobban fáj mint Osvát, mint Dezső, mint akárki, nem is hittem volna. Úgy látszik, a fiatalkor teszi, hogy együtt voltunk fiatalok. (Tihanyi halála is nagyon fáj).”⁵ Későbbi visszaemlékezéseiben is meleg szívvel emlékezett félig süket és ezért artikulálatlan, recsegő hangon beszélő cimborájára. Az alábbi levelet már súlyos betegen írta

Dévényi Ivánnak: „Jó barátságban voltunk egymással, ez azonban csak annyiból állt, valahányszor találkoztunk az évtizedekben, összeölelkeztünk, aztán el-elfeledkeztünk egymásról. Nagyon kedves, ártatlan fiú volt. Egy alkalommal lakásomig kísért el éjszaka és szinte könyörgött, hogy le szeretne portretírozni engem, és hogy nagyon szép portrét készítené rólam, jőjjen el hozzá. Én azonban rossz kedvemben voltam, és nem voltam hajlandó kérését teljesíteni. Ezt azonban később, halála után megbántam, mikor néhány nagyon sikerült portréját alkalmam volt látni. Egyszóval: igazán csak halála után kezdtem nagyrabecsülni művészetét. (Nekem magamnak két képem van tőle.)”⁶

Sajnos a fenti levélrészletből sem derül ki, hogy miként került a két Tihanyi festmény Füsthöz, de minden esetre hangsúlyozni kell, hogy a Nyolcak festői közül kizárólag Tihanyival kapcsolatban bizonyítható hitelt érdemlő forrásokkal, hogy már a csoport rövid fennállásának idején szorosabb kapcsolatban állt Füst Milánnal, s hogy e két kép a gyűjtemény azon ritka darabjai közül való, melyek szintén a Nyolcak szűken vett periódusában születtek.

A LEGKORÁBBI TIHANYI ÖNARCKÉP (!?)

A festmény – stílusa alapján – leginkább az 1910-1911 körüli időre datálható, melyet egy Bölöni György által lejegyzett anekdota is megerősít.⁷ A derűs történet – a körülményeket ismerve – nagy valószínűséggel 1911-ben játszódtott Tihanyi Dráva utcai műtermében, ahol egy Adyval, Bölöni Györggyel és Márfy Ödönnel reggelig tartó dorbézolás alkalmával, a költőfejedelem kezdeményezésére lenyisszantották Tihanyi bajuszát, mondván intelligens, modern ember ilyet nem visel. Tihanyi ismert önarcképei közül ezen az egy festményen látható (még) bajusszal.⁸ Az Aurora című folyóiratban a Nyolcak 1911-es kiállítását kísérő, Bölöni György által írt cikksorozat képmellékleteként is megjelent egy 1911 tavaszán, vagy azt megelőzően készített portréfotó Tihanyiról, amelyen szintén még a legendás borotválás előtt látható.⁹ Egy lappangó, 1911-es önarcképének fekete-fehér reprodukcióján viszont már csupasz arccal jelenik meg.¹⁰ Ezen adatok fényében tárgyalt művünk a ma ismert legkorábbi Tihanyi önarcképnek tekinthető: a magyar festészet egyik legizgalmasabb önarckép-sorozatának múzeumi rangú nyitánya.

Barki Gergely

¹Tihanyi Lajos levele Tersánszky Józsi Jenőhöz. 1910. szeptember 15. (PIM, V. 4330/167/2), közli: Majoros Valéria Vanília: Tihanyi Lajos írásai és dokumentumok. Monument-Art, 2002. 37.

²Tihanyi Lajos levele Tersánszky Józsi Jenőhöz. 1918. október 12. (PIM, V. 4330/167/60), közli: Majoros 2002. 111.

³Füst Milán: Teljes napló. Szerk. Szilágyi Judit. Fekete Sas Kiadó, Budapest, 1999. (A továbbiakban FMTN-1999). I. 342.

⁴FMTN-1999. I. 453.

⁵FMTN-1999. II. 470.

⁶Füst Milán levele Dévényi Ivánnak, Budapest, 1966. február 25. Füst Milán összegyűjtött levelei. Szerk. Szilágyi Judit. Fekete Sas Kiadó, Budapest, 2002.

⁷Bölöni György: Az igazi Ady. 5. kiadás. Budapest, Szépirodalmi, 1978. 358-359.

⁸Tihanyi sajátkezű, az 1930-as években összeállított oeuvre-jegyzékében három önarckép is szerepel, mely e datálási kritériumoknak megfelel. Egy 1910-es, a francia fővárosban festett önarcképe, mely 1936-ban is éppen nála volt Párizs-ban, egy szintén 1910-es Nevető önarcképe, mely a lista készítésekor Budapesten volt, valamint egy kérdőjelesen 1911-re datált önarcképe, mely ekkor Dr. Ferenczi Sándor pszichoanalitikus gyűjteményét gyarapította. Ferenczivel az 1920-as évek végétől Füst Milán is kapcsolatba került. Hogy a tárgyalt mű vajon azonos-e valamely listában szereplő festménnyel, vagy egy esetleg Tihanyi által kihagyott önarcképpel van dolgunk, egyelőre kérdéses.

⁹Ismert még egy, datálatlan, valószínűleg jóval 1911 előtti portréfotó, melyen szintén bajszosan látható Tihanyi, közli: Majoros Valéria Vanília: Tihanyi Lajos. A művész és művészete. Budapest, 2004.54.

¹⁰Közli: Majoros 2004. 64. kép

Tihanyi Lajos: Önarckép, 1910-11 körül

Tihanyi Lajos: Önarckép, 1911

Tihanyi Lajos: Önarckép, 1912, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Tihanyi Lajos: Önarckép, 1912 körül

Tihanyi Lajos Önarckép, 1912

Tihanyi Lajos: Önarckép, 1915 Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Tihanyi Lajos: Önarckép, 1917

Tihanyi Lajos: Önarckép, 1917 Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Tihanyi Lajos: Önarckép, 1910-es évek vége, Herman Ottó Múzeum, Miskolc

Tihanyi Lajos: Önarckép, 1920

Tihanyi Lajos: Önarckép, 1920

Tihanyi Lajos: Nagy önarckép interieur, 1922, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

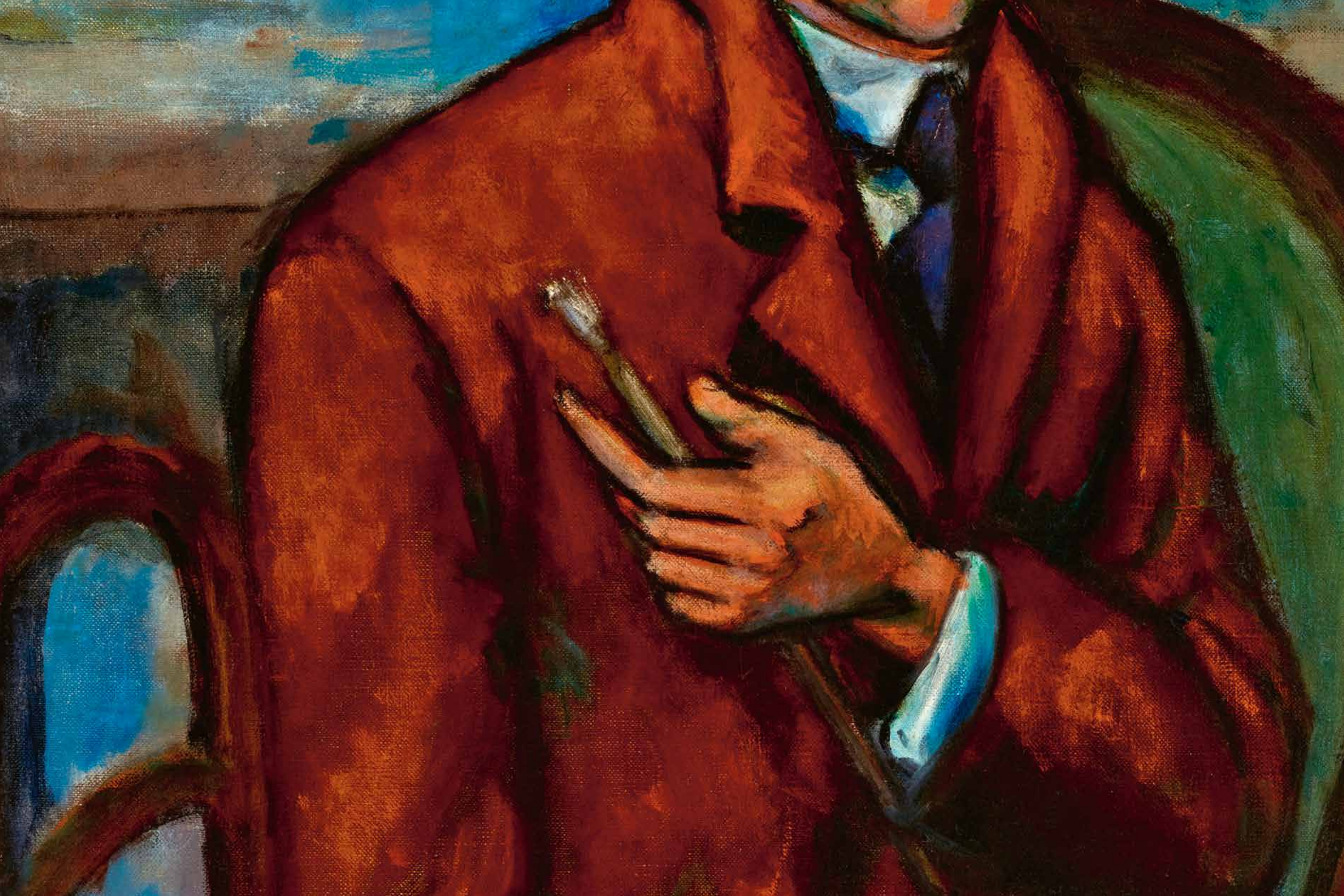
Tihanyi Lajos: Önarckép, 1930-as évek

Tihanyi Lajos: Önarckép, 1932 körül

Tihanyi Lajos: Önarckép, 1936 körül Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

46 = JÁNDI DÁVID (1893-1944)

Öntőde, 1922
Foundry, 1922

23,5x28,5 cm
Gouache, papír | Gouache on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Jándi 922

Kikiáltási ár: 130 000 Ft / 419 EUR
Becsérték: 160 000 - 320 000 Ft
Estimated price: 516 - 1 032 EUR

47 = BERÉNY RÓBERT (1887-1953)

Ábrahám áldozata, 1940 körül
Abraham's Sacrifice, c. 1940

30,5x25,7 cm
Diófapác, papír | Walnut stain on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Berény, Erzsinek,
Milánnak szeretettel Karácsony, 1942. október

Rembrandt: A tékozló fiú visszatérése,
1642

Kikiáltási ár: 300 000 Ft / 968 EUR
Becsérték: 350 000 - 370 000 Ft
Estimated price: 1 129 - 1 194 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED

- Berény Róbert a Magyar Tudományos Akadémián. MTA, Budapest, 2000. kat. 11.
- „A mester én vagyok” Füst Milán és felesége, Helfer Erzsébet műgyűjteménye. Petőfi Irodalmi Múzeum, 2015. kat. n.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED

- Szij Béla: Berény Róbert. Budapest, 1964. 45. kép
- Szij, Béla: Róbert Berény. Acta Historiae Artium, 1966. 189.
- Somlyó György: Füst Milán. Emlékezés és tanulmány. Budapest, 1969. 220.
- D-i [Dévényi Iván]: Füst Milán a műgyűjtő, Műgyűjtő, 1971/2. 6.
- Berlász Melinda: Weiner Leó és tanítványai. Emlékeink Weiner Leóról. Budapest, 2003. o.sz.n.
- A Magyar Tudományos Akadémia képzőművészeti kincsei. [szerk. Papp Gábor György, András Edit], Budapest, 2004. 299.

48 ■ PHIDIAS JELZÉSEL, 1922

Virágos ablak, 1922
Flowery Window, 1922

65x54 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: Phidias 1922

Kikiáltási ár: 100 000 Ft / 323 EUR
Becsérték: 120 000 – 240 000 Ft
Estimated price: 387 – 774 EUR

Műveiről referenciák találhatóak:
www.artprice.com
www.sothebys.com

Az 1963-as Berény emlékkiállítás enteriőrje Füst Milán portréjával

49 = BERÉNY RÓBERT (1887-1953)

Füst Milán portréja (A lila nyakkendő), 1929
Milán Füst's Portrait, 1929

87,5x66,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Milánnak Róbert

Kikiáltási ár: 10 000 000 Ft / 32 258 EUR
Becsérték: 14 000 000 - 28 000 000 Ft
Estimated price: 45 161 - 90 323 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE

- Füst Milán és Helfer Erzsébet gyűjteményéből
a Füst Milán Fordítói Alapítvány tulajdonába került.

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED

- Berény Róbert emlékkiállítás, Magyar Nemzeti Galéria,
Budapest, 1963. katalóguson kívül
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 1992. kat. sz. n.
- Berény Róbert a Magyar Tudományos Akadémián.
MTA, Budapest, 2000. kat. 8.
- „A mester én vagyok” Füst Milán és felesége,
Helfer Erzsébet műgyűjteménye.
Petőfi Irodalmi Múzeum, 2015. kat. n.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED

- Somlyó György: Füst Milán. Emlékezés és tanulmány.
Budapest, 1969. 89.
- D-i [Dévényi Iván]: Füst Milán a műgyűjtő,
Műgyűjtő, 1971/2.7.
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 1992. o. sz. n.
- Berény Róbert a Magyar Tudományos Akadémián.
[szerk. Majoros Valéria], Budapest, 2000. 11.
- A Magyar Tudományos Akadémia képzőművészeti kincsei.
[szerk. Papp Gábor György, András Edit], Budapest, 2004. 75.
- Marosi Ernő: Az Akadémia kincsei. Természettudományi
közlöny, 136. évf. 3. füzet, 2005. március. 115.
- Majoros Valéria Vanília: Képekről, versekről, Füst Milánról és
egy kisleányról In: Angyalokra szükség van. Tanulmányok
Bernáth Mária tiszteletére. szerk. András Edit,
Budapest, 2005. 142.

A kép hátoldala a művész által átfestett kompozícióval
(Asztali csendélet terítővel?)

Berény Róbert a Magyar Tudományos
Akadémián. Budapest, 2000.

Füst Milán: Semmi sincsen egészen úgy,
2013

Angyalokra szükség van. Tanulmányok Bernáth
Mária tiszteletére, Budapest, 2005.

Válogatás Füst Milán Műgyűjteményéből,
PIM, 1992.

Füst Milán portréja A mester én vagyok című kiállításán, Petőfi Irodalmi Múzeum, 2015

A mester én vagyok című kiállítás plakátja Füst Milán portréjával

BERÉNY ÉS FÜST BARÁTSÁGA

Kétségtelen, hogy Füst Milán legintenzívebb kapcsolata a festők közül Berény Róberttel alakult ki. Ez nem csupán gazdag levelezésükből és egyéb írásos dokumentumokból derül ki, de egykori gyűjteményének Berénytől származó legnagyobb számú műtárgyegyüttese is erről árulkodik. Bármennyire is szoros volt ez a barátság, nem ismerjük annak kezdetét. Berény hatva-nadik születésnapján, 1947 tavaszán Füst mondott ünnepi beszédet, s negyvenéves barátságukról tett említést¹, tehát már 1907 körül, a festő párizsi fauve-periódusában ismerniük kellett egymást. 1906 őszén a francia fővárosban a Salon d’Automne tárlatán Berény kiállított egy íróportrét Portrait de l’Écrivain F.M. címen, de a ma lappangó festmény portréalanyát a monogram egyezése ellenére is nehéz lenne Füst Milánnal azonosítani, hiszen ő ekkor még nem számított írónak, s talán inkább Fenyő Miksát, vagy Molnár Ferencet örököltette meg a ma ismeretlen arckép. Ha még ekkor nem is alakult ki kapcsolat közöttük, néhány évvel később, gyermekkori barátja, Tihanyi révén is megismerkedhetett Berény a kezdő íróval, vagy talán a Nyugat szerkesztőségében is összefuthattak, hiszen az 1910-es évektől rendszeresen publikált maga is, sőt első házassága révén Ignotus sógora lett, így a folyóirat szellemi körével amúgy is érintkezhetett.

Levelezésükben az első dátum 1925-ös, azaz Berény kényszerű berlini emigrációjából való, de tartalma alapján úgy tűnik, hogy ekkor már bizalmas, baráti viszonyban álltak. Leveleiből és naplófeljegyzéseiből is világosan kitűnik, hogy Füst rendkívül nagyra értékelte festőbarátját, sőt úgy tűnik, bizonyos vele éppen ellentétes tulajdonságai, "erényei" miatt kifejezetten irigyelte őt: „Róbert: a fel nem fokozott ember mintaképe, azé, aki nem doppingolja magát, nem lovallja bele magát semmibe. Arra képes, ami nagyon nehéz: hogy állandóan figyelje magát, vajjon érdekli-e őt valami csakugyan? Szeret-e valamit csakugyan? A maga hangjától nem mámorosodik meg soha. S ennélfogva nem produkál soha olyat, amiről azt érezhetné, hogy néki magának idegen, – amit a német „ich-fremdnek” nevez. – Ez pedig maga a póztalanság.”² Ez a Berény-i attitúd egyszerre vonzotta és taszította, végül maga számára is követendőnek tartotta: „Addig treníroztam magam, amíg végre csakugyan tudok közönyös is lenni. Olyan, amilyen Berény Róbert, aki e tekintetben bosszantó és jócskán visszatetsző ideálom volt. Visszatetsző azért, mert voltakép utáltam azt a felületes könnyedséget, amellyel ő mindenkivel, még barátaival is bánik, s ideálom azért, mert már régen ezt tartom egyedül helyesnek. Szervusz kérlekálássan, hogy vagy kérlekálássan, ugye hogy jól? – mondja az ember mosolyogva s mielőtt a választ bevárná, tovább áll. Elég utálatos ez nekem most is, mivelhogy nem ilyennek születtem és mégis sikerült beidegeznem. S ha valaki megbánt, eszemben sincs bánkódnom többé: b. meg az anyádát, – mondom én erre magamban s hidd el, hogy nem disznólkodás céljából mondom, hanem véghatározatként.”³

Szellemi kapcsolatuk elmélyültségét jelzi, hogy Füst rendszeresen megkérte barátját, hogy vesse papírra gondolatait írásairól, de nem csupán ezen a téren adott

Berény véleményére. Füst számára fontos volt ez a majdhogynem zavartalan baráti-szellemi kapcsolat, nem pusztán azért mert révén saját tevékenységéhez szerzett igaz és őszinte visszacsatolását, vagy mert esetleg inspirációt nyert a közös diskurzusból, hanem önmagáért is nagyra tartotta Berény szellemiségét és festészetét, a legjobbba közül valóként ünnepelte barátját: „A nagy Franciaország kultúrájának egyik legszebb fényessége a festészete s Magyarország kultúrájának nemkülönben s én e kettőről azt merem gondolni, szegény hazámnak e gyönyörű fénye nem méltatlan a másikhoz, a franciához. S hogy ez így van, Berény Róbertnek is nagy része van ebben.

S ezenfelül, hogy kiváló zenész is, mindnyájan tudjuk. De ami még lényegesebb ennél: a látomások embereit, tapasztalatunk szerint, lsten nem szokta még a gondolat adományával is megajándékozni. Vízió és absztrakció, oly egymással ellentétben lévő szellemi tulajdonságoknak látszanak s mind a kettő annyira egész embert kíván, hogy alig is férnek meg ugyanegy lélekben. S íme, Berény Róbert azok közé a kiválasztottak közé tartozik, akit a Teremtés mindkét adományával elhalmozott. Nemcsak nagyszerű festő, hanem művészetének nagyszerű értője is, olyan nagyszerű esztétája, hogy minden esztétikus tanulhatna tőle, – magam is ezek közé tartozom.”⁴

ÓVATOS ANALÍZIS – PLAKÁTPORTRÉ

Berény egy 1933-ban kelt levelében megemlíti, hogy 1929 szeptemberében lakkozta a most kalapács alá kerülő képet Füst lakásán, ahol éppen illusztris társaság jött össze, Kosztolányi, Déry Tibor, stb.⁵ A kép tehát körülbelül egy évvel azután készült, hogy az író visszatért Georg Groddeck német ideggyógyász híres baden-baden-i klinikájáról. Bármennyire is rajongott Grodeckért, a terápia nem hozta meg a remélt gyógyulást. A róla készült portén is mélabúsan tekint maga elé, de ezúttal Berény jóval óvatosabban analizálta modelljét, holott a valóságban pedig éppen hogy beleavatkozott Füst pszichoanalitikai kezelésébe.⁶ Nem kis mértékben ugyanis éppen Berénynek tudható be az író meglehetősen bonyolult és ambivalens hozzáállása a pszichoanalízishez. Füst 1927-ben Berényhez fordult segítségért, aki kezdetben Ferenczi Sándornál igyekezett közbenjárni sikertelen, majd Hermann Imrét ajánlotta, de közben mintegy barátilag felvett vele egy első interjút, kikerdezte bajairól, majd fölajánlotta, hogy ő is kezelné, mégis „jobb az idegen”. Később, mialatt Groddeck kezelte, Berény egyik levelében azt fejtette, hogy ő tulajdonképpen korábban azért nem írt, mert nem akarta kúrját megzavarni, – amúgy meg üdvözlí Grodecket, „ha emléks rá” –, ám a folytatásban valahogy mégiscsak belekotnyeleskedett a kezelésbe⁷ és úgy tűnik, ez így ment a későbbiek során évekig, mialatt Hermann kezelte. Évekkel később Berény tökfilkónak nevezte Herrmannt, amiért nagyon megharagudott Füst festőbarátjára, ugyanis hagyta hét éven keresztül, hogy hozzá járjon kezelésre.⁸

A portré megfestésének időszakában írt naplófeljegyzései elvesztek, így kevesebbet – legfeljebb leveleiből – tudhatunk arról, hogy Füst éppen milyen idegállapotban volt ekkor.⁹

A kép valójában inkább Berény ekkori új stílusáról, festői problémák megoldásáról regél. Ekkoriban alkotta legbravúrosabb, sziporkázóan egyedi kereskedelmi plakátjait, melyek valósággal felfrissítették a pesti utcákat. Még a modell töprengő mélabúja is szinte plakátszerűen stilizált, ezért lehet az az érzésünk, hogy csupán egy pszichikai szubsztrátummal szembesülünk és mélységében, teljességében nem táruel előttünk Füst aktuális lelki állapota. Ez a távolságtartó, tárgyilagos meg-közelítés betudható az új stílusnak és festői törekvéseknek is, de lehet, hogy tudatos vagy még inkább tudatalatti attitűdről van szó. Minden esetre, mikor néhány éve az író gyűjteményének kiállításához plakátot terveztek, keresve sem találhattak volna figyelemfelkeltőbb képet. Berény reprezentatív Füst portréja remekül mutatott a molinókon, ahogy a tárlat bevezető pengefalán is. Lakás falán még nem láttam, de fogadok, ott is uralkodni fog, s ez nem csak a mester pózában tündöklő Füst, de Berény érdeme is.

Barki Gergely

- Füst Milán: Egy nagy festő: Berény Róbert ünnepe. Színház, 1947. április 2–8. 6.
- Füst Milán: Teljes napló. Szerk. Szilágyi Judit. Fekete Sas Kiadó, Budapest, 1999. (A továbbiakban FMTN-1999.) II. 355.
- Füst Milán levele Menzer Rezsőnek, Budapest, 1948. november 14. Füst Milán összegyűjtött levelei. Szerk. Szilágyi Judit. Fekete Sas Kiadó, Budapest, 2002. (A továbbiakban FMÖL-2002.) 865. levél.
- Füst Milán: Egy nagy festő: Berény Róbert ünnepe. Színház, 1947. április 2–8. 6.
- Ezúton is köszönöm Szilágyi Juditnak, hogy a leltározatlan levélre felhívta a figyelmemet. Elképzelhető, hogy Berényt megcsalták emlékei és az összejövettel 1929 nyarán volt Füstnél. Vö. Füst Milán levele Füst Milánnénak, Graz, 1929. július 1. (FMÖL-2002.): „– Mohácsi nem volt itt. – [?], Farkas Aladárnak, Kosztolányinak, Hollósna a vonaton írtam Inlienhöhe címet megadtam. – Vonaton Gráz felé: Mohácsi nem jött, vigye az ördög.”
- Vö.: Hárs György Péter: Az F1–G–F2 háromszög. Thalassa, 15. évf. 2. szám, 2004. 45-84.
- Berény Róbert levele Füst Milánnak Baden-Badenbe címezve, 1928. június 29. PIM, V.9140/196/4.
- Berény azonban feltehetően ezekben az években is baráti viszonyt ápolt Hermannal, legalábbis erre utal, hogy műveivel ajándékozta meg. Ezúton is köszönöm Vincze Annának, hogy az egykor nagyapja birtokában lévő Berény-festménnyel megismertetett.
1929. június 17-én például így írt Elek Artúrnak: „Naponta elszánom magam, hogy felkereslek, de oly rossz idegállapotban vagyok, hogy képtelen vagyok erre. Szanatórium, betegség, – oly dolgok ezek, amelyeket mostanában nem jól bírok, – napokig kínos rosszullét gyötör, ha nem vagyok elég óvatos.” FMÖL-2002

50 = RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861-1927)

Zongoraművésznő (Ticharich Zdenka), 1920-as évek
The Piano Player (Zdenka Ticharich), 1920s

51,5x41,5 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Rónai

Kikiáltási ár: 7 500 000 Ft / 24 194 EUR
Becsérték: 10 000 000 – 16 000 000 Ft
Estimated price: 32 258 – 51 613 EUR

Füst Milán: *Írni*,
Fekete Sas Kiadó, 2014

A festmény a Petőfi Irodalmi Múzeumban

Angelo fotója Ticharich Zdenkáról
a Színházi Életben, 1934

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED

- „A mester én vagyok”. Füst Milán és felesége,
Helfer Erzsébet műgyűjteménye. Budapest,
Petőfi Irodalmi Múzeum, 2015. április 17. – november 15.

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Szomory Dezső: „A zene és ének hangjainál”.
In Színházi Élet, 1933. december 10-16. 30–32.
- Ticharich Zdenka emlékezete. Claude D'Acy előszavával
és 12 portréval, Budapest, Kner, 1980.
- Bernáth Mária: Rippl-Rónai József.
Budapest, Szemimpex, 1998.
- Rockenbauer Zoltán: Az ihlető nő. Ticharich Zdenka
(1900-1979). In Kieselbach Tamás (szerk.): Magyar zene
és kép. Zene, ritmus, hangzás, kép, fotó, látvány.
Budapest, Corvina, 2007. 72-77.
- Rockenbauer Zoltán: Csinszka, a halandó múzsa.
Budapest, Noran Libro, 2017. 298-301.

Ticharich Zdenka (1900–1979) korának körberajongott művésze volt, szinte a mai értelemben vett celebritás. Bizonyára nincs még egy pianista, akinek arcvonásait ilyen sokan és sokféleképpen hagyományozták volna az utókorra.
Csodagyerekként indult, és még tizenkét éves sem volt, mikor már a **tehetségéről áradoztak a fővárosi lapok.** **Berlinben** olyan világhírű művészek voltak a zongoratanárai, mint Ferruccio Busoni, és az egykori Liszt-tanítvány zongoravirtuóz, Emil Sauer. **A hazai és nemzetközi koncertpódiumokon azonban nemcsak játékaival, de varázslatos lényével is lenyűgözte a publikumot.** **„Ticharich Zdenka a gyönyörű fehér selyemruhában, amelyből sima fekete feje szinte látományszerűen virult ki, mint azok a megihletett szépségű leányfejek, amelyekről Burne Jones álmodik templomi festményein (...) igazi tündér, aki megszáll egy Steinwayt. Tündérlelkével s tündérújjaival” – írta egyik tárcájában Szomory Dezső, aki rendszeresen beszámolt Zdenka fellépéseiről a lapokban.** Hubay Jenő **„zenei Georges Sand”-nak** nevezte, a neves komponista, Arthur Honegger pedig ekként rajongott:

„Olyan maga a számomra, mintha Nefertiti csodálatos reinkarnációját látnám, mindeközben különleges tehetségről árulkodik a muzsikája is.”
A képzőművészek szinte versenyeztek, hogy megörökíthessék. Megmintázta Káthe Kollwitz, Körmendi-Frim Jenő, Petri Lajos és Pátzay Pál; megfestette Kunffy Lajos, Hermann Lipót, Batthyány Gyula és még sokan, köztük egy angol Matisse-tanítvány, Matthew Smith is. Márfyy Ödön tucatnyi képet alkotott róla oly nagy ihlettel, hogy felesége, Csinszka végül féltékenykedni kezdett: **„Tegnap itt volt a sötét zongorilla nő – írta Bárczy István egykori főpolgármesternek egy levélben –, a végén úgy voltam vele, mint falusi gyerek a kismacska kölykökkel. Vízbe vele – mielőtt a szemét kinyitja. Borzasztó egy szépség.”** **Az időseődő Rippl-Rónai Józsefet is elbűvölte a femme-fatale művésznő, és több pasztellképet is készített róla.** Ezen a portréján Zdenka hűvösen arisztokratikus megjelenését emeli ki, a szinte gótikusan nyújtott fejformát, a karcsú nyakat, az ívelt szemöldököt, az enyhén leeresztett, sötét szemhéjat és a decensen kicsire rúszozott ajkakát – amely együtt olyan borzongatóan fölényes nézést tudott biztosítani a korszak vamp-ideáljainak. Talán nem véletlen, hogy Füst Milán egykori gyűjteményében található két Rippl-Rónai-pasztell közül az egyik az író feleségét, a másik **e titokzatos zongoracsillagot ábrázolja.**

Rockenbauer Zoltán, PhD művészettörténész

51 ■ PATKÓ KÁROLY (1895-1941)

Női akt, 1923
Female Nude, 1923

20x17 cm
Rézkarc, papír | Etching on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Patkó Károly 923

Kikiáltási ár: 26 000 Ft / 84 EUR
Becsérték: 30 000 - 60 000 Ft
Estimated price: 97 - 194 EUR

52 ■ BERÉNY RÓBERT (1887-1953)

Lovak
Horses

24x29 cm
Diófapác, tus, papír | Walnut stain, Indian ink on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Milánnak szeretettel Róbert

Kikiáltási ár: 190 000 Ft / 613 EUR
Becsérték: 220 000 - 450 000 Ft
Estimated price: 710 - 1 452 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Berény Róbert emlékkiállítása, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1963. kat. 46.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Somlyó György: Füst Milán. Emlékezés és tanulmány. Budapest, 1969. 220.
- Berlász Melinda: Weiner Leó és tanítványai. Emlékeink Weiner Leóról. Budapest, 2003. o.sz.n.

A bizánci quadriga a velencei Szent Márk bazilikában

53 ■ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861-1927)

Füst Milánné portréja
Milán Füst's Wife

51,5x41,8 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Rónai

© Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

Kikiáltási ár: 9 500 000 Ft / 30 645 EUR
Becsérték: 12 000 000 – 18 000 000 Ft
Estimated price: 38 710 – 58 065 EUR

© Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

© Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992. március 19-augusztus 31.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992.

© Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

© Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

„Ha művészetére gondolunk, nyomban megjelenik szemünk előtt női képeinek széles regiszterű, tarka sorozata. Jellemre, rangra, külsőre a legkülönfélébb típusok keverednek benne: ideges és hervatag párizsi nők, – egy elfinomult kultúra talajában termett bódító és veszélyes virágok – tiszta homlokú, szűzes gyermeklányok, kacéran mozgó, divatos szépségek és tisztés, falusias polgárásszonyok, törődött öregek, akik már túl vannak mindenen s tétlen jóllétben kigömbölyödött, érzéki hölgyek, akik még nem mondtak le semmiről. [...] S a művész rajta van, hogy valamennyinek megadja saját karakterét, igyekszik elkapni a lelkiállapot öntudatlan kifejezését, a mozdulat egyéni eredetiségét [...]”.

/Petrovics Elek: Rippl-Rónai. Budapest: é.n., Athenaeum. 14-15. o./

Rippl-Rónai József: Feketeboás hölgy (Linzer Terka arcképe), 1923, magántulajdon

A VONALAK BÜVÖLETE

Rippl-Rónai József gyakran elfeledett müncheni tanulóévei alatt, a „80-as évek derekán szeretett bele a pasztell technikába, és a kréta élete végéig, addig a bizonyos ikonikus időskori önarcképig elkísérte. A fiatal művész korán tanúbizonyságot tett fölényes rajztudásáról, és barátja, monográfusa, Petrovics Elek ebben látta Rippl egyszerűsítésre való képességének kulcsát is: a dolgok velejének ismeretében, melyet a kaotikus, banális premisszákból képes kivonatalni. „[...] mindig a rajzot illette az első szó nála. Móricz Zsigmond jó megérzéssel írta róla egy tárcájában, hogy az élete, a lélegzése, a szívdobbanása volt: rajzolni. A pasztell, a toll, a ceruza mindig kedves eszköze volt”. Bármennyire fejlett és egyéni zamatú színérzéke volt, látását és festésmódját – melyet jobbára a pasztellre is kiterjeszthetünk, hiszen ezt is „festésnek” hívta – a vonal, és nem a folt határozta meg.

A LÉLEK FÉNYE, A TERMÉSZETNEK FINOM PÁRLATA

Rippl a „90-es évek végén, Párizsban kezdett női alakok és fél-alakok festésébe, melyek a pasztellel egyetemben ugyancsak végigkísérték alkotói pályáját: állandó törekvése volt, hogy portréiban ellesse és leleplezze a lélek elevenségét, a szellem finom áramát, összességében mindazt, aki az emberben szellemi, „amin át a bensőbe pillanthatunk”.

A kalandos párizsi évek után, melyet Németországba, Belgiumba és Oroszországba tett kirándulások, hosszabb intermezzók is tarkítottak, 1902-ben Rippl végleg hazaköltözött Kaposvárra. Szépen lassan bekapcsolódott a pesti művészeti életbe, és emellett, hogy a Róma-villa állandó vendégvároja lett Galimberti Sándornak, Márffy Ödönnek, Martyn Ferencnek, Kunffy Lajosnak és többeknek, Rippl Ady Endre, Babits Mihály, Juhász Gyula, Móricz Zsigmond és a Nyugat köré csoportosult írók barátságát kereste, hiszen bennük látta megtestesülni az új magyar művészet halhatatlan úttörőit. Különösen rokonszenvezett Ady Endrével és Csinszkával, akikkel 1909-ben egy kaposvári felolvasóesten ismerkedett meg, és rögtön meg is hívta őket a Róma-villába – Ady ezután többször visszatért barátjához Kaposvárra és mindvégig élénk levelezésben maradtak, Budapesten rendszeresen találkoztak.

Anella visszaemlékezései is alátámasztják, hogy Rippl már ekkor, a ’10-es évek elején festett közéleti portrékat. „Sokat forgott társaságban, különféle rangú, hivatású és nézetű ember között – írta Petrovics –. Minden táborban járatos volt, de leginkább természetesen azokban a vagyonos polgári körökben, ahol érdeklődtek a művészet iránt vagy legalább is szívesen látták asztaluknál a híres

festő dekoratív alakját, aki olyan jól értett hozzá, hogy roppant komolyan mondott meglepő kijelentéseivel, ártatlan arccal feltett különös kérdéseivel, a nőkkel való merész bánásmódjával a nyárspolgárt elképeszse és zavarba hozza”. Értett a nők nyelvén, és értett ahhoz, hogy kihozza belőlük legjobb énjüket. Jól példázta ezt Lajos öccse nejével, Piacsek Margittal történt esete, mikor is a lány esküvői ajándékként egy feltűnő francia kalapot kapott Jóskától, melyet bár vonakodva próbált fel elsőként, a festőnek végül sikerült őt meggyőznie egy róla készített bájos pasztellportréval afelől, hogy milyen „igéző” benne és hogy ez a kalap „igazán kihozza az egyéniségét”.

© Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

Rippl a nyugatosok körében találkozhatott először Hefner Erzsébettel is. Ha utóbbi portréjának megfestésekor még nem is volt Füst Milán odaadó felesége, már akkor körülötte sertepertélhetett, hiszen az író naplóbejegyzéseiből megtudjuk, hogy egyik diákja – Füst minden tiltakozása ellenére – kitartóan ostromolta szerelmével, míg az végül be nem adta a derekát. Hefner Erzsébet, ez a bizonyos leányzó, aki tehetős aranykereskedő családból származott és sikeres üzletasszonyként a ’30-as években megszerezte az Epeda termékek hazai forgalmazási jogát, hosszú évek odaadó szeretetével vívta ki Füst csodálatát és megbecsülését. Az író labilis, depresszív természete és a házaspár gyakori civakodásai ellenére mindig visszatalált az asszonyhoz, aki segítette írói pályáján és türelmesen tolerálta Füst minden érzelmi kilengését. Mindeközben művelt, olvasott nő volt, akinek levelezőpartnerei között ott találjuk Kassák Lajost, Nemes Nagy Ágnest, Babits Mihályt, Ignótus Pált és Pán Imrét.

© Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

Erzsébet nagyvilági természetével szinte vászonra kíváncsozott, és Rippl a nő portréjában megcsillogtathatta remek jellemábrázolói tehetségét. Hefner Erzsébet arca profilból látszik, és hófehér bőrét csak csillogó tekintete ragyogja túl, amint tekintetét felfelé emeli. Rippl modellje „minden mozdulatát, összes szokásait, egész életmódját” figyelte, ugyanakkor az arc tölti ki a képteret, az arc üdesége, hamvassága. Erzsébet testtartása kifürkészhetetlenséget sugall, miközben ő maga mindenre figyel – Rippl úgy tudta megmutatni a nőt, úgy tudta kivonni a dolgok lelkét, „ahogyan a rózsalajban a rózsza illatának egész erejét sűrítik”. Az Art Nouveau esztétikája is visszaköszön a kép összefüggő, homogén színfoltjaiban, illetve az ebből fakadó diszkrét síkszerűségben, mely stíluselemek szépen működnek együtt a tompított pasztellszínekkel, a kékkel, a világosszürkével, a szinte tejfehér bőrszínnel és a nő sötétbarna hajfűrtjeivel. Maga Rippl is sikerültnek találhatta a portrét, amiről a Petőfi Irodalmi Múzeum Kézirattárában lévő egyik feljegyzése tanúskodik: „Kedves Hoffman dr! Hefner Erzsébet Önagsága képét (női portré szürke ruhában) kérem kiadni bezárás után. Rippl-Rónai József”.

Pap Eszter

54 ■ BERÉNY RÓBERT (1887-1953)

Varró István, 1915
István Varró, 1915

19x14,5 cm
 Szén, papír | Black chalk on paper
 Jelezve balra lent | Signed lower left: 1915
 Jelezve jobbra lent | Signed lower right: BR

Kikiáltási ár: 280 000 Ft / 903 EUR
 Becsérték: 300 000 - 600 000 Ft
 Estimated price: 968 - 1 935 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED

- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
 Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992. március 19-augusztus 31.
 - „A mester én vagyok” Füst Milán és felesége,
 Helyer Erzsébet műgyűjteménye.
 Petőfi Irodalmi Múzeum, 2015. kat. n.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED

- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
 Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992.

55 ■ NAGY BALOGH JÁNOS (1874-1919)

Önarckép, 1912
Self-Portrait, 1912

17,5x16,5 cm
 Tus, papír | Indian ink on paper
 Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Nagy Balogh János 1912

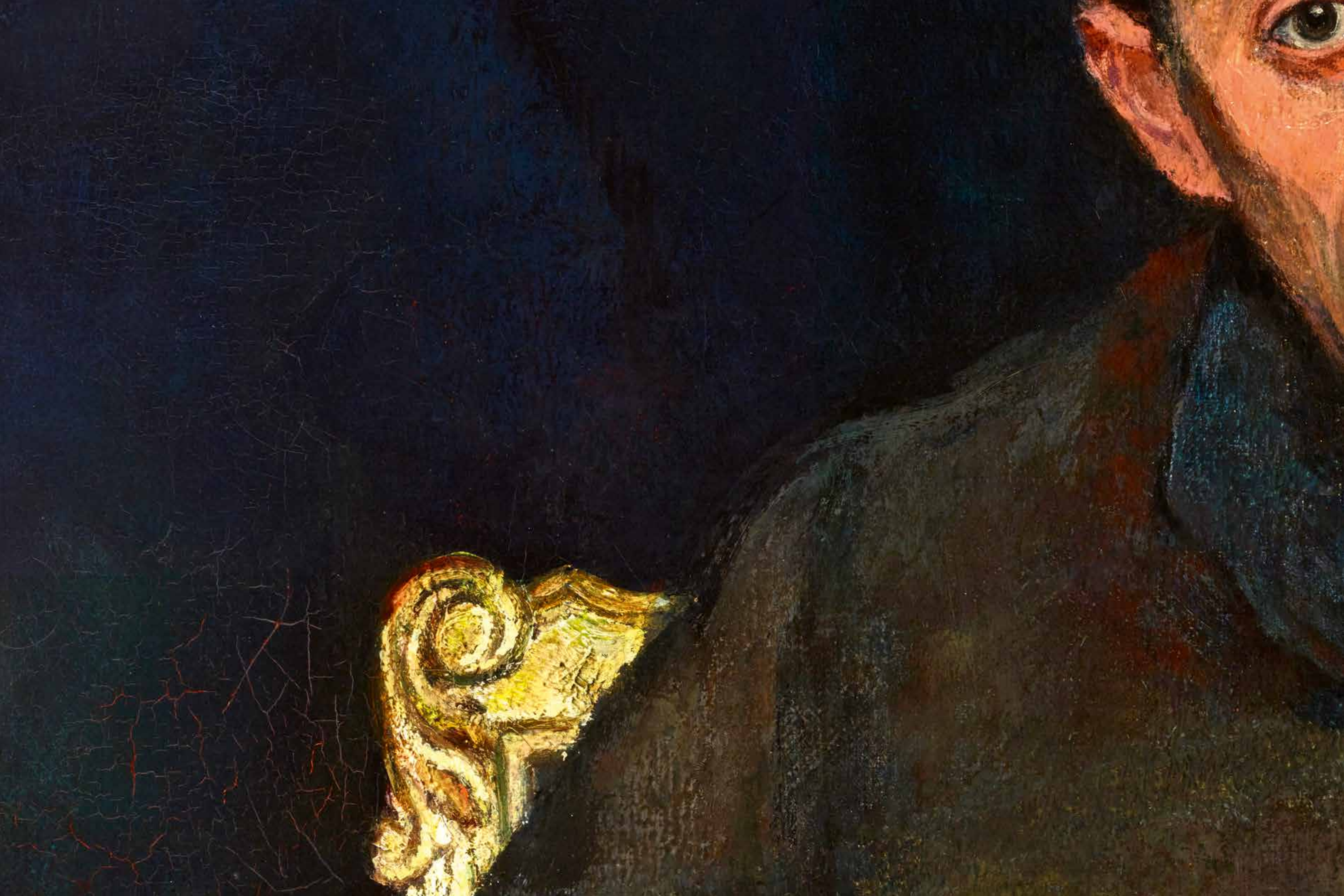
Kikiáltási ár: 380 000 Ft / 1 226 EUR
 Becsérték: 400 000 - 900 000 Ft
 Estimated price: 1 290 - 2 903 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED

- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
 Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992. március 19-augusztus 31.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED

- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
 Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992.

56 = BERÉNY RÓBERT (1887–1953)

Varró István portréja, 1918
István Varró, 1918

100x85,5 cm
Olaj, vászon| Oil on canvas
Jelezve balra fent | Signed upper left: Berény 1918

Kikiáltási ár: 10 000 000 Ft / 32 258 EUR
Becsérték: 12 000 000 – 24 000 000 Ft
Estimated price: 38 710 – 77 419 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE

- EgykorVarró István gyűjteményében, majd Füst Milán és Helfer Erzsébet gyűjteményéből a Füst Milán Fordítói Alapítvány tulajdonába került.

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED

- Berény Róbert emlékkiállítás, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1963. kat. 24.
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 1992. kat. sz. n.
- Berény Róbert a Magyar Tudományos Akadémián. MTA, Budapest, 2000. kat. 7.
- „A mester én vagyok” Füst Milán és felesége, Helfer Erzsébet műgyűjteménye. Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 2015. kat. n.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED

- Szij Béla: Berény Róbert életútja gyermekéveitől a berlini emigrációig. Bulletin de la Galerie Nationale Hongroise, 1963. IV, 26.
- Berény Róbert emlékkiállítás, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1963. [katalógus] , o.sz.n.
- Szij Béla: Berény Róbert. Budapest, 1964. 13. kép
- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 1992. o. sz. n.
- Berény Róbert a Magyar Tudományos Akadémián. [szerk. Majoros Valéria], Budapest, 2000. 10.
- Barki Gergely: Füstbe ment terv. In: Enigma, 2017/90. [Passuth Krisztina 80.], VII. színes tábla.

Varró portré archív fotó

Szij Béla: Berény Róbert életútja gyermekéveitől a berlini emigrációig. 1963.

Szij Béla: Berény Róbert. Budapest, 1964.

Berény Róbert a Magyar Tudományos Akadémián. Budapest, 2000.

Berény Róbert emlékkiállítás, MNG, 1963.

Válogatás Füst Milán Műgyűjteményéből, PIM, 1992.

Berény Róbert *Varró István-portréja* a hétköznapi szemlélő számára kevésbé érdekes arcképnek tűnik, mint az egykor az ő tulajdonában lévő *Weiner-portré*, de a látszat csal, valójában az egész életmű egyik legtitokzatosabb darabjáról van szó.

Az első világháborús időszak alatt Berény fokozatosan távolodott el a progresszív, avantgárd felfogástól, s csak elvétve mutatkozott meg ekkori műveiben a haladóbb irányzatokhoz való felzárkózás igénye. A hadviselés körülményei kevésbé inspirálták újszerű képi megoldások alkalmazására. A feszült légkörre, ellensúlyozása képpen harmonikusabb, nyugodtabb stílussal reagált. Az 1911-1913 körüli időszak expresszionista lendülete éppen akkor, a háború kezdetén tört meg, amikor a hadiállapot nyugtalanságának és borzalmainak kifejezésére a legadekvátabb módon éppen az expresszionizmus révén lehetett volna reflektálni. Berény háború alatt készült művein ezzel szemben egyfajta higgadt naturalizmussal átitatott múltba fordulás, s csak igen enyhe mértékű modern stilizálás érvényesül. A *Varró István-portré* annak a klassziczizáló folyamatnak a végkicsengése, amely művészetében a megelőző négy éves időszakot jellemezte.

A mű keletkezésének körülményeiről a kép modelljének levele ad napra pontos tájékoztatást: *„[...] Amióta megismerkedtünk, kedvem lett volna tőle lefestetni magamat... a kivétel körül nem volt kívánságom... Papírt vett és vázolni kezdte elgondolását: Te ennek a könyvtárteremnek az előterében ülsz ebben a karosszékekben. Lelki szereid előtt, azaz a hátad mögött balra, a könyvespolcok előtt áll egy komoly, tehát felöltözött műzsa, vagy amit akarsz, könyvbe mervölve.*

Varró István portréja Berény 1963-as MNG-ben rendezett emlékkiállításán

Még hátrább, jobbra a terem teraszra nyílik. Azon túl valami víz van és a láthatárt valami dombor zárja le. A teraszon egy komolytalan meztelen műzsa fésűli fekete haját(…) Hiszen ez egész reneszánsz elgondolás, jegyeztem meg halkan.

– Annyi baj legyen, volt a válasza és nyomban hozzá fogott. Dolgozott a képen kisebb-nagyobb megszakítások- kal 1918. február 26-tól október 21-ig. A két háttéri nőalakhoz sok vázlatot készített modellről és úgy vitte át a képbe. A jelzett háttér gondosan volt kidolgozva minden részletében... egy nap, amikor megint ültem neki az aranyozott korfájú támlásszékekben, azzal állt elő, nem is kérdezem, mikor lesz kész a kép? Saját jellegzetes szavait idéztem reája, mondván: akkor lesz kész, ha aláírod. És neveltünk.

Aznap megszakott tempós munkájához képest sokat és némán dolgozott a képen, majd hirtelen hívott, nézzem meg: kész. Én meglepetten vettem észre, hogy a mesebeli háttér eltűnt, egy ráfestett fakó függöny-féle mögött. Nyilván azért festette hirtelen át a hátteret, mert nem látta megvalósítva eredeti elgondolását. Ezt szűkszavúan jelezte és a képről többet kettőnk közt szó nem esett.”¹

Bármennyire is részletes és informatív Varró memoárja, a lényegyet elhaggtatta, melyről azonban a kép későbbi tulajdonosa, Füst Milán a szociológus feleségétől értesült. Varróné elbeszélését Füst naplójában rögzítette, ebből derül ki, hogy a portré háttérébe tervezett allegorikus jelenet tulajdon-képpen Varró szerelmi vívódását lett volna hivatott szimbolizálni. Varró Gréte elmesélése szerint kezdetben ő volt hűtlen férjéhez, de visszatért hozzá,

utána persze már nem mehetett minden úgy mint annak előtt volt: *„S múltak az évek s a Kamarában egy lány dolgozott együtt az urával K. Klára – s itt baj történt, nagy baj! A férj lesoványodott s még tehetetlenebb, még lágyabb lett, még egykedvűbb otthon, – majdnem belepusztult. – Ő pedig mindent tudott... Már megesett az is, hogy nagy társaság volt náluk s a férje tévedésből őt Klárának nevezte.... – mindenki megnémult, mert mindenki tudta a dolgot s ő zavartalan maradt. – Kitartani! – ezt súgta néki valaki, mert megéri a küzdelmet. – Egy nap aztán Pista kiakasztotta a lány arcképét a szobájába az ágya fölé.... Grete attól a naptól fogva nem ment be többé a szobájába.... S ez így ment sokáig.... Akkor egy nap a férfi mintha észére tért volna, leakasztotta a képet a falról és odaállította az íróasztalára.... Grete pedig még mindig nem ment be.... de egy nap végre megsokallta a dolgot, fogta a képet, képes felére fordítva betette az íróasztal fiókba... A férje akkor dühében három napig nem beszélt vele... – Ebből az időből való az a kép, melyet Berény festett róla... Érdekes, pompás kép, tökéletesen fejezi ki pszichikai elesettségét... De az is nagyon érdekes, hogy mi minden volt rajta... A festő, úgy látszik, tudott ezekről a dolgokról... Két nőalak is volt a képen az egyik a sötét oldalon a férfi elé hajolva könyveket nyújtott néki, – a kép baloldala szabad tájra nyílt, – nyílt napsütésben fürdő mezőkre – s itt egy meztelen nőalak karjait tárta az álmodozó felé. – Nehéz élet volt: – mindenféleképpen zavaros és alig elviselhető. A pénzügyek is nyomasztók voltak, – a férfi rosszul keresett... s bár kitűnően, szótlanul tudta elviselni, hogy a felesége jobban keres, mint ő, – mégis... Ez is hozzájárult ahhoz a hangulathoz, mikor az asszony már elviselhetetlenül nehéznek érzi, hogy erősebbnek kell lennie, mint az, akit szeret. – Ő is*

elgyengült – nem egyszer, de erősnek kellett mutatnia magát.... S egyszer a piktornál látogatóban, így szólott hozzá: – mért festettél engem oly szomorúnak? – S a piktor mosolygott és nem felelt. Tartania kellett magát, hogy ki ne törjön.”²

A kép háttérét leíró két visszaemlékezés lényegtelenebb eltérésektől eltekintve, alapjában véve összecseng. A reneszánsz elgondolást tehát ma egy függöny takarja el, de, hogy e leírások mennyire hitelt érdemlők, azt a fedőfesték repedései mögött látható különböző színfoltok sokasága ma is sejteti. Ezért a Füst Milán gyűjtemény Petőfi Irodalmi Múzeumban rendezett kiállítására készülve, az intézmény munkatársaival különböző technikai vizsgálatokat végeztettünk el a képen, bizva abban, hogy az átvilágítások eredményeképpen előkerül a Berény által eltakart reneszánszos allegorikus jelenet. A röntgen-radiográfiás, UV-lumineszcens és infra-reflexiós felvételek egyike sem hozta meg a várt eredményt, ellenben meglepetésként napfényre került egy nem várt kép, méghozzá fejjel lefelé. Berény tehát valóban átfestette a vásznat, de nem a két műzsa bukkant elő, hanem egy ismeretlen hölgy portréja, aki ugyanebben a karosszékekben ülve látható.

Talán egyszer arra is fény derül, hogy vajon Varró szerelmét, K. Klárát ³ örökitette meg ez a női portré, vagy egy Varrótól teljesen független hölgyről készült. Érdemes megemlíteni hogy egy évvel a *Varró-portré* megfestése előtt ugyanebben az aranyozott karosszékekben már ült egy szemrevaló hölgy modellt Berénynek, Böhm Aranka, aki ekkoriban éppen Ady alkalmi szerelme volt, majd később Karinthy Frigyes második felesége lett. (E kép szintén a Kieselbach Galériában cserélt gazdát néhány éve.) Berény minden bizonnyal a pszichoanalízis révén ismerkedett meg Böhm Arannyal, ahogy feltehetően Varróval is.

Berény Róbert katonaruhában feleségével Lénivel. 1917 körül

Berény Róbert Varró István portréjáról készült röntgenfelvétel ismeretlen nő portréjával, 1918 előtt

Berény szignójával és dátummal látta el barátja portréját, tehát Varró elbeszéléséhez híven, befejezett képnek kell tekintenünk. Ha a szociológus emlékezete nem csalt, akkor ez éppen a háború végén, Berény leszerelésének hónapjában történt. Egy a Nemzeti Galéria Festészeti Osztályán őrzött korabeli fényképfelvétellel összevetve azonban nyilvánvalóvá válik, hogy a festő szignózása után is módosította a festményt: a modell jobb kezére fel-, vagy vissza(?)került egy gyűrű (talán jegygyűrű?), amely az archiv fényképen még nem látható.

Úgy tűnik, Berény beavatottként avatkozott a kép történetébe a szerelmi viszály elcsendesedését követve, de a portré újdonsült tulajdonosa, Füst Milán is e titkok tudója lehetett.

Annak ellenére, hogy Varró István Berény egyik legszorosabb barátjának számított, kettőjük kapcsolatáról aránylag keveset lehet tudni. Abban az időben, amikor Szij Béla elkezdte Berény-kutásait, megkérte levélben az akkor Chicagóban élő szociológust, hogy segítse őt a fellelhető dokumentumok össze-gyűjtésében. Varró megszállottként vette fel újra a kapcsolatot Berény egykori ismerőseivel és talán az életmű feldolgozása szempontjából legértékesebb információkkal segítette a Berény-kutatók munkáját, de önmagáról, illetve a festővel való viszonyáról alig tett említést. Munkájáért hálás az utókor.

Barki Gergely

¹Varró István levelének a portréjára vonatkozó részletét idézi Szij Béla: Berény Róbert életútja gyermekéveitől a berli-ni emigrációig. Bulletin de la Galerie Nationale Hongroise, 1963. IV. 120.-121. ²Füst Milán: Teljes napló. Szerk. Szilágyi Judit. Fekete Sas Kiadó, Budapest, 1999. I. 826. ³Füst naplójának névjegyzékében egy bizonyos S. Zsuzsa feloldásaként is Varró egyik barátját jelölik meg, akit Seltmann Szussával azonosítanak, de ez a kapcsolat későbbi keletű volt. FMfTN-1999. II. 545; 861.

57 ■ BERÉNY RÓBERT (1887-1953)

Varró István tisztí egyenruhában, 1915
István Varró, 1915

31,5x27,5 cm
Ceruza, papír | Pencil on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: BR 1915

Kikiáltási ár: 280 000 Ft / 903 EUR
Becsérték: 300 000 – 600 000 Ft
Estimated price: 968 – 1 935 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED

- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992. március 19-augusztus 31.
- „A mester én vagyok” Füst Milán és felesége,
Helfer Erzsébet műgyűjteménye.
Petőfi Irodalmi Múzeum, 2015. kat. n.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED

- Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből,
Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992.

Berény Róbert: Varró István portréja, 1918

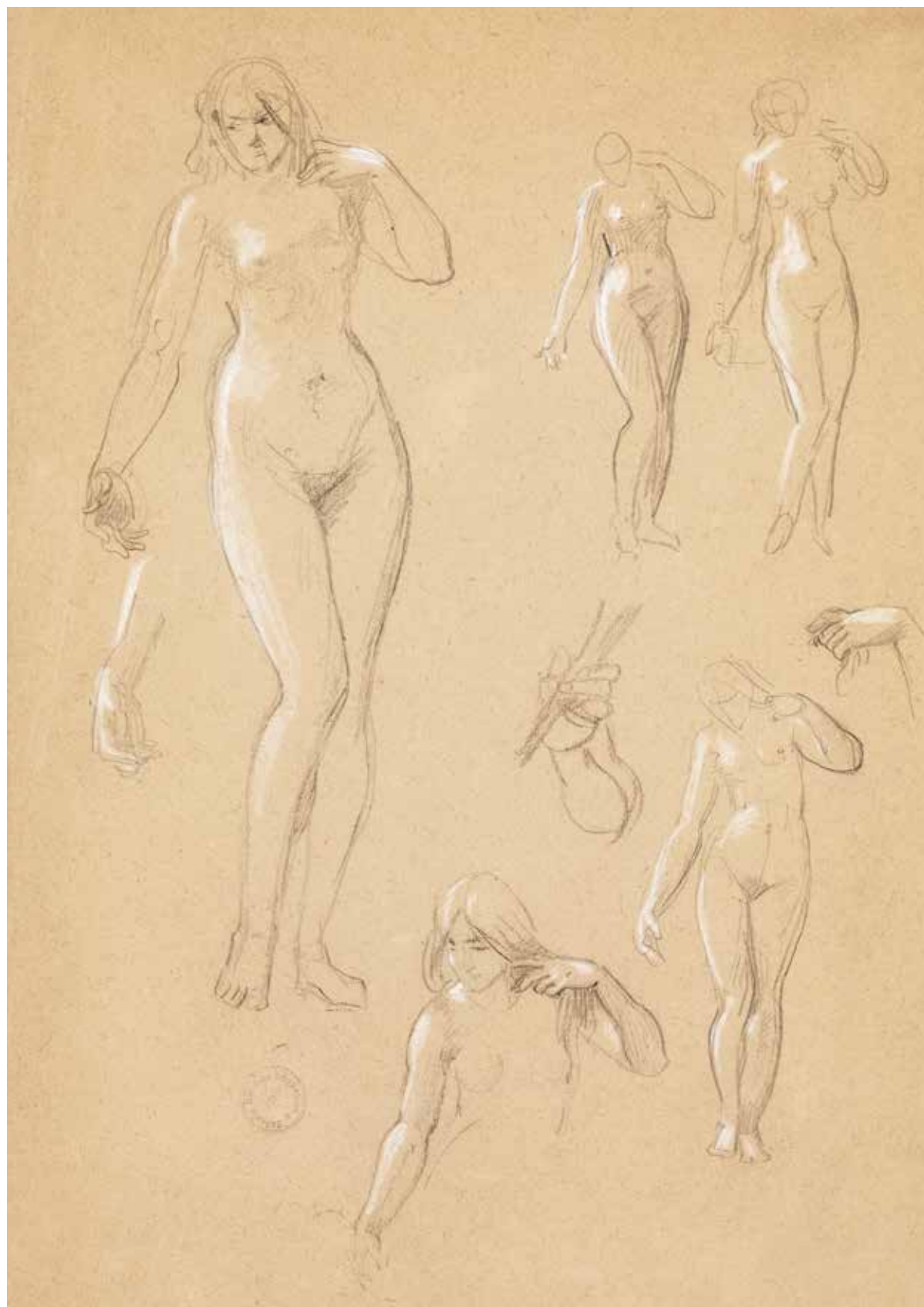
58 • KMETTY JÁNOS (1889-1975)

Nagyvárosi részlet
Town

20,5x24 cm
Akwarell, papír | Watercolour on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kmetty

Kikiáltási ár: 260 000 Ft / 839 EUR
Becsérték: 300 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 0968 - 1 935 EUR

59 - SZÉKELY BERTALAN (1835-1910)

Haját igazító fiatal lány
Girl Combing

45x31,5 cm
 Ceruza, fedőfehér, papír | Pencil, Covering white on paper
 Jelezve | Signed: Székely Bertalan hagyatéki bélyegzővel

Kikiáltási ár: 100 000 Ft / 323 EUR
 Becsérték: 120 000 - 180 000 Ft
 Estimated price: 387 - 581 EUR

60 - ROSKOVICS IGNÁC (1854-1915)

Patrona Hungariae, 1900
Patrona Hungariae, 1900

39,5x29,5 cm
 Akvarell, aranyfesték, papír | Watercolour, golden paint, on paper
 Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Roskovics 1900

Kikiáltási ár: 60 000 Ft / 194 EUR
 Becsérték: 70 000 - 140 000 Ft
 Estimated price: 226 - 452 EUR

ARANY MEDVE
(BERLINI NEMZETKÖZI FILMFESZTIVÁL FŐDÍJA)
———— 2017 ————
TESTRŐL ÉS LÉLEKRŐL

TERVEK:

„Legkedvesebb tervem húszéves projekt: **FÜST MILÁN A FELESÉGEM TÖRTÉNETE** című regényének feldolgozása. Most adtuk be a filmalaphoz fejlesztésre.”

Enyedi Ildikó, HVG, 2017. február

„A Magyar Nemzeti Filmalap szakmai döntőbizottságának szeptember végi döntéseiből kiderül, hogy a *Testről és lélekről* sikere tényleg lökést adhat Enyedi Ildikó régóta dédelgetett tervének. A rendező régi vágya filmre vinni *Füst Milán A feleségem története* című regényét, a nagy költségvetésű produkció azonban tisztán magyar pénzből nehezen valósulhat meg, ezért a Filmalap most 5 millió forinttal támogatja a koprodukciós partnerek felkutatását.”

HVG, 2017. október 17.

NYUGAT-EST A ZENEAKADÉMIA MŰVÉSZ-SZOBÁJÁBAN, 1930

Lengyel Menyhért

Acher Oszkár

Szép Ernő

Erdélyi József

Gellért Oszkár

Móricz Zsigmond

Laczkó Géza

Babits Mihály

Tóth Aladár

Török Sophie

Schöpflin Aladár

Füst Milán

Kosztolányi Dezső

Karinthy Frigyes